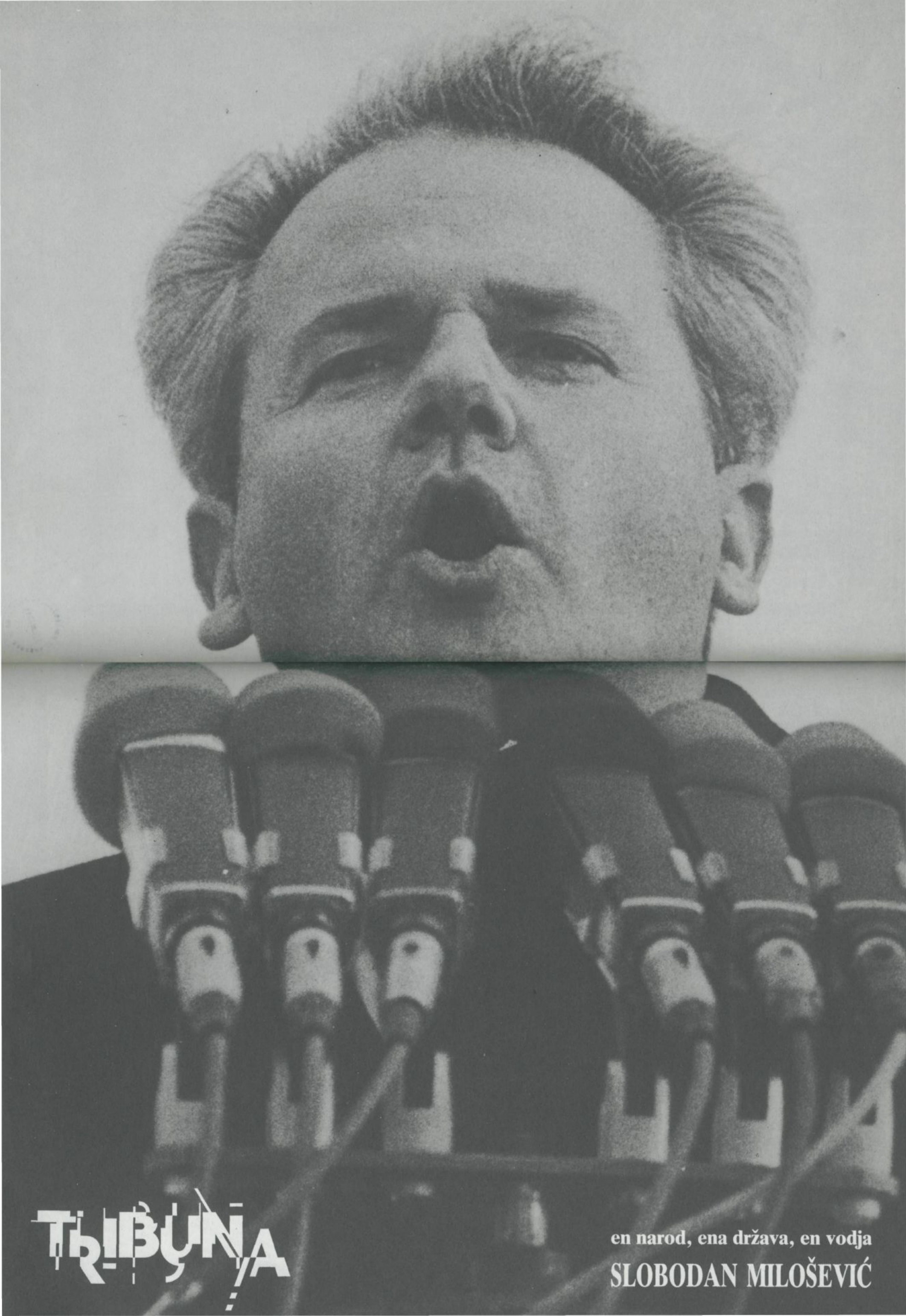


številka 14 / 5. junij 1989 cena 7000 din

me kaj tesar zaradi tega, ker je govoril franciskanom, in ko je
aj masega teženiranja, je v Evropi zaokrožil spremljen, čed,
imeriti, kot mi, je dejal, vsako besedo. Stres je v tistih tr
almo, ... Cerkev bolj škodov
pretacijam ... veda ni ... ni moč p
devi, ki ... ni moč p
ru ciljev, ... h j
dvriti od ... da
na nivoju, k ... em
tel, ko van ... agaga
n ko gre z ... m o
vice, za tak ... kot
evangelij. V ... sle
in sem, da bo ... la
nato zahvalil za ...
šlo za ...
a intervenc ...
1988, ob 11. u
ku je dejal, da
nela še koga z
si me, da ne o
pogovarjava
ko sva se vz
ali in so naj
ega dne in m
in nič ne
ve
pogovori
i, da vem da
d politikd. da
ati. Molče me
reče. Pa je rek
zadeve zavrt
dejal. Tisti tren
leti. Ni se stri
sem rekel, da m
da grem predale
sedo in mu odgo
da tudi on preig
va prednost, da ig
da se še tretirava
pa pritiska od zunaj,
Rekel sem mu, da mi
govorila o tem.
sem mu r
stari slove
te tega poč
č. Kaj pa
e kako se
Mladino,
red dvajset
ogotala. J
o je ocenil
al sem mu
jasno vid
moja in nj
z občutek
zadržali, d
ja nezno
namo. Nis
sem tja. Se
proti Jane
tu poleg J
pogovorov
a skonstru
tero je t
posest ta
var dokaze
ni dilajo,
e. Ko se j
mesecev z
e gre za to
stvar zad
jih poročil
d. Molčal
ben. Ni tes
da oba. To
namreč v
am tudi nj
ednarodne
pa najtežj
iz Frankf
dve vpraš
entira me
na separa
U. Da, go
sem mu
da ne odr
trebno re
sem bil sprejet
lahko
kel je.
bineta
ment, č
edmet
bezens!
epribau
tlu, to
od
gaga n
ic, al
pr
m
prec
v str
adevi, n
mulral t
trecno
lastnih
dobrega
Rekel je
Slov
sem rekel, kako
sva imela dalj
lural tako, da
da se ne
Rekel je z
Slov
me ali pa
vedal svoje m
stjšnjica
aretacijah. S
zgodilo po tem, je to domnevo
biti p
na istem delovnem
Je sedanj proces člen
je. V tem smislu vam
umim v ... dostojnost
me zanima
mnenja.
ko večja.
in rekel.
Rekel
da se
Rekel je
je med njimi različnost
so v Odboru raz
ni heka stalnica. Točno to, je dejal. Rekel
Pleterski in Skolč so se zavzemali, da
zavrnjeno. Potem sem mu rekel, da
ko hujski. Kar imamo je Watergate, s
sem rekel, da mi mislimo, da cela s
dejavnost bolj operativno koordin
gnil to konstatacijo s katero se abs
ahko delali samo tako, oz. kaj o
odgovora na naš odgovor, oz. kaj o
govno konstatacijo, da ne bomo zad
alci. Rekel je, da se mu to zdi zelo pol
o njihovem pogledu na problem in
eno preveč potenciramo Kraigherja.
govoril je, dobesečno, o dveh frakcijah
s se občasno znajde Fabinc, kar je n
radikalen, v konzervativnem smislu
konec. Popit je v samem začetku zad
ne biti ravno Joki naš Bilak. Edino
skoči Kučanu v hrbet. Vse kar se
o vodi zadeve v Sloveniji Marinc. St
likti prihajajo do točke, ko se mo
na (in Kučanova, mimogred
"družino" še drži sk
naredil, kar bi s
el, da so onl
segel vr
imo. Z
bistvo
ko časa
A-Sloven
tki. Rek
ila o tem
ene. Pot
sejo pre
vala T
to v
če pa red
kos, je rek
di tega, ke
rana. Vojs
sa, da je de
sijujočemu
sk na slov
pozor, da
ntacije se
dprto. On
skušalo
vprašal
a tako
sva
odno
s sojenja in
Rekel je, da to
da ga ser
s paradol
venom Borakom
je in rekel, da g
oksaino je to r



TRIBUNA

en narod, ena država, en vodja
SLOBODAN MILOŠEVIĆ

*Če to storiš enkrat, si filozof.
Če to storiš drugič, si perverznej!*
(Voltaire)

- Montanistika 5
Program Anti-komunistične zveze 23
Dve izdaji mojih pogovorov 26
Sojenje komunistom 31
Film 38
Pas koji je voleo vozove? 42
Harem 44
Zahvala 48

K objavi Bavčarjevih »spominov« nas ni nagovoril ne Janez Stanovnik ne Igor Bavčar niti kakšna posvečena politična ambicija, še manj »maščevanje odboru« (zakaj neki?). Dvomim tudi, da nam jih je v nabiralnik podtaknila Udba. Mi butci naivni smo pa nasedli in skoraj raztreščili bolj sveto od svetega, kar Slovenci premoremo: politično alternativo z njeno sveto kravo na čelu.

Odbor za varstvo človekovih pravic je na sredini skupni seji nenavadno natančno ocenil Tribunino zlohотно politično perverzijo in če jih ne bi spomnil, bi kmalu pozabili na temeljno politično kozlarijo, predajo neavtoriziranega Bavčarjevega umotvora policiji. Kot otrok, ki razbije šipo in pravi, da je kriva žoga.

Drugo dejanje. Prepoved Tribune na zahtevo Igorja Bavčarja zaradi »piratstva Tribuninih urednikov« (Večer, 29. maj 1989). Filozofija preraste v perverzno. Mediji poskrbijo za reklamo, nekaj srečnežev, ki se dokopljajo do Tribune v ponedeljek med 9. in 15. uro, ko je bila še legalni »hot stuff« pa za kopije, ki potujejo iz roke v roko hitreje, kot bi neprepovedana Tribuna. Prepoved je zgolj še formalnost, če ne že slabo doskočen saltomortale Bavčarjevega naskoka v prvo politično ligo.

Tretje dejanje. Mat v treh potezah ali objava skalpiranih, pardon – avtoriziranih tekstov v Mladini, uradnem glasilu »dostojanstvenega, toda odločnega«. Komaj verjamem, da je narod zadovoljen z degradacijo, ki mu jo je tokrat serviral Igor B. z avtorizacijo dokumenta, ki ga je v njegovi »pur« verziji smela uživati le neka elita po kalupu že znanega akterja. Kako absurdno kratka je pot od filozofije do kozlarije! In, ali po treh ponesrečenih preizkusih ni čas za zamenjavo »teze«?

Ponesrečenim interpretom pa v vednost: Tribuna svojega odnosa do četverice in procesa ni v ničemer spremenila, tudi do Odbora ne, le čas za »maskenbal« so slabo izbrali in morda je tudi podlaga za odsokočno desko izbrana nekoliko narobe.

Morda Vas pa »integralna« verzija le doseže. Jaz Vam to od srca privoščim!

V Ljubljani, 1. junija 1989

Vaš Hamfri Bogart

P. S.: Prosim Vas, ne nasedajte nesramnim govoricam, da je že prevečkrat omenjeni gospod dobil od Mladine za objavo »dokumenta Odbora za varstvo človekovih pravic« (Delo, 18. maja 1989) renault 19. Bo še kdo rekel, da smo si to izmislili mi, grešni kozli slovenske pomladi.



IVU ŽAJDELI

Ivan Jan, Partizanska 10/c,
64000 Kranj

Ivu Žajdeli – pozdrav, (čeprav pozno) (ob naštevanju »smešnosti«), saj ste me tudi vi pozdravili! Všeč mi je tudi, da ste mi poslali neposredno tisto pisanje. Toda, če bi bilo le-to in tako natočevano, vam prav gotovo ne bi odgovoril. Datirano z istim dnem kot vaše (18. 4. 89) me je s podobno vsebino razveselil tudi J. Markež. A vajino pisanje je tako podobno, kot bi ga pisal isti človek, zato ne morem odgnati različnih sumov. Kot bi ju pisali voditelji »Zveze društev slovenskega protikomunističnega društva« v Torontu (DSPB – glej njihove prispevke v koledarjih celovške Mohorjeve družbe – in drugod). In ker na vsa dogajanja pri nas gledate s takega, povsem nasprotnega zornega kota, vas čisto razumem, dasiravno opletate z jezikom izobraženca in z različno napaberkovanostjo vse od mene, do Ceneta Tovornika, Vinka Levsteka do Toneta Kebeta.

Kaže, da ste strašen pravičnik, ki pa kaj hitro besedovanje o zgodovini prenesete na današnje politiko in tako prejucira vse tako, kakor mu ustreza. Toda – jaz se ukvarjam predvsem z medvojnimi zadevami in vedno bolj ugotavljam, da so v zgodovini res »osupljive vrzeli«, s čemer se z vami strinjam, samo seveda z drugačnega zornega kota, kakršnega mi vsiljujete vi. Pisma in nastopanja kakršna so vaša ali Markeževa me na osupljiv način hočejo prestrašiti in iz njih kar štrli želja po tem, da bi nehal pisati in raziskovati. Vse kar pišem, je dokumentirano, brez »izmišljotin«.

Čeprav je vaše pisanje bolj zmerjanje, provociranje in hkrati prvošolsko poučevanje, se vendarle oglašam kajti vsi znaki ne vem kolikokrat že kažejo na to, da gre za opredek s človekom, ki ob kakršnemkoli pisanju o belogardizmu, domobrancih, o narodni izdaji ali o medvojnem delovanju škofa dr. Rožmana in njegovega kroga, ki ponori tako, kakor bik, ki ga dražijo z rdečo barvo! Ne vem – ali pa – zakaj ste taki, tako nestrpni? Jaz vendar ne morem in ne bom raziskoval vsega, pa če še tako naštevate, kaj vse mi morate še in še dopovedovati. Saj bi pisal tudi o pobijanju domobrancev, pa o dachauskih procesih, a o tem morajo pisati tisti, ki zadeve poznajo globlje. To je že povojni čas. Nič mi ne gre za propagando, temveč za bistvo: kdo je bojeval boj proti okupatorju in kdo je raje šel z njim proti OF in partizanom češ, raje tako, kot z boljševiskimi komunisti, ki partizanstvo vodijo! O tem bojevanju pri vas ni zaslediti besede, temveč vse druge, sicer hude zadeve, vendar stranske, kot... no ja, ne da se mi pojasnjevati.

Ob tem vas prosim, če še enkrat preberete tisto moje v Delu. Ali sem koga osebno užalil ali ozmerjal, ali pa sem razmišljal in spraševal o načelnosti? Vi delate

drugače in me napadate osebno. V kratkem pisemcu me kar trikrat opozarjate, naj »ne bom smešen«. To pa sem v nekih krogih že slišal – vaših, čeprav ste član (nisem si zapomnil katere) humanistične organizacije, govorec o človeških pravicah. In tak, kakršen ste, vam ni težko zapisati, da jaz »z enostranstvo podaljšujem duha državljanske vojne...« In zadaj jaz vzklikam: zaboga! Bodiva resnejša in neahajte pisati s stališča, kot da je bila pri nas le državljanska vojna itd. – a ne predvsem NOB! To vam pa ne diši! Seveda pa obljubljam, da bom pisal (in sem že) o temnih straneh v partizanstvu. Pri vsem tem posegajte v arzenale A. B., ki je o meni pisal in širil strašne izmišljotine, kar vam zdaj prihaja prav. Zelo nizko ste šli! Le kaj se vam je zgodilo v družini, le kaj se podi po vaši glavi? Prav rad bi – ne glede na žalitve-govoril z vami in vam pokazal vrsto dokumentov. Dotlej pa vam priporočam, da preberete – če ste že, še enkrat – Ferencovo knjigo »Nacistična raznarodovalna politika v Sloveniji v letih 1941-45«, pa od Š. Podbevšek »Sveti Urh« – pa še kaj. A da je bil ustanovni sestanek OF (sprva Protiimp. fronta) 26. aprila 41. vem dlje kot vi. Glede Stalina in njegovega nasilja drži, a glede propagande je bilo drugače. O tem morda še osebno, ker si ne predstavljate teh dogajanj pred vojno. Moram nehati in prilagam nekaj različnih kopij.

IVAN JAN

TOVARIŠU IVANU JANU

Ivan Jan zapiše takoj na začetku kategorično trditev, ki jo sicer uporablja klasični partizanski publicizem po slovenskem časopisu, »da je največ zla in žrtev povzročilo izdajstvo (osebno, narodno ali kakšno drugo)«.

Pravzaprav se srečujemo s klasičnim problemom, ko resnejši zgodovinarji ali zasebni analitiki, ki poznajo problematiko tudi s kakšne druge plati, enostavno vsa ta leta niso reagirali na vsoto poplavo tekstov, ki so imeli izključno tendenciozno propagandne namene. V polemike se niso spuščali zaradi oportunitizma, nekaj pa zaradi psihološko nemogoče situacije, ko se ti ne zdi vredno, da bi odgovarjal na take in drugačne pristranosti. S pristranostmi pa vemo, kako je – prej ali slej so netočnosti oziroma izmišljotine. Učinki in rezultati stanja, ko se ni odgovarjalo na te tekste, so porazni. Indoktrinacija je strahotna, tako da celo pri sposobnejših slovenskih poznavalcih, analitikih vsega, kar se dogaja okrog nas, pušča osupljive vrzeli. Zadnji tak tipičen primer tega »pojavnost« je Mladinino pisanje o Vinku Levstiku (ne pa Levsteku, s čimer se tako zagnano ukvarja Tone Kebe v Nedeljskem dnevniku), češ, kaj pa če je na osnovi »čudnih« okoliščin, ki ga obdajajo, sodelavec SDV. Rezultati paranoje, indoktrinacije, nekaj pa celo, vsaj pri Janši in Bavčarju, špekulacij.

Na drugi strani pa se še vedno znova

srečujemo s t. i. »rdečimi konstrukti«. Če navedem le najnoviješe: podlistek I. Jana »Odstre zavese« v Delu od 8. 12. 88 do 14. 1. 89, ter umotvori, ki jih na svojih straneh vztrajno objavlja uredništvo Nedeljskega dnevnika, ne da bi dalo možnost do besede tudi drugi, prizadeti, strani: najprej Cene Tovornik 5. 2. s tekstom »Domobranski kaplar razlaga zgodovino«, nato pa še 19. 2. isti avtor s tekstom »Drugi obraz poročnika Levčka«. Za Tovornikom se sedaj srečujemo še s Tonetom Keбетom: »Moja legitimacija je revolver!« (19. 3.) ter »Poročnik v pavjem perju« (26. 3.), kjer Kebe odkriva izredno pomembne podatke o tem, da Levstik sploh ni to, ampak je Levstek, in da sploh ni bil domobranski poročnik, ampak le kaplar.

Ko piše Ivan Jan o tem, »da je največ zla in žrtev povzročilo izdajstvo (osebno, narodno in kakšno drugo)«, ter da »tega izhodišča – namreč tega, da je tu in tam pač padel Slovenec – ne moremo in ne smemo izrabljati za zamagljivanje meje med zločinci, okupatorjevimi sodelavci in njihovimi žrtvami, ki so branile narodno svobodo«, torej, ko vse te uničujoče sintagme kar tako vrže na papir, stori celo vrsto nasprotujočih si tendencioznih izpeljav, pa čeprav na drugem mestu izjavlja, da mu »ni všeč delitev žrtev na dobre in slabe«. Z ugotovitvami, ki v njegovem kratkem tekstu kar nekajkrat nasprotujejo ena drugi, se vidi, da se Jan v tej »novi« situaciji »dodatnih kriterijev«, kot pravi, nikakor ne more znati. Rad bi šel v korak z »dodatnimi kriteriji«, ob tem pa ne more iz svojih miselnih shem agitpropovske publicistike, ki je do nedavnega obvladovala še popoln medijski monopol nad resnico.

Ker Jan že toliko in s tako lahkoto govori o »izdajstvih«, »zločincih«, »sodelavcih okupatorja in njihovih žrtvah«, mu je enkrat že potrebno povedati ter nato, če bo potrebno, ponavljati še naprej, da so te uničujoče kategorije: prvič, izredno relativne, odvisno pač s kakšno tendenco hočeš nekoga onemogočiti, sebe pa povzdigniti; ter drugič, protirevolucija se je začela, razplamtevala ter nato temeljila na točno določenih lastnostih ter početjih komunistov. Vsi tisti, ki so do leta 1941 brali takrat najbolj brana slovenska časopisa Slovenca in Jutro, so vedeli o naravi komunizma ter Stalinovih čistkah, ki iz tega komunizma izhajajo, prav vse. Leta 1941 se je začel ter razplamtel krvavi vosovski teror. KP pa je preko OF izdala zahtevo, da se izven OF ne sme organizirati proti okupatorju nobena politična skupina – monopol nad NOB ter nastavek za revolucijo, oziroma državljansko vojno. Na tri, v tistih časih uničujoča dejstva (predvsem še na vosovski terorizem ter »vojskovo« pustošenje), res ni bilo mogoče reagirati drugače kot samoobrambno – z vaškimi stražami.

Bučar v Usodnih odločitvah na moje veliko presenečenje celo piše, da leta 1941 Slovenci niso kaj prida vedeli o dogajanjih v Sovjetski zvezi. Vse, ki to trdijo, ne vem na osnovi česar, sicer (retorično vpraša-

nje?), pozivam, naj prelistajo samo Slovensca in Jutro iz 30-ih let ali pa vzamejo v roke knjigo Marka Jenšterleta Pogledi na Sovjetsko zvezo, ki je pred leti izšla pri Založbi Krt.

Začetki oziroma vzroki državljanske vojne na Slovenskem, so ključni elementi za vsakega resnega pisca o kakršnikoli medvojni situaciji. Prav o absolutnem zamolčevanju teh treh naštetih korenin, podobnih pa je še več (našel sem morda le bistvene) lahko vsak poljubno govoriči kot o »sodelovanju z okupatorjem«, »narodnem izdajstvu«, pa tudi o »zločinovih«. Pri vprašanju »zločinov« je stvar že brez tistih začetnih, vzročnih elementov raztegljiva na vse, ki so pač kakorkoli mučili in pobijali. Jasno pa je, da o »zločinovih« in »zločincih« ve veliko več povedati »zmagujoča« stran, ki ima pod sabo vse medije ter propagando, poražena pa do besede ne more priti. Na pisanju »zločinov« nasprotni strani se zakrivajo lastni. Če jih je pri drugi strani premo, si ob teh medijskih monopolih oziroma monopolih nad »resnico«, res ni težko izmisliti, skonstruirati ali potencirati novih.

Jan se ob ugotovitvah okrogle mize o žrtvah vojne z velikim začudenjem sprašuje, če »naj razume« vse, kar je bilo tam izrečenega, npr. »da ne bomo več pisali o izdajstvih in nasilju belogardistov in domobrancev«. Še ne vem kolikokrat se bo Janu moralo javno povedati: Ja, še naprej pišimo o »izdajstvih in nasilju belogardistov in domobrancev«, če vse to seveda obstaja. Kajti početje, ki ga Jan imenuje s temi in podobnimi sintagmami, je v nekem realnem zgodovinskem okviru izredno relativna zadeva. Prav zato na drugi strani pišemo tudi o nasilju in zločinovih vosovcev in partizanov! Zapisal bom še drugače, Janu osebno morda bolj razumljivo. Če že tako vztraja na izključnem »izdajstvu in nasilju« druge strani, naj piše, vedno znova naj piše še o tem, kako je bilo z mučenji in nasilju v njihovih, partizanskih vrstah. Danes je namreč povsem jasno ob vsem vedenju o medvojnih tragičnih dogodkih, da partizanski pisci toliko pišejo o »zločinovih« na drugi strani predvsem zato, da tako lažje zakrijejo lastne ter »opravičijo« privilegije, ki jih imajo. Kolikor mi je znano, Jan sicer zelo rad ljudi nasprotnega mnenja preganja po sodiščih, vendar javni nastop je pač javni nastop. Tvegan je in hkrati prav zato odgovoren, zato naj Ivan Jan pove, kaj več o pošastnem mučenju ter usmrtni Petri Stareta. Pa ne samo tega, kaj da je Stare bil, ampak to, kako so ga mučili in usmrtili.

Prav neverjetno pa je Janovo vprašanje, če »je mogoče, da bi t. im. ‚sprava‘ kaj omilila, kaj spremenila?«

Naj zapišem še enkrat, kar sem že in bom moral še nešteto krat. Zame pojem »narodna sprava« pomeni predvsem demopolizacijo zgodovinske resnice, detabuizacijo t. im. emigrantske literature ter njihovih življenjskih situacij po 45 letih, kakor tudi civiliziran pokop vseh mrtvih, vseh žrtev državljanske vojne ter okupacije

na Slovenskem. Jan govori tudi, sicer preko besed razpravljalca na okrogli mizi, o »oživljanju duha državljanske vojne«. Tega duha ni potrebno oživljati, saj že najmanj 48 let pušča po tej deželi z vsemi svojimi prvinami in še posebej zaradi tega tragičnega dejstva je narodna sprava nujno dejstvo, ki ga zahtevamo tudi mladi.

Naj Janu še prišepnem, da OF ni bila ustanovljena 27. 4. 1941, kot piše v Gorjanskem glasu (7. 3. 89).

Ljubljana, 18. 3. 1989.

IVO ŽAJDELA
Ljubljana

KASTRAT ALI EKSTRAKT

Menim, da je bila objava »Mojih pogoovorov« Igorja Bavčarja nujna in neizogibna, vendar ne odobravam časa ter načina objave.

Do objave je prišlo dosti prepozno in še to le zaradi piratskega natisa v Dnevniku, Tribuni in Borbi! Pa še tedaj je bila v Mladini objavljena le prečiščena verzija. *Toda to je kastrirana verzija – pa veste zakaj? Tip, ki je kastriran – evnuh – je še vedno človek, ampak spolni nagon mu je šel. Točno tako je s tem tekstom.* Osebnostem prepričan o politični nujnosti prikaza pogovorov Odbora z visoko politiko SR Slovenije, čeprav lahko le ugibam o popolnosti Bavčarjevega sporočila. Objava je bila nujna. Pa ne le zaradi škandala, ki ga je sprožil Stanovnik s svojo »hudobno« reakcijo. Javnost se je že dosti prej spraševala, zakaj Bavčar skriva politični dialog (monolog?) z režimom. Odbor ni z njim dosegel ničesar. Pomisleki in upi, ki so jih vzbudila ta dogovarjanja, pa so morda škodili učinkovitosti Odbora. *Priznam pa, da je dober občutek sedeti pri Stanovniku. Tudi, ko smo mi sedeli tam – želel je, da bi predsedstvo UK omililo eno svojih akcij – sem se počutil pomembnega.*

Slovenska politika se v veliki meri razvija v medijski temi. Tudi sedaj objavljeni zapiski odbora so bili namenjeni sprva le za strogo interno uporabo. Zakaj je tako? Vprašanje je preraslo že v nerazumevanje, in ne le pri meni. Sploh, ko se je zvedelo, da je Bavčar delil zapiske tudi drugim osebam, ki še zdaleč niso člani kolegija Odbora. Zame ne igra vloge to, kdo je tov. Čelik, ampak le dejstvo, da je dogodek z njim potrdil, da poročilo ni ostalo v okviru kolegija. Še vedno sem prepričan, da si po vsej podpori, ki jo je Bavčar dobil od alternativne scene (tudi UK!) in javnosti, alternativci in člani Odbora (tudi Tribuna je eden od članov Odbora) zaslužimo vsaj toliko zaupanja kot šef policije in njegovi zaupniki.

ALEX PEČNIK

Dragi TRIBUNAŠI!

Podpiram Vašo odločitev za objavo Bavčarjevih »MOJH POGOVOROV«. Zato sem seveda toliko bolj razočaran, ker

te odločitve ne podpira tudi Igor Bavčar. Kot zavedni demokrat bi moral te zapiske ponuditi TRIBUNI v objavo pravzaprav on sam. Če je Bavčarjev argument ta, da je s TRIBUNINO objavo njegovih pogovorov kršena njegova zasebnost, to še ne pomeni, da je s tožbo za zaplenbo TRIBUNE Igor Bavčar že vzpostavil civilno družbo.

Vsekakor se ne Bavčarju s svobode, ne Janši v NEDELJSKEM DNEVNIKU ni posrečilo narediti »afere Stanovnik«. Stanovnik je nastopal polovičarsko tudi v javnosti in Bavčar nam v svojih pogovorih lahko razkrije samo to, da tako misli tudi privatno. Razkrije pa lahko tudi intimne in zakulisne razloge za Stanovnikovo pozicijo, ki je pač takšna, kakršna je. Če naj bi bila s TRIBUNINO objavo Bavčarjevih zapisov o pogovorih ogrožena Igorjeva intimna sfera, potem je Bavčar to isto storil Stanovniku na precej bolj problematičen način, ko je te zapiske dostavil šefu ljubljanske policije. Bavčarjeva »velika gesta« je zelo MAJHNA politika. Zakaj naj bi imela do teh zapiskov pravico in pristop SAMO policija, javnost pa ne?

Victor LASZLO,
Casablanca

SPOŠTOVANI GOSPOD MARKOVIČ,

Pošiljava vam odprto pismo v imenu Koordinacije slovenskih ekoloških skupin. Naš namen je med drugim tudi ekološko osveščanje javnosti in podpiranje pozitivnih trendov, ki se navezujejo na ekologijo.

Dejstvo, da je industrija razvitejših delov države pod pritiskom ekološko osveščene javnosti vse bolj prisiljena uvajati čistejšo tehnologije, ki zmanjšujejo polucijsko obremenitev okolja, ima v nekaterih primerih za posledico višjo ceno produktov, zaradi vkalkulacije stroškov sanacije. Take primere lahko najdemo tako v Sloveniji kot tudi na Hrvaškem, v Vojvodini, Srbiji... Ta cena se v nekaterih primerih pozna na zelo različnem spektru proizvodov od agrarnih produktov preko galvan. kemične industrije, težke industrije... in celo energetike.

Da navedeva za primer: republiška sanitarna inšpekcija je naredila pozitivno potezo s tem, da je določila rok za očiščenje dimnih plinov, ki predstavljajo veliko polucijsko obremenitev za gozdove... Zaradi tega bo cena kilovatne ure proizvedene v omenjenih energetskih objektih verjetno dražja. To dejstvo se že manifestira v primeru tovarne aluminija Kidričevo. Tovarna aluminija Kidričevo se je namreč odločila za predčasen ukrep in pričela kupovati električno energijo iz SR Srbije, ki takega ukrepa o namestitvi filtrov še ni uvedla. Spremenjeni energetski plani Slovenije, ki vključujejo varovanje okolja, pa s tem in tudi zaradi pomanjkanja drugih ukrepov posredno silijo v neupoštevanje ekoloških poti razvoja tudi

druge. Slovenija bo tako lahko zaradi neefektivnosti zvezne vlade posredno polucijsko obremenjevala okolja drugod. Kriza industrijske nerentabilnosti teh področij jih zato sili v to, da stroške varovanja okolja postavljajo na zadnje mesto.

Najin predlog zvezni vladi je sledeč: naj se vzpostavi ekološka zakonodaja na zveznem nivoju, ki bo regulirala ekološke zakonodaje po republikah. Ta zvezna zakonodaja mora predpisati in pobrati iz posameznih republiških zakonodaj najstrožje kriterije za posamezne sektorje. Če bi v zvezni zakonodaji prišlo do kompromisnih kriterijev, bi to lahko imelo za posledico regresivne efekte in zaviranje pozitivnih trendov. V tem primeru bi bilo bolje, da zvezna vlada takih ukrepov ne uvede. Zvezna zakonodaja mora biti zato najbolj napredna in represivna.

Kot alternativo temu predlogu pa ponuja varianto sprožitve protidumpinskih postopkov znotraj posameznih republik napram drugim republikam za določene produkte kot so: energija, surovine, izdelki, polizdelki. Ti protidumpinski postopki bi bili seveda sektorski kot je zakonodaja represivno sektorska v določenih regijah. Ta ukrep je našemu ekonomskemu in političnemu trenutku neprimeren ter zakonodajno entropijski, vendar je to nujna logika ekološkega razvoja, če zvezna vlada ne bo poskrbela za ekološko zakonodajo in realizirala to zakonodajo v praksi.

Prosiva za vaš odgovor in razmišljanja o tem.

Bojan Korenini, Peter Kodermac
za Koordinacijo slovenskih
ekoloških skupin

SOCIALIZEM PO MERI MIKULIČA

Kaj je v ozadju Mikuličevega videnja SFRJ v razmerju 6:2? Slovenija in Hrvaška se nista postavili, ampak sta bili privedeni v tak položaj. Nanju se z vidika nerazvitih gleda kakor izkoriščevalki, a v pogojih našega federalizma sta ti dve izkoriščani. Nobena federalna skupnost ne sme sprejeti tisto, od česar ima več škode kakor koristi. Nasprotno temu se postavlja vprašanje, kje in kdaj se začne odgovornost za nacionalni interes. *CONDITIO SINE QA NON* skupnega življenja je v tem, da začnemo eni drugim priznavati lastni notranji razvoj, šele potem se bodo pokazali skupni interesi. Kot osem samostojnih držav bi si tako ali tako morali med seboj pomagati. Slovenski interes za hitrejšimi demokratičnimi procesi ni napreden samo za Slovenijo temveč za celotno SFRJ (to danes predstavlja najmočnejši interes in bi ga bilo treba priznati kot interes vseh). Z druge strani pa slovenski interes, posebej še odpiranje slovenskega vodstva proti ostalim družbenim slojem, lahko ogrozi privedenosti mesta ostalih vodstev v federaciji. Ne vem, v čigavem imenu in zaradi

česa bi slovenski narod in slovensko vodstvo to upoštevalo. Edini razlog za previdnost je možnost, da partijski-vojno-policijski aparat SFRJ zaradi ohranjanja trenutnega stanja intervenira v Sloveniji. Vendar izgledi za takšen poseg niso veliki, saj bi s takšnim ravnanjem naši predstavniki vlade pokazali svetu, kako razumejo demokracijo v praksi. Slovenija pa bi imela pravico do vojne pomoči iz OZN.

Enkrat bi bilo potrebno na zvezni ravni (kakor tudi v Sloveniji zaradi »jugoslovanstva« tipa Z. Polič) rešiti dilemo, ali je pomembnejše, da o notranjem razvoju SR Slovenije razmišlja slovenski narod v demokratični razpravi ali ostala SFRJ z govorniških odrov in mitingov.

BORIS VEDENIK
Vinkovci, N. Miljanovića 12

MEDŠKOFIJSKI ODBOR ZA ŠTUDENTE

Ljubljana, Jurčičev trg 2

Ljubljana, 22. maja 1989

Ugotavljamo, da je izvrševanje verskih pravic v času izvrševanja vojaške obveznosti močno omejeno in odvisno predvsem od samovolje starešin. Verni vojaki so ob tem izpostavljeni tudi posmehovanju, zaničevanju ter drugim oblikam diskriminacije. Vojakom je onemogočeno redno prejetje in branje verskega tiska, obiskovanje verskih obredov ter posedovanje Svetega pisma in drugih verskih knjig. Kršitve takšnih navodil naj bi bile po zagotavljanju posameznih starešin strogo kaznovane.

V želji, da bi prispevali k rasti demokratične kulture in spoštovanju temeljnih človekovih pravic in svoboščin, je Medškofijski odbor za študente iz Ljubljane v imenu vernih študentov in vojakov sklenil podati naslednjo

ZAHTEVO:

1. Preuči naj se dosednji odnos do vernih vojakov ter do izpolnjevanja njihovih verskih pravic in dolžnosti v času izvrševanja vojaške obveznosti. Prav tako naj se preuči izpolnjevanje verskih pravic in dolžnosti občanov, vpoklicanih na vojaške vaje.

2. Izvrševanje verskih pravic in dolžnosti, branje verskega tiska, obiskovanje obredov ter posedovanje verskih predmetov naj se v času izvrševanja vojaške obveznosti izrecno dovoli.

3. Zato, da ne bo ta pravica, ki spada med temeljne človekove pravice tudi po mednarodnih konvencijah, odvisna zgolj od samovolje posameznih starešin, je potrebno njene temeljne elemente navesti v Zakonu o vojaški obveznosti ter v Pravilniku o izvrševanju vojaške obveznosti.

Navedena zahteva je poslana pristojnim republiškim in zveznim organom ter sredstvom javnega obveščanja.

Medškofijski odbor za študente.

EKOLOGIJA IN EKONOMIJA

Marsikje pri nas še vedno prevladuje mnenje, da si interesi ekologije in ekonomije nesprotujejo. Ekologi zahtevamo filtre na tovarniških dimnikih, čistilne naprave... industrija pa na ta problem gleda s strogo kapitalno logiko, ki pravi, da bi to znatno podražilo proizvodnjo. Pri tem pozabljajo, da se je delitev na proste dobrine, kot so zrak, voda... in takomenovane ekonomske dobrine krepko spremenila. Že dolgo živimo v razmerah, ko postajajo dobrine, ki smo jih imenovali »proste«, čedalje bolj redke dobrine in to jim narekuje njihovo ceno. To pomeni, da mora biti v ceno vsakega proizvoda poleg stroškov produkcije vključena tudi cena, ki jo je pri tem moralo plačati okolje in ta ekološki dodatek naj bo enak stroškom sanacije za povzročeno škodo. Na tem mestu razširjamo formulo ($w = c + v + m$) ki pravi, da je produkt vrednostno sestavljen iz porabljenih elementov konstantnega kapitala, variabilnega kapitala in presežne vrednosti. Zahtevam torej vključitev ekološkega faktorja (E fa) v vrednostno sestavo produkta, zato naj se formula sedaj glasi $w = c + v + Efa + m$.

Ostajanje na stališčih stroge ekonomske racionalnosti na račun neupoštevanja omejenega ekološkega faktorja pomeni biti gluhi in slepi za posledice, ki jih nosi s seboj parmanentna industrijska rast. Zahvaljujoč temu drsi naša kvaliteta življenja (s tem ne mislim na količino dobrin, ki so nam na razpolago) in celo naša civilizacija navzdol po asimptotični krivulji k svojemu koncu.

V Sloveniji se pojavlja tudi svojevrsten paradoks razvojne logike. Slovenija svoje akumulacije na vlaga v revitalizacijo okolja temveč v hitrejši »gospodarski« razvoj drugih področij, pri tem pa ostaja strošek degradiranega okolja na naših ramenih. To pomeni, da smo deležni večine slabosti razvitega sveta in skoraj nobene njegove prednosti. Tak širokogrudni način življenja je z ekološke strani nedopusten. Še večja nesmiselnost takega početja pa se kaže ob dejstvu, da bodo države Evropske gospodarske skupnosti po letu 1995 dosledno sprožile postopke proti izdelkom, ki bodo narejeni na nečistih tehnologijah – slovenski izdelki zelo verjetno ne bodo izjema.

Rešitev za Slovenijo predstavlja torej strogo zavzemanje za revitalizacijo okolja in vlaganja v razvoj ekološko čistih in varčnih tehnologij.

Bojan Korenini



MONTANISTIKA

VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD
 VTOZD MONTANISTIKA VTOZD MONTANISTIKA VTOZD

Zahteva po ustanovitvi visokega šolstva tehničnih ved, kot so: mehanika, jamomerstvo, geologija in kemija sega v drugo polovico 18. stoletja, ko so si kranjski stanovi prizadevali doseči ustanovitev take šole.

Kranjska je bila v tisti dobi med glavnimi proizvajalkami jekla v Avstriji. Idrija pa je bila skoraj monopolni proizvajalec živega srebra in pomemben vir dohodkov monarhije. Ker je bila v podobnih razmerah takrat ustanovljena prva rudarska akademija na svetu v Freibergu na Saškem, so bili to osnovni argumenti za ustanovitev samostojnega šolstva na domačih tleh.

Želje Kranjcev so bile kratkotrajno uresničene le v času ilirskih provinc, ko smo dobili naše prve splošno izobražene inženirje.

Po 1. svetovni vojni so 130. let stara prizadevanja Slovencev ostala ista. V novo ustanovljeni državi – kraljevini SHS – je bila Slovenija rudarsko, kovinarsko in sploh tehnično najbolj razvita. Ob tem je bila najbolj naravna zahteva, da mora imeti novoustanovljeno vseučilišče v Ljubljani tudi tehnično visoko šolo.

Redni pouk se je začel z zimskim semestrom v letu 1919, že meseca maja pa je pričel delovati začasni visokošolski tehniški tečaj, ki je omogočil slušateljem, da so dejansko absolvirali snov prvih dveh semestrov. Med 50-imi slušatelji tečaja je bilo tudi 6 kandidatov za študij rudarstva, od katerih jih je 5 diplomiralo leta 1923.

V prvih letih po ustanovitvi sta v pedagoškem in organizacijskem pogledu sestavljali rudarski oddelek dve enoti, in sicer Inštitut za rudarstvo ter inštitut za rudarska merjenja in geofizikalna raziskovanja. Za potrebe študija rudarstva sta bila na Tehniški fakulteti še Mineraloško-petrografski inštitut in Inštitut za rudna slojišča. Leta 1920 pa je pri Filozofski fakulteti obstajal že tudi Inštitut za geologijo in paleontologijo.

Prevelika obsežnost novotega študija, približanja montanističnih visokih šol v Leobnu in Pribramu, predvsem pa rastoča potreba po strokovnjakih z bolj specializiranim znanjem, so glavni argu-

menti, ki so privedli do ločitve fužinarstva od rudarstva in v letu 1939 do ustanovitve samostojnega metalurškega odseka.

Po drugi svetovni vojni so večkratna pregrupiranja v bistvu pomenila samo preimenovanje posameznih organizacijskih enot brez pomembnih vsebinskih sprememb. Že obstoječe montanistične enote so tako pripadale Fakulteti za rudarstvo in metalurgijo takratne tehniške visoke šole in nato rudarsko-metalurškem oddelku Fakultete za rudarstvo, metalurgijo in kemijsko tehnologijo. Leta 1960 je bil iz vseh mineraloško-geološko-paleontoloških disciplin na ljubljanski univerzi ustanovljen samostojni geološki odsek. V tem letu so se geološki, rudarski in metalurški odsek združili v oddelku za montanistiko v sestavi novo organizirane Fakultete za naravoslovje in tehnologijo. S tem je Montanistika dobila sedanje ime, organizacijo in vsebino.

Vzporedno z organizacijskimi vprašanji so se pojavljali tudi prostarski problemi. Neutrudno iskanje prostorov je prineslo odseku za rudarstvo v začetku namestitev v adaptirani stavbi »Dečjega doma« na Aškerčevi cesti.

Leta 1939 so se pričela dela za novo zgradbo: 1948 se je rudarski oddelek že mogel preseliti v končano drugo nadstropje, v šolskem letu 1950/51 pa je bila v uporabi že celotna stavba na Aškerčevi 20. Tu sta dobila prostor tudi del metalurškega in geološkega odseka. V tej matični stavbi so 4 večje in 4 manjše predavalnice, laboratorij predvsem rudarskega odseka, mineraloška zbirka, obe knjižnici – rudarsko-metalurška in geološka – z več desetstisoč enotami, kabineti vsega učnega in tehničnega osebja rudarskega odseka in dela drugih dveh odsekov. Tu so tudi pisarne administracije Montanistike. Montanistika razpolaga s ca. 3000 m² efektivnih površin, čigar lastnik je sama, hkrati pa ima določene prostore še v najemu.

Problemi sedanje lastniško najemniške prostorske situacije Montanistike so naslednji:

- neugodnosti zaradi delovanja na treh lokacijah;
- zelo visoki materialni



Foto: Enc

VTOZD Montanistika spada k Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo in je sestavljena iz treh odsekov (geološkega, rudarskega in metalurškega). V letošnjem letu praznuje 70. letnico obstoja in jo zato ob tem visokem jubileju tudi predstavljamo.

stroški, ki že desetletja za 100 % presegajo s strani izobraževalne skupnosti priznano dotacijo;

- kronično pomanjkanje kabinetnih prostorov in skrajna obremenitev predavalnic in laboratorijev.

Montanistika redno zaposluje skoraj 80 ljudi učnega, tehničnega, administrativnega ter pomožnega osebja in samo v Ljubljani izvaja za preko 400 slušateljev v 14-tih letnikih in ob obveznostih, ki izhajajo iz matičnosti, letno okrog 14000 ur pouka.

Na Montanistiki se poleg pedagoškega dela odvija obsežno znanstveno-raziskovalno delo od temeljnih del za neposredne

uporabnike. S pomočjo raziskovalnega dela ustvarja Montanistika že skoraj polovico svojega prihodka.

Na geološkem odseku je doslej zaključilo študij:

22 geoloških inženirjev
174 diplomiranih geoloških inženirjev
21 magistrstov geoloških znanosti
43 doktorjev geoloških znanosti

Na rudarskem odseku:

30 rudarskih inženirjev
626 diplomiranih rudarskih inženirjev
10 magistrstov rudarskih znanosti
15 doktorjev rudarskih znanosti

Na metalurškem odseku:

211 metalurških inženirjev
915 diplomiranih metalurških inženirjev
83 magistrstov metalurških znanosti
37 doktorjev metalurških znanosti

Vsa ta vrsta skoraj 2000 strokovnjakov je skozi 70 let zagotavljala naši ožji domovini neodvisno pridobivanje naravnih bogastev. Z upoštevanjem celotne dotacije ISS je mogoče pri trenutnih razmerjih oceniti, da izobrazba enega montanističnega inženirja stane družbo namensko ca. 45 milj. din (okrog 6500 \$). Poleg tega pa je iz Montanistike izšlo že več kot 110 magistrstov in več kot 100 doktorjev montanističnih znanosti.

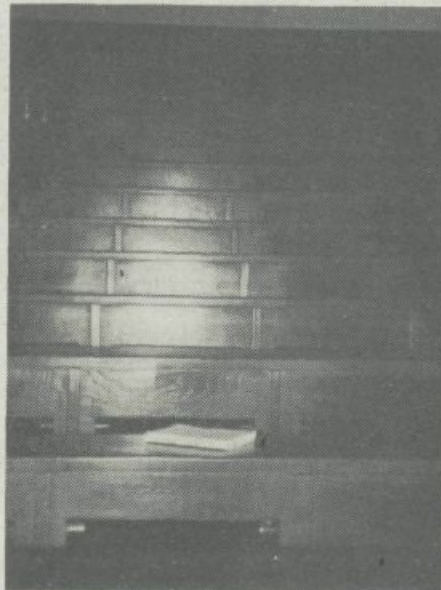
TRIBUNA: Ali lahko opišete na kakšen način se financira visoko šolstvo?

VIDERGAR: Določen del denarja dobi fakulteta od Izobraževalne skupnosti, ostalo pa si moraš zaslužiti sam. Ljudje si morajo sami priskrbeti določena sredstva in zato tekajo okrog za poslom. Že en teden ugotavljam, da na oddelku manjka kar 30 ljudi (od 80-ih), ki so vsi upravičeno odsotni. Sedaj je ogromno terenskega dela, hkrati pa je veliko tudi pedagoškega; vendar pa je nujno, da si na ta način najdemo dodatni vir zaslužka.

Po popisu inventarja sedim na tleh, ker je že vse odpisano. Ko so nam na Izobraževalni skupnosti sporočili odločitev, da moramo sami kriti polovico amortizacije, smo se našli v zelo kočljivi situaciji. Amortizacijo je treba kriti iz lastnih sredstev, za kar sem enkrat sicer nabral dovolj sredstev, sedaj pa sem se odločil, da tako ne gre več. Opisal bom tisto, kar je za odpis, nabavljal pa novih stvari ne bom več. Na katedri sem sam in ne morem zagotoviti toliko raziskovalnega denarja, da bi si lahko kaj privoščili. Komaj vzememo konec s koncem.

PAVŠIČ: S tem, ko si moramo sami služiti denar, prav gotovo trpi kvaliteta študija. Če dobiš za eno delo veliko denarja, za drugega pa malo, boš seveda tisto delo, kjer več zaslužiš, bolj cenil. V svetu je eksistenca univerzitetnega profesorja zagotovljena, zato lahko skrbi za kvalitetno pedagoško delo, lahko pa se posveča tudi raziskovalnemu delu. Pri nas pa ni dovolj sredstev ne za eno ne drugo, zato sedaj razprodajamo

O položaju fakultete v družbi smo se pogovarjali s predstojnikom VTOZD Montanistike, prof. Franc Vidergarjem, ter prof. Jernejem Pavšičem, članom stavkovnega odbora na VTOZD Montanistika.



svoje znanje industriji za majhne denarje.

VIDERGAR: Industrija za majhen denar najame »sužnja« na fakulteti, češ šola ima majhno režijo, zato lahko to stori ceneje. Če boš to odklonil, pa bodo rekli, da šola noče sodelovati s prakso. Tisto, kar se imenuje pravo raziskovanje, je bolj malo povezano s prakso.

Raziskovalec bi moral imeti zagotovljen OD, da se mu ne bi bilo treba ukvarjati z denarjem, ampak bi se lahko ubadal s problemi svoje stroke. Včasih se je predstojnik v času svojega dveletnega mandata ukvarjal predvsem

s pedagoškimi problemi, danes pa si vezan samo na »lov za denarjem.«

PAVŠIČ: Materialni stroški se zažirajo v naše OD, ki so tako mizerni, da marsikdo ne verjame v resničnost podatkov. Naš TOZD je verjetno najbolj kritičen na celotni ljubljanski Univerzi, saj če npr. geologi naredimo ekskurzijo na teren, nam stroškov nihče ne pokrije.

VIDERGAR: Vcasih delamo kombinirane ekskurzije iz večih predmetov hkrati. To sicer zniža materialne stroške, nisem pa prepričan, da to koristi učnemu procesu.

Osebnih dohodki so pri nas nizki. Marca je npr. redni profesor dobil 2.850.000 din, lansko povprečje je katastrofalno. Asistent ima približno za polovico manjšo plačo. Pa to ni vse. Vzemimo npr. popolno osiromašitev šole. Na te probleme opozarjamo že dalj časa, vendar naletimo v večini primerov na gluha ušesa.

TRIBUNA: Mislite, da bi se situacija spremenila, če bi se delež družbenega proizvoda, ki ga namenjamo v SR Sloveniji za izobraževanje, povečal od 4,1 % na najmanj 5 odstotkov?

PAVŠIČ: Po izračunih, ki so jih delali, bi moralo 5,5 odstotka zadostovati za normalen potek izobraževanja, kakor tudi za tretjo stopnjo. Ta prispevek je enak tudi v vseh ostalih razvitih deželah.

VIDERGAR: Verjetno pa računajo še na dodatna sredstva od raziskovalne skupnosti. Vsa stvar ne pelje nikamor več. Imamo skoncentrirano birokracijo in administracijo. Le-ta pa si je olajšala delo pri razdeljevanju denarja na ta način, da plačujejo programe. Zakaj ne bi šli na sistem; toliko pripada enemu pedagogu, administracija pa naj potem zagotovi denar, pri takem načinu financiranja bi lahko izvajali tudi kontrolo nad dkvaliteto njegovega dela. Če bi imel univerzitetni profesor takšno plačo, kot jo zasluži, se bodo na razpis javljali ljudje, nastala bo konkurenca in predavatelji bodo pripravljani na raziskovalno delo. Tako se bo dvignila tudi kvaliteta in dejansko bodo delali tisto, za kar so kvalificirani. Ne pa, da se bodo ukvarjali z lovljenjem

denarja. Prerekamo se za drobtinice, nekdo pa ti dolguje cel kos. To ne gre! Iz osnove je treba spremeniti zakon o financiranju Univerze.

PAVŠIČ: V družbi je treba dati ustrezno mesto izobrazbi. To pa se da storiti le z ustreznim plačilom.

VIDERGAR: Šolstvo je šlo v ekspanzijo, ko so uvedli financiranje po programih. Število pedagogov je pri nas padlo za polovico, medtem ko se je na Univerzi podvojilo.

Tam, kjer je dosti študentov si lahko izmisliš deset smeri. Pri nas pa ni mogoče, da bi imeli smeri brez študentov. Trganje smeri in drobljenje predmetov nima nobe-



nega smisla, bolje je, da si študentje na drugi stopnji pridobijo osnovno znanje, sama specializacija za bolj usmerjeno delo pa je stvar podiplomskega študija. Toda pri nas prakticiramo, da ljudje iz prakse prihajajo na tretjo stopnjo.

PAVŠIČ: Trg delovne sile je pri nas tako majhen, da se mora diplomant prilagajati trgu in razmeram, ki trenutno vladajo, ne glede na to, za kaj se je usposabljal v času študija. Radi bi, da bi se pri nas normaliziral magisterski študij.

VIDERGAR: Vendar je pri nas stvar taka, da ko nekdo pride v prakso in se tam zaposli, enostavno ne vidi razloga, da bi šel na bistveno nižjo plačo. Pri nas npr. ne moremo nuditi stanovanja. Vse to pa ima za posledico, da traja študij magisterija in zatem doktorata povprečno 10 let.

TRIBUNA: Kako mislite, da bo reagiralo združeno delo na zahtevo po povečanih dotacijah za šolstvo?

PAVŠIČ: Važno je, kako jim bo vsa stvar predstavljena. Združeno delo bo reagiralo v smislu tržnega gospodarstva. (Če nekaj damo, potem hočemo nekaj tudi dobiti.)

VIDERGAR: Vsak je preveč orientiran na lastne koristi. Če si v težavah, potem je jasno, da se boš najprej zanimal za svojo korist. Pri nas pa je večina podjetij v velikih težavah.

PAVŠIČ: Univerza parcialno prodaja svoje znanje, namesto, da bi ga prodajala organizirano. Lahko bi razvila določen program, ne pa da se vsak posameznik dogovarja zase. Na vseh ravneh se vidi neorganiziranost, razdrobljenost oz. neučinkovitost. Vsak TOZD je Jugoslavija v malem.

VIDERGAR: Zmeraj smo se ozirali na potrebe gospodarstva in nismo proizvajali več diplomantov, kot jih naš ozek prostor konzumira. Druge nihče ne vpraša, če se bodo lahko zaposlili. Tako pride do situacije, ko je v eni stroki dovolj kadra, vendar pa je vprašljiva kvaliteta le tega, če nima ustreznih praks.

TRIBUNA: Na VTO Montanistiki ste imeli 25. 4. 89 opozorilno stavko. Kaj ste zahtevali?

PAVŠIČ: V prvi vrsti je to stavka zaradi neustreznega mesta Univerze pri nas. Zahtevali smo spremembe pri odločanju o visokem šolstvu, financiranju visokega šolstva in zakonskem urejanju položaja Univerze.

VIDERGAR: Na fakulteti ni denarja za literaturo, ne za potovanja. Sredi Evrope smo ostali otok, ki je izredno »zaplankan«. Nobena raziskovalna naloga ne prenese več potovanja v tujino.

PAVŠIČ: Človek mora potovati po svetu, če se hoče izobraževati. Povezave preko telekomunikacij in raznih knjigah ne morejo nadomestiti tistega, kar daje osebni kontakt.

Na fakulteti ni dovolj kadra, saj so mladi raziskovalci v zelo slabem položaju. Imajo nizke OD, nobene možnosti za stanovanja. Zaradi tega najlepša leta porabijo za ustvarjanje lastnega eksistenčnega minimuma, za kar pa porabijo preveč energije, tako da so za raziskovalno delo že preveč iztrošeni.

TRIBUNA: Mislite, da je sedaj, ob zaključku semestra, primeren čas za stavko?

PAVŠIČ: Čas je vedno primeren, takrat ko prekipi. Če ljudje s tistim denarjem ne morejo več živeti, je to primeren čas. Ne glede na to, v kakšni fazi je študijski proces. Človeku je žal, da bodo najbolj prizadeti študentje, saj je sedaj čas izpitov in kolokvijev.

VIDERGAR: Naši študentje niso bili za nič prikrajšani in razen tistega, kar je v sredo odpadlo, vse drugo teče normalno in mislim, da je naša osnovna težnja, da ničesar ne dosežemo na račun študentov. Če bo kaj odpadlo, bo to potrebno nadomestiti.

TRIBUNA: Ali mislite razglasiti popolno stavko, če se vaše zahteve ne rešijo v doglednem času?

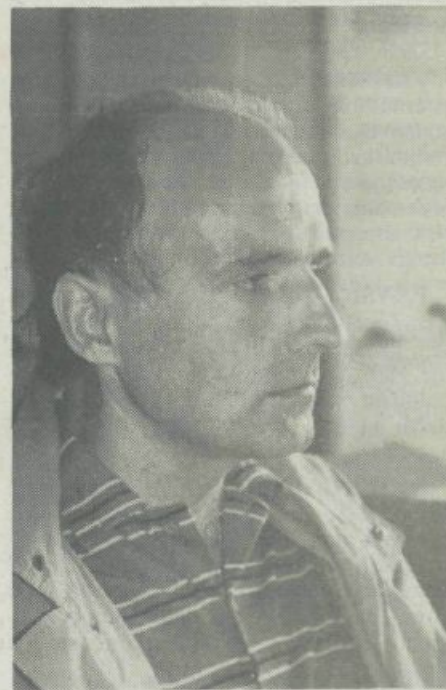
PAVŠIČ: Imamo stavkovni odbor, čeprav trenutno ne stavkamo. Smo v fazi čakanja na dogovor dekanov in odziv institucij, ki so zadolžene za izobraževanje. V primeru, da se ne izpolnijo naše zahteve, bodo šle vse tehnične fakultete v stavko. Čakamo na rezultate stavke Filozofske fakultete. Oni so piloti, ki sondirajo teren za celotno Univerzo. Dekani pre-

vidno gledajo s svojih stolčkov, kako se bo stvar odvijala. Isto pa je tudi z rektoratom. Na Univerzi je neenotnost interesov, ki pa izvirajo iz neenotnega finančnega položaja enot.

VIDERGAR: Na osnovi protesta pri dr. Horvatu so sicer nekaj obljubljali, vendar pravijo, da so pravila za vse enaka in če hočeš nekemu nekaj dati, moraš drugemu vzeti. Merila so sicer res enaka, vendar šole niso enake. Če je že en faktor različen, potem ne moreš dobiti istega rezultata.

TRIBUNA: Kako je s podporo študentov in javnosti?

PAVŠIČ: Pogrešamo podporo študentov, študentske organizacije. Prosili smo jih, naj nas podprejo, oni pa nam niso sporočili svojega stališča. RK ZSMS je podprla težnjo celotne Univerze. Na Filozofski fakulteti so študentje edini z delavci fakultete. Tam študentje močno stojijo za profesorji in jih podpirajo. Odločno stojijo za njimi, kljub temu, da imajo oni največ škode, saj ne morejo opravljati izpitov, kolokvijev, itd. Montanisti pa niso dali nobenega glasu, kljub temu, da jih je strokovni odbor dvakrat prosil, naj zavzamejo stališče.



VIDERGAR: Javnost posveča problemom in uspehom univerze premalo pozornosti. Ob 70. letnici naše fakultete so prišli kolegi iz cele Jugoslavije in peli slavospeve naši šoli, saj je to edina šola rudarske in geološke smeri na Balkanu, ki obstaja že 70 let. Montanistika je do sedaj dala že 2000 inženirjev in to je nekaj pomenilo v povojnem času, ko se je ogromno denarja, ki je bil ustvarjen po rudnikih, prelilo drugam. Vendar je ta obletnica minila brez posebne publicitete. Če pa se v rudniku zgodi nesreča, so takoj zraven novinarji. Sedaj večina ljudi niti ne ve, kaj je to montanistika.

PAVŠIČ: Če pogledamo samo informacije, ki so v sredstvih javnega obveščanja sedaj. Del ljubljanske Univerze stavka, kar se omenja le z nekaj vrsticami, medtem ko poročajo o stavki delavcev Agrokomerca na prvi strani z velikimi črkami. V skupščini obravnavajo vstop Jugoslavije v Evropi, ki naj bi temeljil prav na znanju, istočasno pa v skupščini ne razpravljajo o problemih ljubljanske Univerze, ki naj bi bila nosilec tega projekta. Ne moremo v razvito Evropo z razsulo Univerzo.

TRIBUNA: Zakaj mislite, da fakulteta že prej ni mogla urediti svojih problemov in kaj mislite o tem, da je naša fakulteta precej obremenjena z ideološkimi predmeti?

PAVŠIČ: To je odraz nemoči na fakulteti. Včasih je fakulteta enotno nastopala navzven in je nekaj pomenila, sedaj pa vsak TOZD nastopa zase. To je uspeh politike, ki je na ta način uspela razbiti Univerzo. Neenotnost se vidi tudi sedaj, pri organizaciji stavke. Uradna slov. politika sicer podpira stavko, oz. naše zahteve, vendar pa ničesar ne ukrene. Politika računa, da se bodo te sile umirile, oz. sprostile v medsebojnem prerekanju. Če bi enotno nastopali, politika ne bi mogla kaj drugega, kot ugoditi našim zahtevam in to v zelo kratkem času.

VIDERGAR: Ogromno sil se porabi za interne boje. Kapitalist točno ve, kaj hoče od človeka. Poskuša ga razbremeniti vsakdanjih skrbi, tako da lahko njegov delavec razmišlja o svojem delu. Pri nas pa se vsi obremenjujemo s privatnimi problemi. Naš sistem ne zna iz človeka potegniti tistega, kar zna in zmore.

PAVŠIČ: Določene stvari se dajo doseči z enotnostjo in široko podporo. Tudi v našem primeru se čuti splošna politična apatija. To, da je univerza v krizi, je vzrok politične krize. Od konca vojne so nas tlačili navzdol, rezultat tega pa je splošna apatija.

VIDERGAR: Ideološki predmeti imajo takšno težo kot strokovni predmeti. Že osnovne in srednje šole so slabo organizirane. Na fakulteti se pritožujemo, da pridejo ljudje s slabim predznanjem, po drugi strani pa so otroci in dijaki preobremenjeni. Sigurno nekaj ni v redu z našim šolstvom.

PAVŠIČ: Pri izdelavi programa za osnovne šole so sodelovali tudi visokošolski učitelji, to pa je bilo po moje napačno. Učenci se že v osnovni šoli učijo podrobnosti brez kakršnekoli osnove, učijo se o snovi, ki jo ne morejo navezovati navzdol.

Na vsak način bi morali poenostaviti samo organizacijo Univerze oz. posameznih fakultet. To je vse preveč komplicirano. Vse to so mine, ki jih je visokemu šolstvu postavila politika, da bi ga čim bolj spravila na tla. Politiki ne bodo spodbujali visoke izobrazbe, če je sami nimajo. Spodbujali bodo strokovno ali srednjo izobrazbo, katero še lahko razumejo, visoke pa ne razumejo; to je že izven njihovih sfer. Šef, ki nima osnovne šole, ne bo spodbujal visokega šolstva.

VIDERGAR: Denarja je pri nas dosti, samo nepravilno je razporejen. Za določene stvari mislijo, da jih je treba delati zastoj. Ta mašinerija ima silno vztrajnost, ker ima ogromno zobnikov. V šolstvu ne gre brez sistematike.

PAVŠIČ: Rektorat reagira tako kot kakšen dinosaver, ko mu stopijo na rep, čez pol ure obrne glavo, čez kakšen teden pa se premakne.

VIDERGAR: Mene je strah monolitnega nastopa Univerze.

PAVŠIČ: Sistem izobraževanja mora biti preprost.

Živimo v času, ko vse bolj poudarjamo, kako mora narod za ohranitev svojega obstoja braniti kulturne pridobitve in dediščine, ter jih dalje gojiti. Največkrat pri tem mislimo poleg jezika na literarne in likovne stvaritve. Vendar pa se moramo zavedati, da z enako pomembnostjo spada v narodovo zakladnico tudi znanje, nenačrtno tudi tehnično.

Nepravilna odločitev lahko v trenutku izniči delo mnogih generacij, povratek nazaj pa je v najboljšem primeru vsaj dolgotrajen.

Vprašati se moramo, kaj bi v današnjem svetu pomenil narod, ki bi znal igrati, peti, plesati, smučati in še mnogo drugega, ne bi pa znal delati za ustvaritev materialne osnove svoje eksistence in kulturne nadgradnje.



Izjava študentov:

Mi se sicer strinjamo s stavko profesorjev, vendar se mi zdi, da že malce pretiravajo vsi skupaj s temi štrajki. Slabo je to, da so se odločili za stavko ravno sedaj ob koncu šolskega leta.



BEATA KANDUTI:

V sredo smo stavkali solidarnostno s Filozofsko fakulteto. Na zboru delavcev smo se dogovorili, da bomo danes počakali, kaj se bodo odločili na ostalih fakultetah. Mi smo se odločili za stavko, vendar so hoteli profesorji še prej končati svoje pedagoške obveznosti: Imeli smo dve možnosti:

1.) Po prvem predlogu naj bi šli takoj v stavko.

2.) Zmagal je predlog, da zaenkrat še počakamo, da vidimo, kaj se bodo odločili na ostalih fakultetah. Zahteve smo postavili iste, kot so jih postavili na FF. Sramotno je, da imamo tako nizke plače, npr. naša knjižničarka je dobila prejšnji mesec 1.600.000 dinarjev, ob tem, da ima višješolsko izobrazbo. Sami ne moremo iti v stavko, ker smo premajhni, zato bomo počakali, da se bodo odločili tudi ostali TOZD-i.



radio GLAS Ljubljane

STEREO ... V ŽIVO
TUDI O VAŠIH PROBLEMIH
POKLIČITE NAS: 328-954, 328-944

Datum: 21. 4. 1989

Izobraževalna skupnost Slovenije,
Posebna izobraževalna skupnost za rudarsko in geološko usmeritev,
Posebna izobraževalna skupnost za kovinarstvo in metalurgijo.

ZADEVA: protest

VTOZD Montanistika se po mnogih neuspešnih opozorilih in prizadevanjih za izboljšanje svojega položaja zateka k zadnjemu še dostojnemu in organiziranemu ukrepu, to je k pismenemu protestu proti politiki in načinu financiranja, ki sta do skrajnosti osiromašila in razvrednotila pedagoško delo.

Svoje ravnanje opravičujemo, utemeljujemo in pojasnjujemo z naslednjim:

Montanistične enote: rudarski odsek, geološki odsek in metalurški odsek, ki so nosilci študija treh strok, so že zgodaj v 70-tih letih pričeli opozarjati neposredne uporabnike kadrov v gospodarstvu in industriji na vse večje zaostrovanje personalnih in materialnih problemov na šoli.

Po ustanovitvi posebnih izobraževalnih skupnosti pa je predvsem Montanistika kot celota naslavljala vloge na obe prizadeti PIS za rudarstvo in geologijo ter za metalurgijo oziroma kasneje na PIS za kovinarstvo in metalurgijo.

Naj v zvezi s tem navedemo nekatere dokumente, ki so bili poslani izobraževalnim skupnostim:

- Poročilo za skupščino PIS RG o poslovnem in materialnem položaju delavcev na VTOZD Montanistika (1. 1978).!

- Poslovna problematika VTOZD Montanistika (marec 1979).!

- Vloga VTOZD Montanistika za dodatna finančna sredstva glede na primanjkljaj sredstev za materialne stroške (nov. 1979).!

- Odgovor VTOZD Montanistika v zvezi s »Pobudo« PIS za rudarsko in geološko usmeritev (sept. 1983).

V vseh vlogah je bila navedena širša analiza materialnega in kadrovskega stanja na montanistiki, navzdržnost meril financiranja in predlogi za izboljšanje.

Predvsem so bile izpostavljene specifičnosti:

- velika heterogenost študija z malo študentov na posameznih smereh in usmeritvah.

- potrebnost in velika zahtevnost teren-skih vaj.

- stacioniranost montanistike na treh lokacijah.

- potreba po relativno visokem številu pedagoških delavcev, zaradi izredne razvejanosti strokovnih in znanstvenih disciplin treh montanističnih strok.

Povdarjena je glavna posledica navedenih specifičnosti: materialni stroški VTOZD že od vsega začetka bistveno presegajo pokrivanje le-teh s strani IS. Iz tega vzroka so OD na montanistiki vedno zastajali za OD na drugih VTOZD FNT, ki niso imele tako visokih in specifičnih materialnih stroškov. V zadnjih 10-tih letih je povzročilo dodatno poslabšanje materialnega položaja montanistike tudi dejstvo, da je matična stavba relativno stara in, da so se pojavila zahtevna vzdrževalna dela:

- priključek na toplovodno omrežje zaradi dotrajanih kotlov.

- popravilo odpadajoče fasade,
- obnova strehe,
- obnova strelovodnega omrežja,
kar vse je VTOZD opravila pretežno z lastnim financiranjem.

Velik odliv sredstev je, poleg nizkih OD, zahteval tudi skrajno varčevanje pri opremljanju in vzdrževanju laboratorijev, učilnic, kabinetov, pomožnih prostorov in pri nabavi literature.

Koliko je stanje pereče ilustrira tudi podatek, da so inšpekcijske službe po pregledu stavbe na Aškerčevi 20 izdale odločbo o kompletnem beljenju in pleskanju prostorov z rokom 1. 10. 1990. za kar pa montanistika nima nikakršnih financ.

Da je materialno stanje nevdržno kažejo tudi sledeči podatki:

1.) Povprečni neto mesečni OD so v letu 1988 na VTOZD Montanistika za posamezne kategorije delavcev znašali (zaokroženo):

asistent	850.000 din
docent	1.200.000 din
izr. prof.	1.330.000 din
redni prof.	1.680.000 din

tehnični sod.	730.000 din
knjižničar	770.000 din
referent (finančni)	1.030.000 din

snažilka	470.000 din
hišnik	460.000 din

2.) Vrednosti točke za izračun OD so se v obdobju enega leta gibale takole (če jih izrazimo z DEM):

februar 1988	2.21
september 1988	2.08
januar 1989	1.66
marec 1989	1.59

kar kaže na 28 % padec višine OD glede na vrednost DEM v enem letu.

3.) Osebni dohodek najvišje kategorije (rednega profesorja) je s tem dosegal v marcu 1989:

2.850.000 do 2.900.000 din (glede na starost in število reelekcij), ali 670 do 680 DEM.

Dovoljujemo si to navedbo zaradi primerjave z zahtevami osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev!

4.) Priloženi izvleček bilance za leto 1988 kaže:

- da je v skupnem prihodku montanistike (4.060.053.548.- din), Izobraževalna

skupnost participirala samo s 45,3 %

(1.840.481.720.- din), vse ostalo si je pa morala VTOZD zaslužiti z dodatnim delom.

- Če apliciramo predhodni podatek na OD pedagoških delavcev, konstatiramo, da je ISS v letu 1988 nagrajevala vzgojno izobraževalno delo takole:

mesečno neto:

asistenta	385.000 din
docenta	544.000 din
izr. profesorja	602.000 din
red. profesorja	761.000 din

- Montanistika je morala zaradi perečega kadrovskega stanja nameniti precejšnja sredstva za avtorske honorarje (205.168.640.- din) in še večja (335.084.190.-din) v poslovni sklad za posodobitev opremljenosti odseka za metalurgijo, predvsem na zahtevo metalurškega gospodarstva, ki se je namensko odpovedalo delu dotacije za OD mladih raziskovalcev. Posebej pa izstopa skupni znesek režijskih, materialnih stroškov, amortizacije in revalorizacije, ki z višino skoraj 1x10⁹ din dosega 55 % prihodka s strani ISS (na kar že leta opozarjamo).

Glede na prikazani materialni položaj, ki predvsem mlajšim delavcem ne zagotavlja več niti preživetja, kaj šele pridobitev stanovanj in drugih nujnih dobrin, je katastrofalno kadrovskega stanje razumljivo:

Protestu zaradi desetletnega odklanjanja naših zahtev za ureditev materialnega položaja VTOZD Montanistika in njenih delavcev s strani ISS, ki je pripeljalo do prikazane nevdržne situacije, dodajamo zahtevo, da se način financiranja v najkrajšem času izboljša. Individualni in samoupravni organi VTOZD ne morejo več prevzemati odgovornosti za kakršne-koli posledice, ki se dogajajo in, ki se lahko pokažejo ob navedenih katastrofalnih razmerah.

Srečno!

Ljubljana, 20. 4. 1989

Predstojnik VTOZD Montanistike
prof. dr. Franc Vidergar, dipl. ing.



Izjava delavcev filozofske fakultete, sprejeta na izrednem zboru delavcev 22. maja 1989

1) Živimo v svetu, v katerem se nasprotje med njegovimi razvitimi in nerazvitimi deli vse bolj kaže v podobi konflikta med deželami-proizvajalkami znanja in deželami, ki so le njegov pasiven konzument. Proizvodnja in razširjanje znanja sta zato nenadomestljivi predpogoj vključitve v sodobne modernizacijske tokove, svobodno, avtonomno, v prvi vrsti na strokovna merila oprto izobraževalno in raziskovalno delo pa eden najpomembnejših temeljev narodnega in družbenega napredka. Opredelitev za avtonomijo univerze kot osrednje izobraževalne in znanstvene ustanove je torej opredelitev za svobodno in nemoteno razširjanje in proizvajanje znanja, vsako omejevanje akademske svobode in materialno zapostavljanje izobraževalnih in raziskovalnih potreb pa zavestno pristajanje na zaostanek, neenakopravnost v tekmovanju z razvitim svetom in zapiranje lastnih razvojnih možnosti.

2) Naša družba se sicer deklarativno zaveda sodobnega pomena znanja in znanosti in v besedah zavzema za nujno rast, toda hkrati se v svojem vsakodnevnem odnosu do izobraževanja in raziskovanja ne obnaša v skladu z razglašenimi načeli. Že iz razporeditve narodnega dohodka in načina finansiranja posameznih družbenih dejavnosti je razvidno, da razvoja izobraževanja in znanosti ne šteje med svoje primarne naloge, saj sta obe področji – skupaj s socialo, zdravstvom in kulturo – potisnjeni v drugi plan in bistveno drugače vrednoteni kot obramba, notranja varnost ali državna uprava. S 4.1 % družbenega proizvoda, ki ga v naši republici namenjamo izobraževanju pač ne spadamo v razviti svet, razne druge – začasne in trajnejše omejitve – pa razkrivajo, da izobraževanje s proizvodnjo znanja še vedno presojuje kot luksuz in porabo in ne kot proizvodno in razvojno silo.

3) Način finansiranja univerze in razne zakonske določbe o visokem šolstvu, ki jih vsebuje zakon o usmerjenem izobraževanju prepričljivo ponazarjajo podcenjujoč odnos slovenske in jugoslovanske družbe do izobraževanja in znanosti. Ne le, da spada univerza ob obstoječi zakonodaji med ustanove z izrazito »omenjenimi samoupravnimi pravicami«, tudi sam način pridobivanja dohodka, ki deli univerzitetne delavce med tiste, ki domnevno samo poučujejo, tiste, ki poučujejo in raziskujejo in tiste, ki poučujejo, raziskujejo in raziskovalne rezultate bolj ali manj uspešno svobodno prodajajo na trgu, kaže na popolno nerazumevanje pomena in narave univerzitetnega dela, v katerem sta izobraževalni in raziskovalni proces neloč-

ljivo povezana. S sramotno nizkim vrednotenjem pedagoškega dela (2.890.000 din za visokošolskega učitelja v marcu 1989) so univerzitetni delavci v bistveno slabšem položaju kot njihovi kolegi v izvenuniverzitetnih raziskovalnih ustanovah, ki se ukvarjajo izključno z raziskovanjem, različne možnosti pri prodaji znanstvenih rezultatov na trgu – povsem jasno je, da imajo naravoslovne in tehnične vede v tem pogledu občutno prednost pred humanistiko in družboslovjem – pa povzročajo nesorazmerja in včasih že kar skrajne razlike znotraj univerze.

4) Delavci filozofske fakultete smo imeli v letu 1988 – kot kažejo izračuni povprečnih osebnih dohodkov – najnižje osebne dohodke med delavci v visokem in višjem šolstvu v Ljubljani. Še posebej smo s svojimi dohodki zaostajali za delavci v samoupravnih interesnih skupnostih in pristojnih komitejih za vzgojo, izobraževanje in raziskovalno dejavnost, saj je delavec naše fakultete – kljub visoki izobrazbeni strukturi ustanove – prejel povprečno le 87.46 % dohodka zaposlenega v republiški izobraževalni skupnosti in 76.78 % dohodka zaposlenega v republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje. Opisani trendi se v marsičem nadaljujejo v leto 1989, saj delavci filozofske fakultete v dohodku tudi nadalje zaostajamo za večino zaposlenih v ustanovah s primerljivo izobrazbeno strukturo, zlasti pa seveda za zaposlenimi v republiški upravi. Za primerjavo: čisti osebni dohodek rednega univerzitetnega profesorja na naši fakulteti za mesec april 1989 je znašal le 53.50 % dohodka predsednika enega republiških komitejev, razlika v realno izplačanih osebnih dohodkih pa je seveda še mnogo večja.

Slabo finančno in materialno stanje fakultete se kaže tudi na številnih drugih področjih, posebno v prostorski stiski, ki do skrajnosti otežuje izvajanje izobraževalnih programov in pomanjkanju sredstev za študijska potovanja in udeležbo na znanstvenih srečanjih doma in v tujini.

Delavci filozofske fakultete smo prek pristojnih fakultetnih organov odgovorne za organizacijo in finansiranje izobraževanja in znanstvenega raziskovanja v naši republici večkrat podrobno opozorili na svoje težave in vse bolj nevzdržno stanje v ustanovi. O tem, da je univerza družbi potrebna, ne nameravamo razpravljati. Prav tako pa ne moremo pristajati le na navidezno univerzo. Ker so naša opozorila ostala brez rezultata, smo se na izrednem zboru 22. maja 1989 odločili za stavko, obenem pa s to izjavo ustanovitelju Uni-

verze Edvarda Kardelja v Ljubljani Skupščini SR Slovenije in slovenski javnosti sporočamo naslednje zahteve:

1) Zahtevamo, da se naši osebni dohodki izenačijo vsaj z osebnimi dohodki zaposlenih v samoupravnih interesnih skupnostih in v republiški upravi in sicer tako, da bo dohodek rednega univerzitetnega profesorja izenačen z dohodkom predsednika republiškega komiteja, dohodek asistenta pa z dohodkom samostojnega svetovalca v republiškem komiteju. To razmerje naj se ohrani tudi v prihodnje.

2) Zahtevamo, da se na novo in sistemsko preuredi način finansiranja univerze in sicer tako, da bo univerza celovito in enotno financirana za svoje raziskovalno in izobraževalno delo. Povsem nevzdržno je ločevanje na 2/3 dohodka za poučevanje in pedagoško dejavnost in 1/3 za raziskovanje in znanstveno dejavnost, ki vodi do nesmislov kot je npr. odrekanje raziskovalnega deleža in pravice do raziskovalnega dela učiteljem, ki se s svojimi raziskovalnimi nalogami niso uspeli pravočasno vključiti v obstoječe raziskovalne projekte.

3) Zahtevamo, da novi zakon o univerzi zagotovi njeno avtonomijo. Pod avtonomijo univerze razumemo:

– da univerza sama odloča o svoji kadrovske sestavi, izključno na osnovi strokovnih mnenj in ocen voli in izbira svoje delavce in sodelavce, hkrati pa na čelo svojih samoupravnih in vodstvenih teles samostojno in po lastni presoji voli in izbira delavce iz lastnih vrst;

– da univerzitetni delavci sami, izključno na podlagi strokovnih kriterijev, določajo normative, ki zadevajo delovne obveznosti univerzitetnih učiteljev kakor število učiteljev, ki so potrebni za izvajanje posameznih programov;

– da univerza samostojno in neodvisno odloča o svoji notranji organizaciji, o svojih članicah in o razmerjih med njimi.

Delavci in učitelji filozofske fakultete se s temi zahtevami pridružujemo protestu ljubljanskih vzgojno izobraževalnih ustanov proti mačehovskemu odnosu republiških in zveznih oblasti do šolstva in izobraževanja in podpiramo zamisel o skupnem zboru delavcev vseh stopenj izobraževanja od vzgojno-raziskovalnih ustanov, prek osnovnih in srednjih do višjih in visokih šol, na katerem bomo oblikovali skupen predlog zahtev za spremembe v družbenem vrednotenju in finansiranju vzgoje in izobraževanja in izboljšanje razmer na vzgojno-izobraževalnem področju.

Ljubljana, 22. maja 1989

Delavci in učitelji filozofske fakultete
v Ljubljani

NEODVISNI SINDIKATI

Dejstvo, je da dosedanji sindikat, ki je bil in še vedno je zgolj transmisija vladajoče partije ni sposoben korenitih sprememb. Njegovi edini rezultati z vzpostavitvijo nove oblasti so bili zgolj posredno zatiranje stavk delavcev s pomočjo represivnega aparata ter visoka poraba finančnih sredstev (poraba slovenskega sindikata je enaka porabi Instituta Jožef Stefan), od katerih so imeli glavno korist le nekateri delavci pa so od velike pogače dobili zgolj drobtince.

Minimalne politične spremembe zahtevajo reformo sindikata, ki bi mu lahko zagotovila tudi v nadalje njegovo legitimnost, vendar žal obstoječi sindikat ni sposoben korenitih sprememb, ne samo zaradi njegovih napak v preteklosti ter transmissijski vlogi, temveč tudi zaradi neprimerne organizacijske strukture, kateri pa se ni pripravljen odpovedati.

Torej, če nam dosedanji sindikat ne more, oziroma ni sposoben ponuditi ničesar novega, je potrebno ustanoviti novega, ki pa seveda ne sme biti privesek starega temveč popolnoma neodvisen.

Pobuda o ustanovitvi neodvisnega sindikata je prisotna že dlje časa, vendar do sedaj ni bila izvedena nobena večja



Foto: Milan Mrčun

Enotedenski bojkot profesorjev na Filozofski fakulteti je sprožil verižno reakcijo, saj so se bojkotu pridružile tudi nekatere ostala fakultete, prav tako pa se je njihovim dosedanjim zahtevam (zvišanje osebnih dohodkov, avtonomnost univerze ter sprememba financiranja) priključila tudi pobuda po ustanovitvi neodvisnih sindikatov pedagoških delavcev.

konkretna akcija, ki bi njegovo ustanovitev pospešila. Ena izmed najučinkovitejših akcij bi bil zagotovo množičen izstop iz dosedanjega sindikata zaradi sindikata, kar bi pospešilo njegovo počasno odmiranje, hkrati pa odprlo pot neodvisnim sindikatom, ki ne bi bili enotni, temveč bi se prilagodili poklicni strukturi včlanjenih.

Na Matematični fakulteti v Ljubljani je iz režimskega sindikata izstopilo že 37 včlanjenih, na Institutu Jožef Stefan pa so zadržali sindikalni denar, vse dokler sindikat ne bo pripravljen spremeniti svoje politike. Vzporedno z omenjenimi dejanji so se po fakultetah razširile pobude po ustanovitvi neodvisnega sindikata pedagoških delavcev, čigar funkcija bi bila koordinacija sindikatov fakultet, vanj pa ne bi bili vključeni samo pedagoški delavci na fakultetah temveč tudi v vrtcih ter srednjih šolah. Do naslednjega dejanja je potem samo še korak: ustanovitev neodvisnih sindikatov v delovnih organizacijah.

Biserka Karneža

WINAG

VINARSTVO

62001 MARIBOR-TRG SVOBODE 3

IN ITALIA...

Antični tvorci postanejo učitelji literature in likovne umetnosti. In ne samo, da pride do obnovitve filologije in preobrazbe literature in umetnosti, pač pa se filozofija loči od teologije in postane avtohtona znanost o človeku in naravi.

Večina univerz v Italiji se je formirala v 13. in 14. stoletju, ko je naraščajoče bogastvo življenja zahtevalo več skrbi za višjo izobrazbo.

Ob začetkih so univerze premogle največkrat le po tri profesure, in sicer stolici za cerkveno in civilno pravo ter medicinsko stolico. Kasneje se tema pridružijo še retorika, filozofija in astronomija, ki je bila skoraj praviloma identična z astrologijo.

Plače za ta dela so bile silno različne, včasih je dobil predavatelj za plačilo bajno vsoto.

Z dvigom izobrazbene ravni se je pojavilo tudi tekmovanje in tako so učni zavodi skušali drug drugemu odvzeti sloveče profesorje. S tem v zvezi je npr. Bologna leto in pol – od svojih državnih dohodkov, kar je znašalo 20.000 dukatov porabila za univerzo.

Nastavitve so praviloma veljale za določeno dobo, včasih le za posamezne semestre in nekateri docenti so bili prisiljeni v popotno življenje kakor gledališki igralci.

Bili pa so tudi primeri do smrtnih profesorskih služb. Prihajalo je do obvezovanj, da svojih predavanj ne bodo ponavljali nikjer drugje kot samo v tistem mestu. Nekaj je bilo celo neplačanih ali prostovoljnih učiteljev.

Med prej navedenimi profesurami je bila humanistu cilj – stolica za retoriko. Vendar je bilo odvisno veliko od njegovih zmožnosti, da si je v čim večjem obsegu prisvojil znanje Antike in je za katedro nastopil tudi kot jurist, filozof ali astronom.

Ti začetki ponovne osvojitve izgubljene antične kulture, notranje ureditve znanstvenih disciplin, kakor tudi življenjski pogoji predavateljev, so bili zelo različni. Glede na dohodke so bili visoko v vodstvu posamezni juristi in medicinci. Prvi zlasti zato, ker so služili kot strokovni, državni svetovalci v pravnih sporih in zadevah.



Foto: Milan Mrčun



Za vpliv Antike na renesančno izobrazbo je bilo najprej nujno, da se humanizem polasti univerze, do česar je postopoma tudi prišlo.

Sprva je bilo očitno obnovljeno zanimanje za latinsko literaturo in pa želja – najti izgubljena antična dela ter jih pripraviti za čim boljše razumevanje, jih ilustrirati in pojmovati kar najbolj pravilno.

Ta želja je pritegnila bolj živo zanimanje za antično življenje in smisel – iz česar se rodi občudovanje, posnemanje in prilasčanje.

V Padovi je bila v 15. stol. juristova plača 1000 dukatov letno. Znamenitega zdravnika so hoteli nastavitvi s plačo 2000 dukatov in s pravico do javne prakse, medtem ko je imel v Pisi 700 zlatih forintov.

Ze zavoljo take cene, ki sta ju uživali glavni stroki, bi bilo razumljivo, če so se tudi pomembni filologi skušali uveljaviti kot juristi ali medicinci.

Sicer pa si je moral vsakdo, ki je na kateremkoli znanstvenem področju hotel nekaj pomeniti, polagoma dodobra prisvojiti celotno humanistično metodo.

Tudi službe filologov so bile večinoma nestalne inčasne, kljub dobrim plačam in z možnostjo postranskega zaslužka. Tako je bilo kar običajno, da je mogel isti profesor delovati na različnih ustanovah.

Očitno je bilo menjavanje profesorjev predavateljev kar priljubljeno, saj so pri vsakem upali na novo korist ali prednost. In seveda je tako delovanje razumljivo v času, ko je bila neke vrste znanost še le v razvoju in tako tudi odvisna od posameznih osebnosti.

Za slušatelje oz. učeče se ljudi ni bilo glede gibanja iz kraja v kraj nobene ovire. In tudi prostora za svobodna predavanja je bilo več kot dovolj – večinoma po samostanih.

V prvih desetletjih 15. stol. je univerza v Florenci dosegla višek svojega sijaja. Predavanja je obiskovala predvsem dvorna gospoda Evgena IV. V istem kraju je delovala popolna univerza pri očetih Avguštincih v San Spirito. A tudi ugledni zasebniki so se trudili, da bi filološke in filozofske teme med seboj prediskutirali.

Accademia de filarmonici v Veroni je bila omenjena že pri Vasariju – Vita di Sanmichele leta 1480, ko se zbere posebna šola harmonije, ki jo je sestavljalo 15 članov.

Accademia Platonica je predstavljala florentinsko središče filozofskih študij.

Accademia Romana se usmeri na filozofijo, filologijo, arheologijo in pravo.

Accademia Napoletana – je središče zlasti filoloških študij. Bila je manj nagnjena h poganstvu, zato pa bližje takratnemu sodobnemu življenju.

Zanimivo je, da sicer zelo bogato filološko in antikvarno življenje v Rimu ni imelo z rimsko univerzo – Sapienza dolgo časa skoraj nobenega stika in se je opiralo skoraj izključno na osebno naklonjenost posameznih papežev in prelatov.

V obdobju pod papežem Leonom X. pa pride do večje reorganizacije Sapienze, na kateri je poslej delovalo 88 profesorjev, vendar je novi razcvet rimske univerze trajal le malo časa. Nekaterim učenjakom so pomagali zbiralci, prepisovalci in prodajalci.

Osebnosti, disputacije, stalna uporaba latinskega in tudi grškega jezika, pogosto menjavanje učiteljev in redkost knjig, oblikuje takratni študij v svojevrstno podobo.

Latinske šole so bile v vsakem kolikor-toliko pomembnejšem kraju – njihov namen ni bila zgolj priprava na višji študij, pač pa

je prišlo znanje latinščine na vrsto takoj po branju, pisanju in računstvu. Latinščini pa je sledil pouk logike.

Prej omenjene latinske šole (sedanje srednje), niso bile odvisne od cerkve, temveč jih je vzdrževala mestna uprava. Mnoge med njimi pa so bile zasebne ustanove.

Šolstvo se je pod vodstvom nekaterih odličnih humanistov (Vittorino da Feltre iz Mantove, Guarino iz Verone...), povzdignilo v t.i. sistem višje vzgoje.

Vzgoji telesa in vsem plemenitim telesnim vajam so pripisovali isto pomembnost kot znanstvenemu pouku.

Vittorino je začel k svojemu pouku vključevati tudi otroke siromašnejših. Ves način take vzgoje pa je bila strogo religiozen.

Pisanje traktatov o vzgoji princev, ki je bila dotlej izključno zadeva teologov, sčasoma postane naloga humanistov.

V 15. stol. torej zmagovito stopi v ospredje zanimanje za Antiko in tako stari sholastični sistem doživi precejšen polom. Treba je poudariti, da je bila Italija kljub inkviziciji, ki je bila stalno na delu in se je ukvarjala z zažiganjem zdravnikov kot sramotilcev boga, v Evropi prva in brez primere v matematiki in naravnih vedah (Paolo Toscanelli, Luco Paccioli, Leonardo da Vinci...).

Sodobne zbirke so se začele formirati že zgodaj in so koristile primerjalnemu študiju rastlinstva in živalstva. Prva jedra velikih zbirk rokopisov in javnih knjižnic pa segajo h plemiškim gospodom in papežem 15. stoletja.

METKA JAKŠIČ

Viri: Jacob Burchardt – Renesančna kultura v Italiji

Atilio Mornigliano – Storia della letteratura Italiana

KOLEGIJ DEKANOV UNIVERZE EDVARDA KARDELJA JE NA SEJI 29. MAJA 1989 SPREJEL NASLEDNJI KOMUNIKE:

- Izobraževalna skupnost Slovenije mora sprotno spremljati in zagotavljati osebne dohodke delavcev v visokem šolstvu v skladu z družbenim dogovorom, ki določa povprečje osebnih dohodkov v visokem šolstvu v višini 160 % nad povprečjem v gospodarstvu.
- Od republiške skupščine pričakujemo, da ustrezno poveča delež sredstev iz družbenega bruto proizvoda za izobraževalno dejavnost.
- hkrati je traba do jeseni izdelati nov sistem financiranja visokega šolstva, ki bo zagotavljal razvoj visokošolskega izobraževanja in preprečeval ekstenzivno širjenje izobraževalnih programov.

Janez Peklenik
Rektor UEK

ELSA

ELSA povezuje študente prava, kamor so vključeni tudi študenti podiplomskega študija kakor tudi mladi diplomirani pravniki do dopolnjenega 30. leta starosti. Taka razširitev pojma »študent« je potrebna, ker se za določene aktivnosti v ELSA zahteva dobro znanje civilnega in mednarodnega prava.

ELSA deluje v vseh zahodnoevropskih državah, razen v Franciji in Irski, od vzhodnih držav pa so včlanjene Madžarska in Poljska, Bolgarija pa ima status opazovalke. Jugoslavija je član ELSA od leta 1986, ko se je kot prva lokalna skupina priključila ELSA Zagreb, od lanskega leta pa deluje tudi na ljubljanski Pravni fakulteti.

ELSA deluje v takomenovanih lokalnih skupinah (local groups), ki pa se morajo povezati v nacionalno organizacijo, kadar so v eni državi tri (ali več) lokalne skupine. Z združitvijo v nacionalno organizacijo lokalne skupine ne izgubijo svoje samostojnosti, saj se združujejo zgolj zaradi koordinacije in lažjega kontaktiranja s tujino.

Dejavnosti ELSA so zelo raznovrstne in presegajo v svojem obsegu običajno ponudbo študentskih strokovnih organizacij.

- STEP ali Short Term Exchange Programme omogoča izmenjavo strokovnih praks za pravnike. Deluje po načelu recipročnosti, kar pomeni, da se praksa, ki se jo zagotovi v lokalni skupini, zamenja s prakso v tujini. Na ta način se omogoči spoznavanje tujih pravnih ureditev, kar je še posebej pomembno v tem trenutku, ko se Evropa vse bolj združuje. Znano je, da naša pravna ureditev ni ravno najbolj usklajena z ostalimi ureditvami v Evropi.

- Organiziranje strokovnih seminarjev in konferenc je še pomembnejše, da ne rečem težišče dejavnosti ELSA. Tako na primer ELSA Bergen (Norveška) letos septembra organizira seminar z naslovom Pravna ureditev varstva Severnega morja in črpanja nafte v Severnem morju. Na teh seminarjih je okoli 50 do 60 udeležencev iz vse Evrope, predavatelje pa zagotovi organizator. ELSA Zagreb v sodelo-



V seriji člankov, ki izhajajo v Tribuni o mednarodnih strokovnih študentskih organizacijah, je možno predstaviti tudi ELSA. ELSA pomeni European Law Students' Association, torej je to organizacija, ki združuje študente prava. Namen te organizacije je, da omogoči evropskim študentom prava boljše možnosti spoznavanja tujih pravnih ureditev, jih usposobi za delovanje v bodoči združeni Evropi in krepiti medsebojno selovanje in razumevanje.

vanju z angleškimi kolegi organizira tečaje angleščine za pravnike v Dubrovniku.

- Bilateralna menjava študentskih skupin je oblika delovanja ELSA, ki omogoča skupinam študentov (10-12 članov) obisk druge lokalne skupine ELSA. Ti seveda potem tudi gostijo skupino študentov iz tujine. Taka oblika delovanja omogoča globlje spoznanje določenega univerzitetnega središča.

- ELSA Law-Review je strokovna revija, v kateri objavljajo strokovne članke člani ELSA iz vse Evrope. Omogoča torej mladim ambicioznim študentom prava, da postanejo njihova prva strokovna dela dostopna dokaj širokemu krogu občinstva na evropskih pravnih fakultetah, saj izhaja v angleščini. Poleg tega izdaja ELSA tudi svoje glasilo.

ELSA ima na mednarodni

ravni v načrtu še nekaj projektov, kot na primer vzpostavitev informacijske mreže pravnih podatkov.

Dosedanje aktivnosti ELSA Ljubljana, ki je še zelo mlada skupina, so bile obisk skupine naših študentov pri helsinški ELSA (septembra letos pričakujemo njihov povratni obisk) in udeležba na nekaterih seminarjih, ki so jih organizirale druge skupine. Druge aktivnosti so bile vezane na čisto organizacijska vprašanja, saj se poizkušamo osamosvojiti izpod okrilja OO ZSMS PF, kjer so temu zelo naklonjeni, in se organizirati kot društvo. Trenutno je naša zahteva vložena pri pristojnem organu.

V začetku leta 1990 namepravamo organizirati seminar, na katerem bi obravnavali, kako uskladiti našo pravno ureditev, da bi postala bolj prilagojena potrebam združene Evrope. Trenutno iščemo tudi sponzorje za ta projekt, vendar upamo, da bomo glede na pričakovano udeležbo mladih pravnikov iz cele Evrope naleteli na razumevanje z našimi prošnjami.

Ker bi želeli izmenjati tudi nekaj idej, bomo jeseni 1989 obiskali tudi nekatera podjetja s prošnjo, da nam to omogočijo. Korist bo obojestranska, saj bi se naš človek seznanil s pravno ureditvijo trga v tujini, naše podjetje pa bi dobilo marsikateri koristen nasvet za reorganizacijo v skladu z določili Zakona o podjetjih. V tujini namreč zelo dobro poznajo pojme kot družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba...

Menimo, da bi ELSA s svojimi aktivnostmi lahko pripomogla k približevanju k združeni Evropi, saj je spoznanje pravnih ureditev Evrope predpogoj za vključitev vanjo.

Za vse, ki jih zanima kaj več, pa še dva kontaktna naslova:

1. Pravna fakulteta v Ljubljani, Mladinska soba, Trg osvoboditve 11, tel. 331-611 n.c.

2. KOMISP - za ELSA, Kersnikova 4, Ljubljana

Pripravil:
Žiga Bahovec,
secretary general
- ELSA Ljubljana

INTERESNE DEJAVNOSTI NA UNIVERZI

TABELA 1.1
Struktura anketirancev
po fakultetah

	V	P	D
PA	5,4	5,5	-0,1
VVŠ	1,1	2,0	-0,9
VŠSD	1,3	1,2	+0,1
VTVŠ	0,3	1,0	-0,7
VPŠ-Piran	0,2	1,7	-1,5
VŠZD	3,3	2,8	+0,5
FF	12,0	11,3	+0,7
EF	10,8	10,6	+0,2
PF	4,1	4,0	+0,1
FSPN	4,3	3,9	+0,4
FTK	1,4	1,9	-0,5
FS	7,0	7,8	-0,8
FE	10,7	9,2	+1,5
FAGG-A	3,2	2,4	+0,8
FAGG-GG	2,2	2,7	-0,5
FNT-MA	1,1	1,2	-0,1
AGRFT	0,3	0,4	+0,1
FNT-FI	0,6	1,0	-0,6
FNT-MO	1,8	2,2	-0,4
FNT-KE	5,6	4,8	+0,8
FNT-FA	2,1	1,8	+0,3
FNT-TE	1,8	1,9	-0,1
FNT-KI	0,2	0,1	+0,1
BF-AG	3,0	2,9	+0,1
BF-ŽT	1,6	1,1	+0,5
BF-GO	1,0	0,8	+0,2
BF-VE	1,3	1,6	-0,3
BF-BI	1,3	1,5	-0,2
BF-LE	1,0	1,6	-0,6
BF-ŽI	1,1	1,2	-0,1
MF	6,5	5,9	+0,6
ALU	1,0	0,8	+0,2
AG	1,4	1,1	+0,3



izpada odgovorov anketirancev z VPŠ Piran kaže tudi struktura vzorca po letnikih v primerjavi z realno strukturo (Tabela 1.2). Med tem ko je delež študentov prvega letnika v vzorcu manjši kot v populaciji, so deleži ostalih treh letnikov v vzorcu večji. Delež anketirancev iz četrtega letnika najbolj presega realnega. Delež v vzorcu zopet pade pod delež v populaciji anketirancev iz petega letnika (MF in FNT-Veterina) in absolventih prve stopnje, med tem ko je delež absolventov druge stopnje zopet večji od realnega. Te oscilacije v odzivu na anketo najlaže razložimo s poznavanjem in zainteresiranostjo za področje interesnih dejavnosti. Na anketo se je odzvalo nekaj več moških (58,6%) kot je njihov delež v populaciji (57,5%), vendar razlika ni bistvena. Kot je pri anketiranju po pošti nasploh pravilo, lahko tudi pri tej anketi pričakujemo, da so se nanjo bolj odzivali anketiranci, ki se bolj zanimajo za interesne de-

1. CILJI RAZISKAVE IN VZOREC

1.1. Cilji

Raziskovalni center UK ZSMS Ljubljana je izvedel anketo o interesnih dejavnostih študentov, katere cilj je bil ugotoviti seznanjenost študentov z obstoječimi interesnimi dejavnostmi, ki delujejo pod okriljem UK ZSMS Ljubljana in zanimanje zanje. Obenem smo hoteli ugotoviti tudi strukturo interesov študentov Ljubljanske univerze, njihovo zanimanje za sodelovanje v različnih interesnih dejavnostih in kaj študentje najbolj pogrešajo. Nenaslednje smo z anketo hoteli tudi ugotoviti, na katerih področjih naj se UK ZSMS po mnenju študentov bolj, na katerih manj angažira.

1.2. Vzorec

Anketo smo razposlali po pošti 1039 slučajno izbranim študentom na podlagi vzorca, ki ga je za namene raziskave pripravil CRU. Vprašalnik nam je vrnilo 631 anketirancev kar je 60,7% vzorca in 2,88% celotne populacije rednih študentov na ljubljanski Univerzi. Primerjava strukture vzorca s strukturo populacije je podana v tabeli 1.1. Najslabše so se anketiranju odzvali študentje Višje pomorske šole iz Pirana, kar je glede na temo raziskave popolnoma razumljivo. Študentje iz Pirana prav gotovo nimajo veliko koristi od interesnih dejavnosti, ki se dogajajo v Ljubljani. Zato smo s te šole dobili le en izpolnjen vprašalnik. Zanimiv je tudi velik presežek deleža vrnje-nih vprašalnikov študentov fakultete za elektrotehniko nad realnim deležem teh študentov v populaciji. Nepoznavanje dogajanja na tej fakulteti nam onemogoča, da bi ugotovili, ali so študentje te fakultete iz kakršnegakoli razloga posebej zainteresirani za interesne dejavnosti ali so preprosto bolj »pridni« od ostalih.

Da je poznavanje interesnih dejavnosti in nasploh seznanjenost z življenjem študentov v Ljubljani bil pomemben faktor pri izpolnjevanju vprašalnika, nam poleg



javnosti in so z njimi tudi bolj seznanjeni. V vzorcu torej prevladujejo tisti ki »imajo kaj povedati« o tem področju. Taka pristranskost vzorca je za ugotavljanje »objektivnega stanja« sicer neprijetna, se pa spremeni v prednost, če podatke, ki jih dobimo na podlagi anketiranja takega vzorca, uporabimo kot napotek za delovanje na raziskovalnem področju. Pričakujemo lahko, da bo del populacije, ki ni zajet v vzorcu, pri nadaljnjih akcijah na tem področju ostal pasiven, ali pa prevzel eno od že obstoječih stališč. Pri taki uporabi podatkov je torej bolje, da odgovori ljudi brez izdelanega mnenja ne meglijo slike.

TABELA 1.2 Struktura po letnikih

1. letnik	34.8	37.7	-2.9
2. letnik	24.7	23.1	+1.6
3. letnik	15.1	13.6	+1.5
4. letnik	10.1	8.4	+1.7
5. letnik	1.1	1.2	-0.1
Absolventi I.	2.8	5.7	-2.9
Absolventi II.	11.4	10.3	+1.1

Strnimo ugotovitve o vzorcu v nekaj stavkov. Vzorec je dovolj velik, da lahko na podlagi dobljenih podatkov sklepamo na realno porazdelitev mnenj v populaciji. Odkloni v strukturi vzorca od strukture populacije niso zelo veliki. Lahko jih razložimo predvsem z večjim odzivom ljudi, ki jih področje interesnih dejavnosti bolj zanima. Ta pristranskost vzorca sicer povzroča, da so mnenja izražena v anketi bolj artikulirana kot so v realnosti, vendar je to za namen ankete ugodno. Skratka podatki dobljeni v tej raziskavi so smiselni šele kot podlaga za akcijo.

2. SPLOŠNI PODATKI O ANKETIRANCIH

2.1. Stanovanje

Največ anketirancev živi pri starših (42,8%), od tega 28,8% v Ljubljani, ostalih 19,0% pa je »vozačev«. 27,3% anketirancev stanuje v študentskih domovih, 21,9% pa je sstanovalec ali podstanovalec (podnajemnikov), 8,0% živi v drugačnih aranžmajih (lastno gospodinjstvo, sorodniki itd.). Če primerjamo te podatke s podatki dobljenimi ob vpisu na fakultete (podatki so dostopni na CRU, vendar imajo drugačne možne odgovore) lahko sklepamo, da smo v anketi zajeli manjši delež tistih, ki stanujejo pri starših, predvsem »vozačev«, kar znova govori v prid tezi o večjem odzivu bolj zainteresiranih anketirancev. Pri starših namreč po podatkih s CRU stanuje 45,2% študentov, nad 10 km pa se jih vozi 26,6%.

2.2. Viri sredstev za preživljanje

Skoraj dve tretjini (63,3%) anketirancev prejema štipendije. Tem štipendija predstavlja 52,1% mesečnih dohodkov. Nadaljnjih 36,3% sredstev dobijo od staršev, 7,5% zaslužijo z delom preko študentskega servisa, preostalih nekaj več kot 4% pa zaslužijo na druge načine.

Tisti, ki nimajo štipendije, dobijo povprečno 79,1% denarja, s katerim razpolagajo od staršev, 11,1% zaslužijo z delom preko študentskega servisa, približno 8,8% pa na druge načine. Zanimivo je, da če izločimo anketirance, ki ne delajo preko študentskega servisa, razlika v zaslužku z delom preko ŠS med tistimi, ki imajo štipendijo in tistimi, ki je nimajo, preneha biti statistično značilna. Oboji cenijo delež denarja, ki ga zaslužijo z delom preko ŠS na približno petino. Prej omenjena razlika nastane zato, ker je več tistih, ki štipendije nimajo, prisiljeno delati preko ŠS. Od anketirancev, ki nimajo štipendije, namreč 44,8% izjavlja, da dobivajo določen del dohodkov z delom preko ŠS; medtem ko je takih med štipendisti 35,0%. Vsaj nekaj dohodkov dobiva z delom preko ŠS več kot tretjina (38,6%) anketirancev.

29,6% anketirancev dobiva od staršev nad 75% mesečnih dohodkov. Največji delež takih (45,6%) je med študenti, ki živijo pri starših v Ljubljani, med anketiranci, ki živijo v študentskih domovih pa je takih le okoli 12,8%. Ženske dobivajo večji delež denarja od staršev. To zanimivo dejstvo lahko štejeemo za stranski produkt dejstva, da ima v primerjavi z moškimi štipendije manj anketirank. Kar se tiče dela preko študentskega servisa, razlike med spoloma niso statistično značilne. Anketirance smo prosili, naj ocenijo deleže denarja, ki ga dobivajo iz navedenih virov. Zato nam dobljeni podatki ne dovoljujejo zaključkov v smislu diskriminacije žensk. To vprašanje ostaja odprto za naslednje raziskave. Neizpodbitno dejstvo pa je, da so dekleta bolj odvisna od staršev.

3. »Potrošniška skupina« se predvsem zanima za šport in kino, delno pa še za resno glasbo in rock, med tem ko je zanimanje za ostala področja »podpovprečno«. Ta skupina je največja in zajema 52,9% anketirancev.

4. Skupina pasivnih kaže na vseh področjih manjše zanimanje kot ga pripisuje svojim znancem. Še najmanj odstopa od »okolja« pri zanimanju za kino in rock, medtem ko so ostala zanimanja močno »podpovprečna«. Kot v kulturni eliti, je tudi v skupini pasivnih 14,9% anketirancev.

TABELA 3.2 SKUPINE INTERESOV

	GLEDALIŠČE	KINO	SLIKARSTVO
KULTURNA ELITA	48.9362	13.8298	41.4894
PLES - ŠPORT	22.9358	8.2569	-56.8807
»POTROŠNIKI«	-0.8982	22.1557	-0.5988
PASIVNI	-32.9787	-1.0638	-69.1498
	GLASBA	PLES	ROCK
KULTURNA ELITA	58.5106	38.2979	13.8298
PLES - ŠPORT	-8.2569	47.7064	-55.9633
»POTROŠNIKI«	7.7844	-24.2515	5.3892
PASIVNI	-70.2128	-43.6170	-8.5106
	ALTER SCENA	FOLKLORA	ŠPORT
KULTURNA ELITA	22.3404	-11.7021	-43.6170
PLES - ŠPORT	-80.7339	7.3394	35.7798
»POTROŠNIKI«	-49.8024	-63.7725	36.8263
PASIVNI	-31.9149	-78.7234	-29.7872

Če gledamo s strani področij, o katerih smo spraševali, lahko ugotovimo naslednje razvrstitve. Za gledališče se najbolj zanima kulturna elita, sledi plesno-športna skupina. »potrošniki« kažejo rahlo »podpovprečno« zanimanje, med tem ko je skupina pasivnih zelo nezainteresirana za gledališče. Za kino (film) se najbolj zanimajo »potrošniki«, sledi kulturna elita, delno se za kino zanima tudi plesno-športna skupina, pasivni pa so le rahlo »podpovprečni« v svojem zanimanju zanj. Slikarstvo zelo zanima kulturno elito, zanimanje potrošniške skupine zanj je malo pod hipotetičnim povprečjem, ostali dve skupini pa kažeta izrazito nezanimanje zanj. Resna glasba najbolj zanima kulturno elito plesno-športna in potrošniška skupina sta blizu »povprečnega« zanimanja, med tem ko skupina pasivnih zopet pade globoko v smer nezanimanja. Glede plesa in baleta dobimo dva pola: plesno-športna skupina in kulturna elita se dokaj zanimata za to področje, približno enako daleč, vendar v negativno smer pa kaže indeks zanimanja ostalih dveh skupin. Za rock se kulturna elita dokaj zanima, plesno-športna skupina kaže izrazito nezanimanje zanj, »potrošniki« so rahlo nad »pasivci« pa rahlo pod »povprečjem« zanimanja. Tudi »alter scena« je domena kulturne elite, ostale tri skupine pa so zanj nezainteresirane. Folklor delno zanima pripadnike plesno-športne skupine, zmerno nezanimanje zanj kaže kulturna elita, ostali dve skupini pa kažeta veliko nezanimanje zanj.

Pri športu znova zasledimo polarizacijo zanimanja, tokrat v paru »potrošniške« in plesno-športne skupine s pozitivnim ter skupine pasivnih in kulturne elite z negativnim indeksom zanimanja. Kino ima pozitivne indekse zanimanja pri treh skupinah, kar lahko kaže na to, da je najbolj popularen način zabave in interesnega udejstvovanja med študenti. Na drugi strani s tremi negativnimi indeksi stojita »alter scena« in folklor. Pri prvi je pozitivni indeks dokaj visok, kar kaže, da je to področje relativno ekskluzivno, da ima dokaj stalne člane in publiko. Pri drugi je pozitivni relativno nizek. Očitno lahko v tem primeru rečemo, da zanimanja za to

TABELA 4.1 ZANIMANJE ŠTUDENTOV ZA OBSTOJEČE INTERESNE DEJAVNOSTI

	1 NOČE	2 HOČE	3 SODELUJE	4 2 + 3	5 INDEKS
UZŠŠO	60.4	35.3	4.3	39.62	0.108
APZ TT	88.3	11.4	0.3	11.73	0.027
AFS FM	82.8	13.2	1.1	14.26	0.078
ŠPK KAZINA	48.8	47.9	3.3	51.19	0.065
SK AKADEMIK	68.5	31.2	0.3	31.54	0.010
ŠKUC	65.0	34.2	0.8	35.02	0.023
FORUM	84.4	15.7	0.0	15.69	0.000
ŠOLT	80.8	18.4	0.8	19.18	0.041
TRIBUNA	85.1	14.6	0.3	14.90	0.021
RŠ	71.6	26.9	1.4	28.37	0.050
KRT	82.4	16.3	1.3	17.59	0.072
ČASOPIS	73.4	25.8	0.8	26.62	0.030
APZ VV	94.3	5.1	0.6	5.71	0.111
APD	59.1	39.8	1.1	40.89	0.027

področje, se pravi za folkloro, med študenti praktično ni, vsaj ne takega, da bi vzpodbudilo večjo aktivnost na tem področju. Ostala področja zanimanja se glede indeksov zanimanja po grupah delijo dva proti dva. To so področja, ki realno določajo interesne skupine, kot so se pokazale v naši raziskavi.

4. ODNOS ŠTUDENTOV DO OBSTOJEČIH ORGANIZIRANIH OBLIK INTERESNIH DEJAVNOSTI

4.1. Zanimanje študentov za obstoječe organizirane oblike interesnih dejavnosti

Da bi ugotovili, kakšen je odnos študentov do obstoječih interesnih dejavnosti, smo anketirance prosili naj se opredelijo glede vsake od organizacij, ki delujejo na različnih interesnih področjih pod okriljem UK ZSMS. Anketiranci so morali za vsako navesti, ali so člani oz. sodelujejo pri delu organizacije, če niso člani pa še ali bi hoteli v tej organizaciji sodelovati ali ne. (tabela 4.1)

Dobljene podatke lahko beremo s stališča strukture zanimanja za obstoječe oblike interesnega udejstvovanja, ali pa s stališča pokritosti (zadovoljenosti) interesov študentov z obstoječimi oblikami. Prvi način branja nam kaže, katere od obstoječih oblik so bolj »perspektivne« in katere manj, se pravi katere od aktivnosti bi veljalo širiti in jim posvetiti več pozornosti, da bi kar najbolj zadovoljili interese študentov. S tega stališča je na prvem mestu ŠP Kazina, se pravi plesna dejavnost, za katero se zanima 51.19% anketirancev. Sledijo Planinsko društvo Akademik (40.89%), UZ ŠŠO (39.62%), ŠKUC (35.02%) in Smučarski klub Akademik (31.54). Vse to so dejavnosti, ki so po svoji naravi lahko množične, zato bi veljalo v nadaljnjem razvoju interesnih dejavnosti razmisliti o širjenju teh organizacij ali ustanavljanju novih na tem področju. Enako velja za Radijo Študent in Časopis za kritiko znanosti, ki sicer delno že spadata v bolj ekskluzivne oblike interesnega delovanja, kjer je bolj od števila pomembna resnost in stalnost sodelovanja, pa kljub temu več kot četrtnina anketirancev kaže interes za sodelovanje v njej. Ta dva me-

dija bi kazalo torej še bolj odpreti za pri-spevke študentov, seveda ob upoštevanju uredniške politike in kvalitete prispevkov. Za ostale oblike interesnega delovanja študentov lahko trdimo, da je zanimanje anketirancev za njih bolj ali manj v skladu z njihovo naravo, je pa kljub vsemu dokaj veliko (preračunano na celotno populacijo rednih študentov ljubljanske univerze bi predstavljal najmanjši procent zanimanja – 5.71% za APD »Vinko Vodopivec« – približno 1200 ljudi, kar bi predstavljalo prav impozanten pevski zbor). Podatki torej kažejo, da so možnosti za širjenje teh oblik, vsaj kar se zanimanja študentov zanje tiče, dokaj ugodne. To trditev potrjuje tudi drugi način branja podatkov.

Če gledamo na dobljene podatke s stališča pokritosti (zadovoljevanja) interesov so rezultati katastrofalni. Število članov in sodelavcev v obstoječih organiziranih oblikah interesnih dejavnosti v primerjavi z vsemi, ki jih sodelovanje v njih zanima (tistih ki že sodelujejo in tistih, ki so izjavili da bi hoteli sodelovati), v najboljšem primeru ne presega 12%. V delovanje obstoječih oblik je vključenih torej manj kot osmina zainteresiranih. Res je, da obstaja dokaj velika razlika med deklarirano željo po sodelovanju in realnim interesom, ki posameznika pripelje do sodelovanja v neki obliki interesnega udejstvovanja. Res je tudi, da lahko v vzorcu obstajajo določene napake (čeprav jih že sama velikost vzorca minimalizira). Lahko bi našli še druge vzroke za razliko med deklarirano pripravljenostjo za sodelovanje in dejanskim sodelovanjem, vendar po mnenju raziskovalcev niti seštevek vseh teh vzrokov (kar bi pomenilo, da vsi vzroki večajo razliko – zelo dvomljiva predpostavka), ne bi mogle pojasniti tako velikih razlik med deklariranim in realiziranim interesom. Iz tega lahko sklepamo, da obstoječe oblike interesnega delovanja niso sposobne vključiti vseh zainteresiranih v svoje delo. Možni razlogi za to so slabo informiranje potencialnih sodelavcev, zaprtost za nove člane, pomanjkanje sredstev in pogojev za širjenje dejavnosti, lahko pa obstajajo tudi kakšni drugi razlogi. Ugotavljanje pravih razlogov bi zahtevalo posebno obravnavo

in nove podatke. Naša raziskava lahko pokaže (in tudi je pokazala) le, da taki problemi obstajajo ter da za eventualno slabo delo in pomanjkanje članstva ni kriva zgolj »nezainteresiranost« študentov.

Anketirance smo prosili tudi naj ocenijo ali jim redna mesečna sredstva (štipendija in pomoč staršev ali sorodnikov) zadoščajo za normalno življenje. Študentje relativno ugodno ocenjujejo svojo preskrbljenost skozi redne vire sredstev. 56.8% anketirancev trdi da jim ni treba pretirano »zategovati pasu«, 23.3% anketirancev pa včasih celo nekaj denarja ostane. Na drugi strani je 10.6% anketirancev izjavilo, da z rednimi sredstvi, ki jih imajo na razpolago, ne morejo normalno živeti, 6.6% pa lahko preživi le, če dela honorarno. 1.8% anketirancev sploh nima rednih mesečnih prihodkov. Po teh podatkih je torej približno 20% študentov kljub štipendijam in študentskim domovom še zmeraj socialno ogroženih.

2.2 Struktura porabe sredstev

Študentje po lastni oceni porabijo za hrano in stanovanje povprečno 45.66% svojega denarja. Pri tem so vračunani tudi tisti, ki stanujejo pri starših in zato za te stroške ne dajo nič ali le zanemarljiv delež svojih finančnih sredstev. Takih, ki ne dajejo denarja za hrano in stanovanje, je 18.5%, nadaljnjih 12.5% pa jih porabi za te namene do četrtnine svojega denarja. Četrtnina (25.0%) anketirancev porabi po svojih ocenah od 25 do 50% svojih mesečnih prihodkov za osnovne življenjske potrebe. Največji delež anketirancev (32.2%) je ocenil, da porabi za te namene med pol in tričetrt svojega denarja. Nezanemarljivih 11.7% pa porabi več kot tričetrt mesečno razpoložljivih sredstev za hrano in stanovanje.

Za študijske obveznosti porabijo študentje povprečno 17.60% mesečnih prihodkov, za kulturo 10.66%, za šport 7.62% in za zabavo ter ostale izdatke 18.5%. Glavni postavki v stroškovniku študentov sta torej hrana in stanovanje, se pravi zagotavljanje temeljnih pogojev za življenje. Stanje postane še jasnejše če izračunamo povprečen delež stroškov za osnovne pogoje preživetja brez tistih, ki za to ne porabijo ničesar. V tem primeru se povprečje zviša nad polovico (53.21%) mesečnih prihodkov študentov. Če primerjamo strukturo porabe z viri sredstev lahko ugotovimo, da z večanjem deleža sredstev, ki ga prispevajo starši pada delež stroškov za hrano in stanovanje. Smer povezanosti je pri štipendiji kot viru sredstev ravno obratna. To kaže, da je štipendija v glavnem instrument socialne politike, da je torej prejemanje štipendije lahko indikator težjega socialnega položaja posameznika. Stroški študija, kot je bilo pričakovati, niso odvisni od virov sredstev kot indikatorja materialnega položaja študentov, pri izdatkih za kulturo, šport ter zabavo in ostalo pa s štipendijo kot virom v obratnem sorazmerju, kar znova potrjuje prej navedeno tezo.

3. ZANIMANJA IN AKTIVNOSTI ŠTUDENTOV

3.1. Aktivnost študentov

Ena od pomembnejših stvari, ki so nas v tej raziskavi zanimala, je bilo, koliko se študentje ukvarjajo s kulturo in športom. Po dobljenih podatkih se s športom ukvarja dobra tretina (39,6%) študentov, od tega 21,7% predvsem v kraju stalnega bivališča, 12,3% predvsem v Ljubljani, 5,6% pa tako v Ljubljani kot doma. S kulturo se ukvarja 27,8 študentov, od tega 11,3% v kraju stalnega bivališča, 12,0% v Ljubljani in 4,5% doma in v Ljubljani. Študentje ostajajo dokaj vezani na domače okolje, kar se tiče kulturne in športne aktivnosti. Doma se s kulturo ali športom ukvarja 39,4%, v Ljubljani pa 29,8% študentov. Zanimivo je tudi, da sta kulturna in športna aktivnost v Ljubljani statistično povezani, kar za aktivnosti v kraju stalnega bivališča ne velja. Ti podatki dajo slutiti, da so študentje, ki so v Ljubljani aktivni na športnem ali kulturnem področju, na vseh področjih bolj aktivni od ostalih.

V interesnih dejavnostih, ki jih podpira UK ZSMS Ljubljana sodeluje oz. je vključenih po dobljenih podatkih zelo malo študentov, manj kot 5% v vsaki od njih (glej tabelo 4.1, st. 3). Po drugi strani je 29,8% anketirancev odgovorilo, da je vključeno v druga športna društva, 15,8% jih je članov kulturnih društev izven UK in 14,1% je vključeno v razna druga društva.

Procenti se približno pokrivajo s prej navedenimi odgovori o ukvarjanju s športom in kulturo. Podatki torej kažejo da pri interesnih dejavnostih pod okriljem UK ZSMS ne gre toliko za samo nezainteresiranost študentov. Napaka je prej v teh organizacijah samih in v načinu lastne predstavitve ter pridobivanja članov.

3.2. Struktura interesov študentov

Za kakršnokoli delo na področju interesnih dejavnosti je prav gotovo pomembno ugotoviti, kakšen je interes za posamezna področja. Ker nas je zanimal potencialno aktivni interes, se pravi interes, ki bi se ga pod določenimi pogoji dalo usmeriti v aktivno sodelovanje, smo anketirance prosili, naj ocenijo svojo zanimanje za gledališče, kino (film), slikarstvo (razstave), resno glasbo, ples in balet, rock, »alter sceno«, folkloro ter šport. Za vsako od teh področij so anketiranci navedli ali se zanj zanimajo bolj, enako, ali manj kot njihovi znanci. Rezultati so podani v tabeli 4.

Med študenti prevladuje intenzivnejše zanimanje za šport nad zanimanjem za ostala področja. Sledijo mu zanimanje za resno glasbo, kino, ples in balet ter za gledališče. Za ta področja se bolj od znancev zanima nad 20% anketirancev. Na »repu« intenzivnejšega zanimanja sta ostali zanimanje za alternativno »sceno« in za folkloro. Pri vrstnem redu glede manjšega zanimanja od znancev se je najbolje odrezalo zanimanje za kino (film), sledi gleda-

lišče in šele nato šport. Zopet sta najkrajšo potegnili »alter scena« in folkloro. Najmanj se anketiranci po lastni oceni razlikujejo od svojih znancev po stopnji zanimanja za kino, gledališče in rock. Za ta tri področja je nad 60% anketirancev ocenilo, da se zanje zanimajo približno enako kot študentje, ki jih poznajo. Te podatke lahko jemljemo kot indikatorje »soglasja« o navedenih področjih zanimanja. V kombinaciji z indeksom interesa, ki smo ga izračunali, lahko dajo dovolj konkretna napotila za usmerjanje akcij na področju interesnih dejavnosti študentov. Indeks interesa bi lahko imenovali tudi indeks »akcije najmanjšega odpora«. Kaže nam odklon zanimanja za posamezna področja od hipotetičnega »povprečnega zanimanja«. Z drugimi besedami, če bi UK ZSMS ali kak drug subjekt nameraval delovati na področju interesnih dejavnosti, bi naletel na najmanj negotovanja, če bi posvetil več pozornosti dejavnostim, ki imajo pozitivne vrednosti, na račun tistih, ki imajo negativne vrednosti indeksa.

3.3 Skupine po strukturi interesov

Opazovanje interesov ljudi skozi povprečne ocene je seveda problematično, saj zakriva razlike in podobnosti, ki bistveno vplivajo na interesno združevanje ljudi. Zato smo v nadaljnji obdelavi klasificirali anketirance po podobnosti strukture zanimanj, kot se je kazala v dobljenih podatkih. S pomočjo tako imenovane cluster analize metodi najbližjih sosedov smo dobili štiri skupine, ki jih lahko poimenujemo:

1. **Kulturna elita** za katero je značilno intenzivnejše zanimanje za resno glasbo, gledališče, slikarstvo, ples in balet ter alternativno sceno. Zanima jih še kino (film) in rock, manj kot njihovi znanci se zanimajo za folkloro, najmanj pa za šport. V to skupino se je uvrstilo 14,9% anketirancev.

2. **Plesno-športno skupino** označuje intenzivno zanimanje za ples, šport, pa tudi za gledališče in delno še za kino in folkloro, za ostala področja pa se zanimajo manj kot njihovo okolje. Tej skupini pripada 17,3% anketirancev.

AVTOR: NINO RODE
(PREDAL: URBAN VEHOVAR)

TABELA 3.1 STRUKTURA INTERESOV

	BOLJ	R	ENAKO	R	MANJ	R	INDEKS*	R
GLEDALIŠČE	21.9	5	62.2	2	15.9	2	5.8	3
KINO	24.4	3	66.5	1	9.1	1	15.59	1
SLIKARSTVO	19.06	6	47.6	7	33.4	7	-14.26	7
R. GLASBA	26.0	2	49.0	6	25.0	5	0.95	4
PLES, BALET	22.5	4	49.4	5	28.0	6	-5.39	6
ROCK	16.7	7	60.5	3	22.8	4	-6.02	6
ALTER SCENA	10.3	8	37.4	8	52.3	8	-41.20	8
FOLKLORA	6.8	9	39.5	9	53.7	9	-45.96	9
ŠPORT	32.5	1	50.0	4	17.5	3	14.74	2

*Indeks smo izračunali tako, da smo dali procent anketirancev, ki so manj zainteresirani za določeno področje, odšteli od procenta tistih, ki so bolj zainteresirani. Možen obseg indeksa je od -100 do 100.

Prvi korak ka telepatiji: pljuvanje.

STEFAN LAZARVIČ

U našoj predstavi tek će se deliti činovi.

STEFAN LAZARVIČ

Ne mogu da smislim za njih ništa loše što već nisu uradili.

STEFAN LAZARVIČ

Nisu nas ostavili na cedilu. Prvo smo išli na mlevenje.

STEFAN LAZARVIČ

Crnci mogu da odahnu. Robove sad uzimaju iz Jugoslavije.

STEFAN LAZARVIČ

Odluka je pala. Pobedila je dilema, klasičnim nokautom.

STEFAN LAZARVIČ

INTERVJU

KAKO SMO SI
PODOBNI

Te dni se v Ljubljani mudijo predstavniki estonskega KOMSOMOLA. Z enim od njih, ANDRESOM LIND-MAEM, smo naredili intervju, ki je obenem tudi odsev tega, koliko povprečen estonski mladinec pozna probleme, ki se tičejo Estonije.

TRIBUNA: Najprej me zanima vaša mladinska organizacija, KOMSOMOL. Ali in v kolikšni meri ste še vezani na komunistično partijo in ali obstajajo tudi kakšne neodvisne mladinske in študentske organizacije?

ANDRES: Naš KOMSOMOL ni več tisto, kar je bil nekoč, to pa predvsem v smislu vezanosti na partijo. Že nekaj časa delujemo dokaj neodvisno in mogoče bo kmalu nastala tudi kakšna nova, neodvisna mladinska ali študentska organizacija, situacija se iz dneva v dan spreminja in...

TRIBUNA: Kaj pa študentje, ali študirajo predvsem v Estoniji ali grejo študirat tudi v Moskvo, Leninograd...?

ANDRES: Vedno manj je takih, ki bi študirali izven republike v Sovjetski zvezi, vedno več pa je tistih, ki dobijo štipendije v tujini in potem tam študirajo.

TRIBUNA: Ali poleg znanstvene izmenjave z zahodnimi državami obstaja tudi drugačna vrsta sodelovanja?

ANDRES: Seveda obstaja, kulturna na primer. Zdaj ko smo se nekako osvobodili ruskega kulturnega vpliva, imamo mnogo več stikov s Finsko. Švedsko in drugimi zahodnoevropskimi državami. Najbolj smo seveda povezani s Finsko, saj je naš jezik zelo podoben finskemu, prav tako pa gledamo finsko televizijo in tako pridemo do večjega števila informacij z vseh področij.

TRIBUNA: Ali imate pri gledanju finske televizije kakšne probleme, je to dovoljeno?

ANDRES: Pred leti, ko smo za gledanje finske televizije v naše televizorje ugrajevali posebne adapterje, je vlada z dekretom prepovedala ugrajevanje le-teh. Prihajali so v domove in iz televizorjev jemali adapterje, seveda pa to ni preprečilo, da



Foto: Milha Dobrin

ne bi ljudje še naprej spremljali finskega tv programa.

TRIBUNA: Ti si bil že večkrat v Sloveniji, zanima me, ali po tvojem mnenju obstaja kakšna podobnost z Estonijo?

ANDRES: Ja, že štirikrat sem bil v Sloveniji in situacija v Estoniji je podobna situaciji v Sloveniji. V naših časopisih sem opazil nekaj člankov, ki so primerjali položaj Slovenije v Jugoslaviji s položajem pribaltskih republik v SZ; posebej še ekonomski položaj. Povprečna plača v Estoniji je 250 rubljev mesečno, kar je 25 ameriških dolarjev, medtem ko je v drugih delih SZ občutno nižja.

TRIBUNA: Kaj pa poli-

tična situacija?

ANDRES: Tu prav tako gre za podobnost, le da se politična situacija iz dneva v dan spreminja. Pred kratkim se je Estonija izrekla o tem, da je del zahodne Evrope, uradno pa je bilo rečeno, da so bile pribaltske republike predolgo pod okriljem Stalinovega režima.

TRIBUNA: Ali imate pri »priključevanju« k zahodni Evropi kakšne probleme s sovjetskimi oblastmi?

ANDRES: Najhujše težave povzročata zvezna birokracija, saj so Sovjeti vedno skušali vzpostaviti odnose z zahodnoevropskimi državami, ki so seveda nujni, kajti brez teh stikov dandanes tudi SZ ne more živeti. Pribaltske

republike že zaradi svojega geografskega in vsekakor tudi ekonomskega položaja te stike hitreje in lažje navezujejo.

TRIBUNA: Kaj pa zakonske omejitve v zunanji politiki?

ANDRES: Obstajajo, toda niso tako striktne in se jih lahko obide.

TRIBUNA: Kaj pa estonski parlament, kako je ta sestavljen? Koliko članov komunistične partije je v njem?

ANDRES: Ravno pred dvema mesecema so bile volitve in zelo zanimivo je, da je zdaj v parlamentu veliko članov ŽK. Verjetno je vzrok temu tudi dejstvo, da so novi vodje naše, estonske, KP podobne usmerjeni kot večina Estoncev, rekli bi, da so z ljudstvom. Toda, kot sem že prej omenil, situacija se nenehno spreminja in trenutno ugled KP upada. Razlog tega je skrit predvsem v tem, da komunisti veliko govorijo, naredijo pa nič ali zelo malo.

TRIBUNA: Ali obstajajo v Estoniji tudi druge stranke in kakšen je njihov položaj?

ANDRES: Obstajajo, vendar pa niso priznane kot stranke, so neuradne. Te stranke so »Nacionalna fronta«, »Stranka estonske neodvisnosti«, ki je zelo ekstremistična, saj zahteva popolno odcepitev Estonije. Rusi pa so osnovali »Interfront«, prosovjetsko usmerjeno stranko. Te stranke zakonsko seveda niso enakovredne komunistični, tako da nimajo svojih poslancev v parlamentu. Člani strank sicer lahko sedijo v parlamentu, ne zastopajo pa svojih strank.

TRIBUNA: Ali v Estoniji trenutno obstaja stranka, katere član si ti, oziroma katere član bi ti bil?

ANDRES: Ne, mogoče mi je všeč program »Nacionalne fronte«, vendar pa ne bi bil njen član.

TRIBUNA: Bi za konec še kaj sam dodal?

ANDRES: Spominjam se slike z demonstracij v estonskem mestu, ki je bila objavljena v Timesu. Pod njo je bilo napisano: »Jugoslovani so demonstrirali in zahtevali...« Zanimivo je, kako smo si podobni.

LENJA

Toda zanimivosti so se sedaj šele začele. Pod različnimi naslovi in poglavji v zgodovini in enciklopedijah sem opazil, da so zapisane popolnoma izključujoče trditve ter pravi logični absurdi. Namesto, da bi mi uradno zapisana zgodovina kaj povedala, sem bil po njenem branju popolnoma zmeden in na koncu vedel še manj, kot pred prebranjem. Pred branjem sem si ustvaril vsaj predstavo, po branju nisem vedel ničesar. Da bi se seznanili o bistvu Šavlijeve teorije o Venetih, zaradi katere sem se spustil v kratko analizo uradne zgodovine, naj jo na hitro opišem. Teorija v grobem trdi in dokazuje, da je nekdanje noriško kraljestvo, ki je obstajalo na našem teritoriju še pred prihodom Rimljanov in v imperiju kot provinca z notranjo avtonomijo, imelo direktno nadaljevanje v Karantanski državi.

Venetí – prebivalci nekdanjega Norika – pa naj bi bili Slovani.

Teorija o selitvi Slovanov iz Pripjatskih močvirij enostavno ne drži, pravi Pradomovina Slovanov naj ne bi bila tam temveč v srednji Evropi.

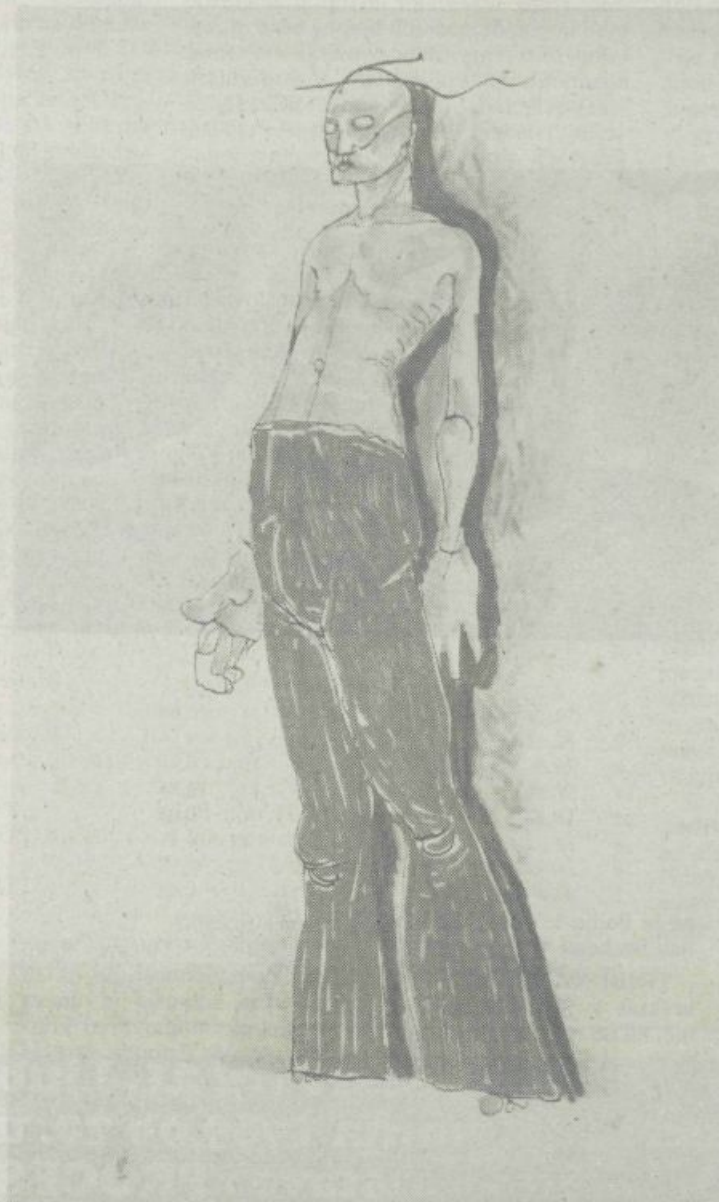
KAKO MU ODGOVARJA URADNA ZGODOVINA:

V članku bom navajal izključno citate iz enciklopedij in uradnih zgodovinskih knjig.

NORIK (ENCIKLOPEDIJA JUGOSLAVIJE - ZAGREB 1965)

Vzhodna alpska pokrajina s središčem na današnjem Koroškem. Na jugu je segala do Savinjske doline s Celeio. V predrimskem obdobju pa celo do današnje Gorenjske in Ljubljanskega področja. Prvotno središče Norika je bilo v bližini Šentvida (St. Veit) na Koroškem, kjer je moralo biti tudi plemensko središče Noreia. Ob prodoru Keltov v vzhodnoalpske doline in izgradnji Akvileje, ki je postala izhodišče ekspanzije Rimljanov, se središče Norika prenese južneje na **GOSPOSVETSKO POLJE**, kjer je v bližini že bilo mesto Virinum, severno od Gospe Svete. V bitki pri Norei (113 pr.nš.) pride rimska vojska na pomoč proti Cimbrom in je poražena. Po porazu vstaje

VENETI NAŠI PREDNIKI



Ko sem prebiral knjigo Joška Šavlija: »Veneti naši davni predniki«, sem si rekel: »Zanimiva teorija, toda teorij je veliko. Tudi sam bi verjetno znal napisati kakšno, pa pogledjmo,« sem si mislil, »kaj pravi o tem uradna zgodovina.«

panonskih plemen (16) so Rimljani uvrstili svoj položaj in pripojili svoji državi Norik kot vazalno kraljestvo pod cesarjevim protektoratom. Po mišljenju nekaterih avtorjev je bil takrat iz Norika izdvojen teritorij današnje Gorenjske ter skupaj z Emono priključen Panoniji. Po sprejetju krščanstva je bila Taurinija središče nadškofa, medtem ko Virinum propade pred 558.

Tedaj se je začelo sloveniziranje celotne pokrajine. V 7. stoletju pa na področju Norika nastane nova slovenska politična tvorba.

KAJ PIŠE O NORIKU »ZGODOVINA SLOVENCEV«:

Ob prihodu prvega vala Keltov v 3. st. pr. n. š. se kot odgovor na njihov prihod narodi kulture žarnih grobišč organizirajo v Noriško kraljestvo. Ta zajema ljudstva severno od Save, v posočju ter predelih Postojnskih vrat. Središče kraljestva je bilo na Koroškem na Štalenskem vrhu nad Gospo Sveto. Leta 200 pr. n. š., ko pride do ponovnega vdora Keltov, jim Noričani preprečijo vdor na slovensko ozemlje ter jih usmerijo na jug v Italijo. Rimljani osnujejo kolonijo Akvileio, da onemogočijo naselitev Keltov v ravnici (180 pr. n. š.).

Na kamnu glavnega mesta Norika so našli zapisana vsa plemena, ki sestavljajo noriško kraljestvo... (Tavriski, Karni, Norici...).

NORICI (ENCIKLOPEDIJA LEKSIKOGRAFSKEGA ZAVODA, MCMLX)

Stanovanci Norici so bili verjetno ilirsko-keltskega porekla. V 5. in 6. stoletju so v Norik prodrli germanska plemena, dokler zemlje niso zasedli Slovani in Avari (okoli 600).

VENETI (ENCIKLOPEDIJA LEKSIKOGRAFSKEGA ZAVODA)

1. Keltski narod na atlantski obali...

2. Narodi na severu Italije med obalo Jadrana med Padom in Istro med drugo punsko vojno pridejo pod oblast Rimljanov, ki so na njihovem teritoriju osnovali kolonijo

Akvileio. Njihov teritorij, sprva vključen v Cisalpinsko Galijo, je bil za časa Avgusta skupaj z Istro del desete italske pokrajine Venetia et Histria. Pod Rimljani so uživali polno avtonomijo (89 pr. n. š.) in dobili »ius Latinum«. Poznani so bili kot večši trgovci, posebno kot posredniki (?) robe, ki je prihajala z Baltiškega morja na Jadrano, t. i. »jantarjev pot«. Venetski jezik, katerega edini ostanek je 200 kratkih napisov, pripada indoevropski jezikovni skupini. Na začetku so ga smatrali kot enega od ilirskih dialektov, novejša lingvistika pa ga smatra za samostojni jezik blizu italiskim jezikom. Pisava venetskih napisov je povzeta od Etruščanov in ima lastne grafične znake in fonetske vrednosti.

VENDI
(ENCIKLOPEDIJA
LEKSIKOGRAFSKEGA
ZAVODA)

Ime, s katerim Nemci danes imenujejo Lužiške Srbe in koroške Slovence (Winden, Wenden)*. Kot »Venedi« se pojavljajo pri Pliniju (1 st.), kot Veneti pa pri Ptolomeju (2. stoletje). Po antičnih izvorih so Veneti stanovali ob obalah Baltika in porečju Visle. Obstaja mišljenje, da so Germani ime Veneti, ki so ga uporabljali na začetku za Ilirom sorodne Venete, prenesli na Slovane. Ko pa so se ti odselili iz njihove soseščine v smeri jugozahoda, so zapuščene venetske pokrajine zavzeli Slovani.

*ima določen izvor.

NOREIA
(ENCIKLOPEDIJA
LEKSIKOGRAFSKEGA
ZAVODA)

Antično naselje Keltskih Tavriskov je glavno mesto Norika. Pri Norei so Germanski Cimbrji potokli (113) Rimljane. Leta 59 pa so mesto oblegali keltski Boji. Po rimski osvojitvi Norik, nekoč pomemben center trgovine z železom in zlatom, hitro propada. Njeno ime dobi mala poštna postaja severno od Virinuma.

ILIRI
(ENCIKLOPEDIJA
JUGOSLAVIJE)

Ilirska plemena so naseljevala skoraj vse današnje jugoslovansko ozemlje (Istro, Slovenijo, Gornjo Hrvaško, Dalmacijo, BiH, Črno goro, zahodno Srbijo s Kosovom, severno in zahodno Makedonijo...)

ILIRI
(ENCIKLOPEDIJA
LEKSIKOGRAFSKEGA
ZAVODA)

Indoevropska etnična skupina je v antičnem času naseljevala pretežno področje balkanskega polotoka. V notranjosti dežele živijo: Karni, Latobici in Norici. Jezik je soroden mesopijskemu in venetskemu jeziku.

ZAKLJUČKI:

Ko si preberemo definiciji za Venete in Vende si ne moremo kaj, da se ne bi povprašali od kod vsa ta protislovja? Tako so Vendi npr. nemško ime za Venete, ki so sorodni Ilirom. Pod geslom Veneti pa piše, da je njihov jezik, kakor se je smatral za ilirski, verjetno podoben italiskim, še do sedaj pa ga niso razvozlati. Zanimiva je tudi trditev, da ti živijo v pokrajini Venetia et Histria in nikjer drugje. To lahko sklepamo tudi po tem, da na našem ozemlju živijo Ilirsko keltska plemena, ki so tudi naštet v ostalih poglavjih. Štrene pa nam ponovno zmanjka. Zgodovina namreč zanika, da bi prebivalci nekdanjega Rima zapustili Venetsko pokrajino, ki bi jo brez bojev nato zavzeli Slovani. Po knjigah se v tem delu Italije naselijo Ostrogoti in kasneje Langobardi, ki ustvarijo Ostrogotsko, kasneje Langobardsko državo. Slovanska naselitev pa sega po knjigi »ZGODOVINA SLOVENCEV« zgoj do črte Trzič-Fara-Krmin-Čedad-Hamin-Pušja vas do bizantinskega Limesa na robu Furlanije. Na teh zahodnih mejah še današnje dni poteka manj ali bolj podobna mejna črta. Sedaj se pojavlja seveda več vprašanj:

1. Od kod naše manjšine v globini Italije?

2. Ali germanska plemena niso znala ločiti »romansko« govorečih prebivalcev, ki so jim vladala skoraj 100 let od slovanskih sosedov in jih enostavno imenovala Veneti (Lombardija se npr. danes imenuje po Langobardih, ostankih nekdanje Langobardske države v Italiji.).

3. Kako je mogoče, da so se narodi Noriškega kraljestva organizirali v Noriško kraljestvo, če so Kelti prišli sem šele v 3. stoletju pr. n. š. V enciklopediji piše, da so bili Kelti-Iliri stanovalci Norika. Organizirali pa so se zato, da bi se borili proti Keltom.

4. Prebivalci Noreie so bili Kelti - Tavriski, ki je bila glavno mesto Norika, v katerem so živeli Noričani, ki so bili Iliri. Noreia se torej ne imenuje po svojih lastnih prebivalcih Tavriskih, temveč po sosedih Ilirih - Noričanih. Noreio pa so Kelti oblegali šele 59. l. n. š. Na kamnu glavnega mesta Norika so našli vsa plemena, ki sestavljajo noriško kraljestvo... (Tavriski, Karni, Norici...).

Da pojmi niso popolnoma razčiščeni, kažejo tudi zapisi v istih knjigah. Prva zanesljiva poročila o Slovanih izvirajo iz časov 1. in 2. stoletja našega štetja, ko pisci naštevajo ljudstva onkraj meja Rimske države. Trije pisci (Plinij, Tacit...) uporabljajo za zahodni del Slovanov, ki naj bi živeli ob mejah Rimskega imperija, ime Veneti. Obe skupini slovanskih plemen pravi zgodovina, sta tedaj zajemali celotno ozemlje slovanske pradomovine, ki pa naj bi živeli - glede na to, kar se učimo - med Dneprom, Prutom, Bugom in Pripjatom. Torej onstran meja mejnih rek Poljske in Romunije, neke v današnji Ukrajini. Kateri so potem ti zahodni Slovani, ki so Rimljanom najbliže? Mar tisti v bližini Črnega morja? Ali pa so takrat ti že za Karpati?

Prihodnjič:

MANIPULACIJE

S SELITVAMI?

Peter Kodermac

Galerija ŠKUC, Stari trg 21, Ljubljana
Torek, 13. junija 1989 ob 20. uri
Otvoritev razstave »PROCES«
fotografije: Tone Stojko
strip: Diareja
video: Studio 37, Brut
VABLJENI!

Kljub skupnemu državljanstvu, armadi in valutni enoti še nobenemu režimu ni uspelo uveljaviti jugoslovanstvo kot nacionalno in hkrati kot politično opredelitev. Vedno je lahko nastopalo samo na račun nacionalnega, pa če si je še tako prizadevalo, da bi te nacionalne opredelitve nadomestilo ali celo povsem ukinilo. S kančkom ironije bi lahko rekli, da je jugoslovanstvo vedno več samo, ko gre za jugoslovanski dinar – pa še to je samo v količinskem smislu zaradi 1000 % inflacije.

Abstraktno jugoslovanstvo pa ni samo domena jugoslovanskega unitarizma, saj se je začelo uveljavljati tudi pri jugolevici. Razmišljanja o funkcioniranju povsem abstraktno zamišljene države in s stališča povsem abstraktnega »državljana« te in takšne tvorbe so našla plodna tla v nekaterih intelektualnih krogih. Jugoslovanska levičarska srenja se ni znašla na pozicijah »evrolevice« ampak »jugolevice«. Prav evropska opcija bi bila tista, ki bi zahtevala dosledno demokratično stališče, saj je vstop v Evropo hkrati garancija za očuvanje demokratičnih struktur in za parlamentarno demokracijo. Demokratično stališče pa predpostavlja minimum tolerance do vseh »drugih«, ki jih srečaš v političnem prostoru. In kako naj bi bila »jugolevica« demokratična in tolerantna, ko pa jo motijo jugoslovanski nacionalizmi in tudi politično združevanje v nacionalnem okviru? Če naj bi imeli po njihovem levičarskem scenariju demokratično ureditev, potem naj bi bila le-ta utemeljena na abstraktnem državljanu in principu »en človek – en glas«. V jugoslovanskih razmerah bi to pomenilo majorizacijo v korist največjega naroda ali pa »neprincipielne koalicije« vseh ostalih. Nauk, ki sega tja do sprejemanja Vidovdanske ustave, do te »jugolevice« še ni prodrli, saj federalne enote kot narodne države njim ne morejo nič pomeniti. Tu ne gre samo za dediščino marksističnega »internacionalizma«, ampak bolj za neutemeljenost takega »jugolevičarstva« v političnem telesu lastnega naroda. Svojo politično moč zato ne črpa in ne more črpati iz neobstoje-

KVADRATURA KROGA

Kakor v matematiki ni možno izračunati kvadrature kroga, tako v politiki ni realna pozicija in program, ki bi bil utemeljen na jugoslovanstvu.



čega »jugoslovanstva«, ampak jo lahko pridobi le na domačem, torej nacionalnem terenu na račun omejitev demokratske igre, za katero si

na besedah ti »jugolevičarji« toliko prizadevajo.

Rezultat vsega tega je ta, da ima avtoritarni federalizem nacionalnih komunistič-

nih strank večjo politično podporo, kot pa jo lahko kdaj koli pridobi »jugoslovanska demokratična iniciativa« jugolevice ali jugoslovanstvo še tako medijsko uspešnega mladinskega vodje Greganoviča. Jugoslovanstvo kot politična pozicija prav tako ni premislilo svojega ekonomskega programa. Ob vsem govorjenju o transnacionalkah in ob vse večji udeležbi tujega kapitala v jugoslovanskem gospodarstvu – je kapital še vedno formiran kot nacionalni kapital. Ustava iz 1974. leta je te odnose samo zacementirala do norosti, ki se ji je reklo »dogovorna ekonomija«, toda sam proces razsredičenja jugoslovanske ekonomije in vse večjega razpolaganja z lastno akumulacijo se je začel že od Kidričeve smrti naprej. Zato s stališča »jugodemokratov«, ki kljub svojemu političnemu levičarstvu priznavajo delovanje tržnih zakonitosti in nočejo obnavljati model staliniščne planske ekonomije, prav nacionalizem ogroža »skupni jugoslovanski trg«. Toda z zanikanjem nacionalnega političnega in tudi ekonomskega prostora se ne uveljavlja tržna ekonomija ali politična demokracija, ampak prerazpodelitev in preglasovanje. Namesto postopnega odpiranja nacionalnih ekonomij v širši prostor se poskuša ta prostor že spet enkrat konstruirati in konstituirati nasilno in proti interesom posameznih delov, regij in narodov. Da pa ravno ta abstraktni »državljan«, v čigar interesu naj bi se to vse počelo, ne obstaja in ne more obstajati tudi brez vseh vmesnih – tudi nacionalnih – stopenj, jugolevičarskih teoretikov ne zanima. V imenu abstraktno občega jugoslovanstva postaja »jugodemokracija« projekt, ki enim jemlje zato, da bi dajala drugim. Zato je »jugolevičarski« projekt demokracije, ki upošteva samo abstraktnega »državljana«, demokratičen samo po obliki. Kvadrature kroga, ki se ji pravi funkcioniranje jugoslovanske federacije, pa ni zmožen razrešiti, saj je brezvsebinski v tem, ko med »državljana« in državo namesto vrste mediacij postavi samo abstraktno racionalnost. MLADEN A. ŠVARC

MALO REKLAME ZA NAJNOVEJŠO
ZVEZO!

PROŠNJA ZA SPREJEM ANTIKOMUNISTIČNE ZVEZE V SZDL

Ker SZDL v tem razburkanem času upošteva pluralizem mnenj in gibanj, mora ta konferenca sprejeti ANTIKOMUNISTIČNO ZVEZO (AZ) pod svojo streho. Antikomunistična zveza je pripravljena legalizirati svoje delovanje, ker pa je SZDL še vedno pod močno komunistično kontrolo, obstaja možnost, da AZ ne bo sprejeta v to zvezo vseh zvez. V tem primeru AZ ne bo uradno registrirana in bo prisiljena delovati ilegalno, podobno kot njena tekmica ZK. Komunisti po tolikih letih nelegitimne oblasti svoje zveze še vedno niso legalizirali.

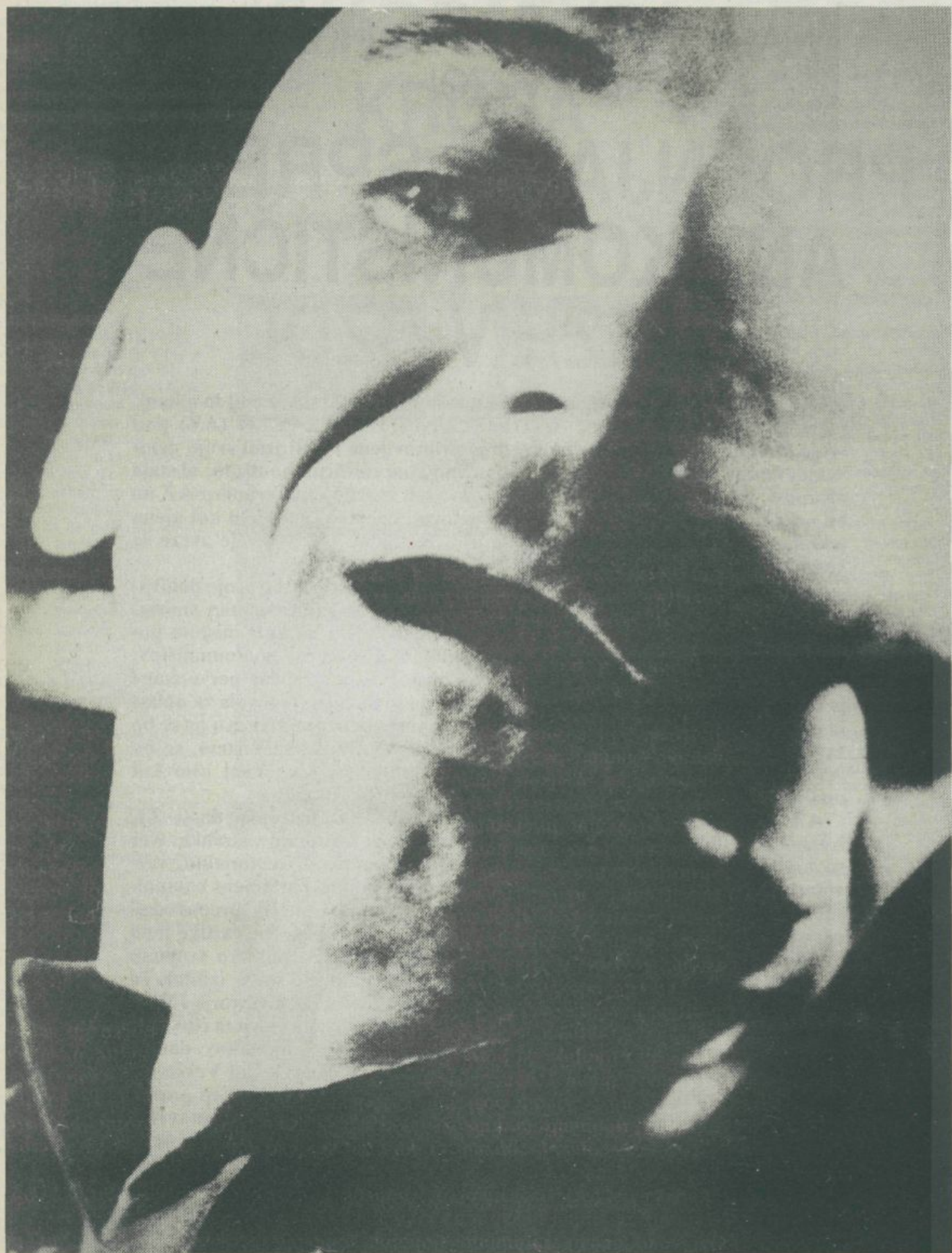
AZ nima točno določenega političnega programa, ampak bo svoje delovanje prilagajala komunistični politiki v kritičnem in zaničevalnem smislu. Z raznimi provokacijami in antipolitičnim delovanjem bo komunistom pomagala sestopiti z oblasti. Ni pa res, da bi bila AZ sovražna do komunistov. Celo nasprotno! Njim je zahvalna za svoj obstoj. Komunistična perverznost je ustvarila antikomuniste. AZ se obvezuje, da se ne bo potegovala za oblast in da bo obstajala samo v tej samoupravni komunistični ureditvi. Ko pa se bo ta »nestranski pluralizem« transformiral v večstrankarski sistem, se bo AZ sama ukinila. V parlamentarni državni ureditvi komunisti niso kot mafijaši, temveč upoštevajo pravno državo in civilno družbo.

AZ se bo zavzemala, da se ukinejo privilegiji ZK, oziroma, da se ZK izenači z ostalimi političnimi zvezami, te zveze pa se formirajo v stranke. Ker so komunisti tej državi naredili neprecenljivo politično, materialno, razvojno, ekonomsko in kulturno škodo, bo mogoče bodoči parlament komunistično partijo prepovedal. Na podoben način so v Nemčiji prepovedali nacistično stranko. V zdajšnji jugo politiki AZ ne vidi bistvene razlike med Kučanom in Miloševićem. Oba prilagajata komunistično politiko svojemu okolju. Oba sta rdeča, razlika je samo v niansah. Politično sta se izšolala že za časa vladavine velikega jugoslovanskega komunističnega diktatorja Josipa Broza. Za njegovo in komunistično oblast so bila žrtvovana številna človeška življenja. Spomnimo se samo izvensodnih usmrtitev vojnih ujetnikov, dachauskih procesov, »Stare pravde«, Golega otoka... Še danes se od Vevčanov pa do Maribora uporabljajo nekaj »blažja« represivna sredstva. Lep primer licemerja slovenskih komunistov je prodaja Janše in ostalih »vohunov« za ljubo oblast. Sicer pa bi ta komunistična oblast že zdavnaj padla, če je ne bi podpirali politična policija in JLA, oziroma generali in vojaška obveščevalna služba.

Upajoč, da bo RK SZDL ugodno rešila prošnjo, se v imenu AZ prijateljsko zahvaljujem in vas pozdravljam!

DOL Z RDEČO BANDO, NAJ ŽIVI AZ!







Po treh urah razprav na kolegiju (Bavčarjevega) Odbora, naj bodo zapiski objavljeni spremenjeni ali v originalu, kje naj bodo objavljeni in ali ne bi bilo bolje, če vseeno ne bi bili objavljeni, sem pripomnil, da je, kolikor mi je znano, Mladina tekst že dala v tiskarno staviti.

Kako uro prej je dr. Keber razumevajoče zaključil: »Gotovo je, da bomo danes ugotovili, da se je Igor dokončno odločil, mi pa delujemo kot njegov konzulant.«

Dr. Stres je svetoval: »Objava (popravljenih »Pogovorov«) bi imela smisel, če bi noter šli novi elementi, ki jih tukaj ni. Mene ne zanima redigiran avtorizirani tekst. (Originalni) teksti so pa zunaj.«

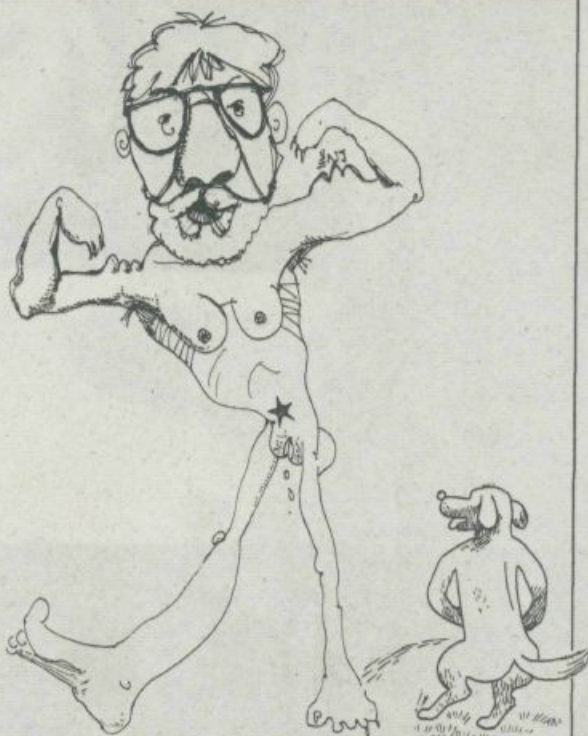
Ce je originalno Bavčarjevo poročilo objavila Tribuna, ki ima po Gantarjevem mnenju »sovražen odnos do Odbora« (čigar član je), je polikano verzijo objavil časopis, ki »si je to zaslužil« (Demšar), »medij, ki ima odgovornost do sedanje politike Odbora« (Gantar). ((Spominim se, kako mi je Bavčar v jeseni zavrnil že dogovorjen in terminiran intervju za Katedro – saj bo intervju že v Mladini.))

Razlika med verzijama ni le v tem, da je originalna sočnejša. Manjkajo begajoči stavki o Borštnerju in Lejlaku. Bolj zabavno je, da je izpuščena tudi uvodna hvalnica Školču – odstavki, ki se mi zdijo pomembnejši za bralce – pomembnejši za presojo članov odbora o njihovem predsedniku, kakršnega se sam vidi, od zabavnih vložkov o Dizdareviću, »potrčku«, ipd.

Dobro je, da je prišlo do objave – in to je zasluga Tribuninega piratstva (»Od piratstva s programi Mikro Ada briljantno posluje« se je na sestanku Kolegija, predsedstva UK in Tribune zazdelo Gorazdu Drevenšku), skrbi pa me, da toliko ljudi iz moje okolice meni, kot je rekla študentka iz ljubljanske ekološke skupine – »da Bavčarju že na faci piše, da je svinja«.

Lani sem ga zagovarjal, vsaj čez poletje, sedaj ga ne

DVE IZDAJI »MOJIH POGOVOROV«



Dialog na kolegiju Odbora, kako je prišlo do zapisov:

*Pavle Gantar: »Mi smo se zmenili.«
Srečo Kirn: »Saj se nismo zmenili.«*

več. ((Še decembra nisem oddal že napisanega komentarja za Katedro o nekem, po mojem grozljivem sestanku Kolegija, ko je Rudi Šeligo ponudil izstop DSP iz Odbora – bal sem se biti Kasandra, bal sem trdo pisati o IB – in ne v prejšnji ne v tej Tribuni

ni najavljenega članka o alternativi s kritiko Odbora – kako naj rečem, da je s to skoraj sveto stvarjo morda nekaj hudo narobe?)) Še vedno nimam mnenja. Bavčar se včasih neumno vede, njegove poteze so včasih nekorektne in pod nivojem za govorca

Odbora za varstvo človekovih pravic, ampak ljudje smo zelo neumna species in IB je politično vzgojila ZSMS 70. let. Ne vem. Ne bi rad vrgel prvega kamna in nisem tako prepričan kot moj sosed z Gerbičeve, da bi bilo bolje za nas vse, če alternativa začne od začetka, kot če bo morala korakati pod Bavčarjevim vodstvom. Better red than dead. Pravim pa, da se z njim ne da pogovarjati in priznam, da včasih dvomim v njegovo poštenost. Upam pa, da se motim.

Na zgoraj omenjenem sestanku kolegija – IB me je v jeseni vrgel ven (po zborovanju pred skupščino, ki ga je izsilila študentska organizacija s pomočjo DSP in nekaterih članov kolegija), potem mi je rekel, da sem še vedno notri, sedaj spet nisem – sem Bavčarja in sopotnike skušal opozoriti, da je bila Tribuna objava originalnih Pogovorov tudi njegova krivda – jaz bi kolege najbrž lahko prepričal, naj tekst umaknejo (če bi mene na Odboru kdo prepričal, da ta tisk ni dobra stvar). Jasno pa je, da Bavčarja ne bo nihče poslušal. Jasno je tudi, da IB in kolegi takšnih stvari ne bodo slišali, pa če bi jim na uho kričal. Ubogi bivši boljševiski – zakaj vidijo same sovražnike, zakaj mislijo, da se jim vsi hočejo maščevati?

Če bi Bavčar ozdravel od 70. let (verjamem, da Janša je), bi si upal glasovati zanj, če bodo kdaj volitve – sedaj pa ne.

Pa še vprašanje zanj: zakaj si nam jeseni prisegal, da se ne pogovarjaš s politiko (to se nam ni zdelo nič napačnega in tudi iz tvojega obnašanja smo čutili, da se). Zakaj si mi, ko sem prišel po svojo kopijo Pogovorov, trdil, da si dal kopijo že Drevenšku, ki ni o tem nič vedel?

Zakaj neumne male neresnice in drobna spodjebavanja tistih, ki ti politično niso všeč? Laži o velikih rečeh, če že moraš.

Zakaj odbijaš ljudi, ki bi radi delali, pa ti politično niso dovolj na liniji? Še dolga pot nas čaka.

SAMO RESNIK

SLOVENSKA POMLAD

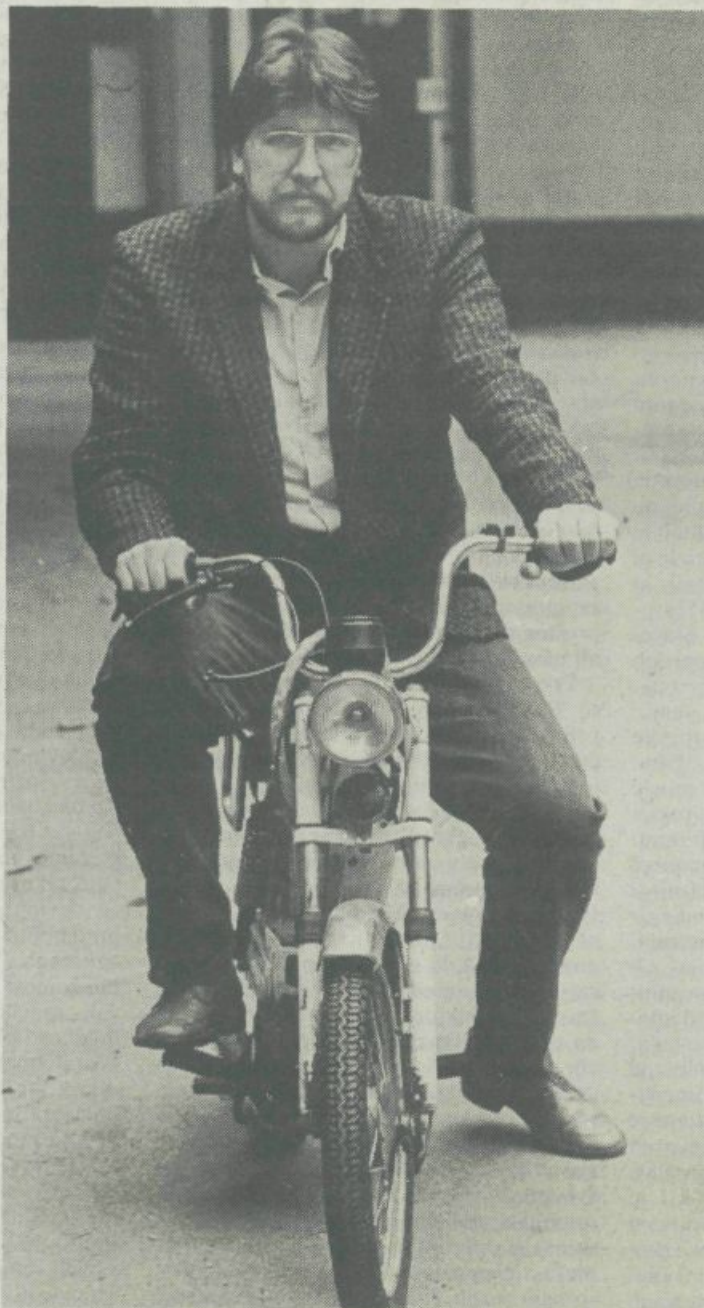


Foto: Joco Znidaršič

Eno osnovnih pridobitev t.i. slovenske pomladi, ki je zdaj že druga zapovrstjo, vidim v tem, da so se v slovenski politiki oblikovali določeni etični temelji. Seveda nimam v mislih deklarativne etike, katere v slovenski politiki – kakor tudi ne nobeni drugi, tudi Hitlerjevi ne – nikdar ni manjkalo. Merim na tiste temelje in etiko, ki so se oblikovali v bistveni povezavi med slovenskim občestvom in slovensko politiko.

Ko se je slovenska politika znašla na razpotju – ali poslušna jugo-unitaristična smer, ali sebi, skupščini in svoji javnosti poslušna smer – so bila v slovenskem javnem prostoru že oblikovana stališča o tej poti, mimo katerih slovenska politika ni mogla molče: zgodovina jo je pač za korak prehitela. Ne brez razlogov lahko domnevamo, da je bil proces proti četverici sprožen s strani slovenski politiki nasprotnih, jugo-unitarističnih sil. Želele so povzročiti »diferenciacijo« v slovenski javnosti in slovenski politiki na podlagi v Jugoslaviji močno prisotnega strahu. Če je bil v poprejšnji – morda celo v vsej – zgodovini Jugoslavije ta strah še vselej pripravna in učinkovita baza, ki je služila kot »bratsko« vezivo subjektivnih sil v državi, pa se je ta velika jugoslovanska stvar na slovensko pomlad zalomila. Stvari so bile tako v slovenskem občestvu kot v slovenski politiki že predaleč: bile so že preblizu stvarnosti. Pod pritiskom resnice, ki jo je vse odločneje in glasneje izražal prenekateri državljani Slovenije, je slovenska politika ostajala povsem nemočna za obnovo stare, velike vezi jugoslovanstva. Po drugi strani pa je omenjeni pritisk »stvarnosti same« prisilil k resnici tudi njo samo. Pri tem je precej irelevantno ali »je imel«. Stanovnik v mislih kaj povsem nasprotnega medtem ko je modroval o nujnosti demokracije, svobode, ipd. Na kratko: oblast je bila prisiljena obnašati se etično. Vsak eventuelni cinizem je bil tako ali drugače pritisnjen ob zid. Domneven poskus unitarizma, da bi si pridobil slovensko politiko, je spodletel. Deklarativne etike v Sloveniji skupaj s cinizmom in licemerjem, ki jo le-ta producira, je nadvladala civilna etika slovenskega občestva. Etika, ki črpa svojo legitimnost iz sfere neposrednega človeka, in iz njegovim idealov, iz njegovega čuta moralnosti in ne iz sveta predsodkov, ki jih določa neka vseobsežna in nadčasovna država, oziroma ideja o njej. Pričel se je neogiben proces eliminiranja lažne etike, ki sega tudi v zadnjo slovensko vas in je za domala vse boleč. Hkrati s kritiko

slovenske in jugoslovanske politike in njenih zgodovin, in ob zavzemanju novega odnosa do skupnih političnih in etičnih vprašanj, zahteva tudi novo mero samokritike med vsemi državljani, posebej pri tistih, ki so bili lojalni.

Vendar se pri vsem tem zdi, da vsega še ni konec in da unitaristična zver še zmeraj utegne zaseči slovenski politični prostor. Le da tokrat ne več na političen način, na način političnih pritiskov in groženj, temveč na odkrito militarističen način, z odkritim vojaškim nasiljem. Relevantnost tega pomisleka utemeljujejo dogodki na Kosovu, kjer smo pričali obnovo starega fanatičnega komunizma. Leta je vrhu tega še preoblečen – kot se je to dogajalo in se še dogaja v SZ – v vzorce panslavistične ekspanzivne ideologije. S prevzemanjem stare formule »jugoslovanstva«, po kateri »Srbi najbolje vedo, kaj je Jugoslavija in kako naj deluje«, skuša zvezna država Jugoslavija rešiti svojo kožo, oziroma tisti svoj totalni videz, ki ne razlikuje med državo in ljudmi, ki prebivajo v njej. (Vemo, da so Srbi leta 1918 komaj pristali na uporabo imena Jugoslavija za področje SHS, ko pa so, so ga takoj napolnili z ustrežno vsebino). Velikosrbski problem v državi se danes rešuje tako, da se ga ne le priznava, temveč tudi pravno legitimira: »Stara« Jugoslavija naj bi tako danes rešila probleme »moderne« Jugoslavije. To je probleme, ki jih poraja zavest ljudi, posebej teh v Sloveniji, nato pa še v Hrvaški: da jim ni treba v Jugoslaviji verjeti, temveč da jim zadostuje vera vase in v svojo etnično in etično politiko, bodisi na ravni posameznika, družine, vasi, mesta, ali naroda. Unitaristom gre »na roko« dejstvo, da ima politika ideološkega nasilja – bodisi »velikosrbskega« ali »unitaristično jugoslovanskega« – Jugoslaviji bogato tradicijo. Politični, etični in etnični totalitarizem se kot rdeča nit vlečejo skozi zgodovino Jugoslavije.

Danes se nastavlja vprašanje, če morda občestvo in njegove politične subjektne instance vendarle že niso prerasle tisto kritično stopnjo nezdrave simbioze z idejo jugoslovanstva, po kateri jim ni

več moč drugače kakor kvečjemu z nasiljem. Torej z okupacijo vsiliti totalitarističen način bitja in žitja. Na vprašanje o pozitivnih možnostih nadaljnjega razvoja Jugoslavije v okviru dejanskega (in ne deklarativnega) pluralnega koncepta je sedanja zvezna vlada že odgovorila z odnosom do Kosova in še posebej s tihim blagoslovom srbski politiki nasilja in ekspanzionizma. Zato to vprašanje štejem za sekundarno. Saj menim, da so bile z omenjeno zvezno politiko (za katere Mastnak pravilno ugotavlja, da je ni več moč imenovati niti »politika«) izčrpane, oziroma zavržene vse bistvene možnosti za razvoj pluralnega političnega koncepta v Jugoslaviji. To je koncept, ki ga v Sloveniji jasno izpostavljam za **conditio sine qua non** sodelovanja Slovenije v Jugoslaviji, in s tem kot vrhovni pogoj obstoja jugoslovanske politične skupnosti sploh.

Čeprav se o tem le malo govori javno, tu vendarle prevladuje strah pred posegom zveznih oblasti v Slovenijo, in sicer s sredstvi, kot so vojska, izredni ukrepi in podobno. Vprašanje te možnosti je seveda odprto, kar pa ne pomeni, da se o njej ne da vnaprej reči nekaj stvari. Prva od teh je ta, da Slovenija ni Kosovo. Tako tudi ni tistih vsaj navidez legitimnih motivacij, ki bi upravičevale podobno ravnanje v Sloveniji. Hkrati ne smemo pozabiti, da Slovenija kljub različicam glede ekonomskih aspektov – sodi v samo središče Evrope. Tisti, ki bi si drznili poseči z nasiljem vanjo, bi segel v srce Evrope. Pri tem evropske skupnosti (EGS, Alpe-Jadran, Efta, evropske države posamično) ne bi mogle ostati neprizadete. Narobe. Okupacija Slovenije bi bila v bistvenem smislu hkrati okupacija Evrope. Nad Slovenijo namreč ni moč niti v imenu nikakršne solidarnosti s preganjanimi »jugoslovanskimi manjšinami«, v imenu nikakršnega panslavizma. Sloveniji ni sovražna le »srbfikacija« ali »rusifikacija«, temveč tudi »jugoslovanifikacija«. V kolikor se prej omenjeni ideologiji skrivata za njenim imenom, seveda. Da pa se skrivata prav danes, nam ne dokazuje le Kosovo, zapletit okrog imenovanja jezika na Hrvaškem ipd., temveč npr. tudi banalno dejstvo, ki ga je pred nedavnim iz Beograda prinesel eden glasbenih sodelavcev Radia Student. To je pristržna brošurica s pomenljivim naslovom »Sovjetski Komsomol«. Prevedeno v srbohrvaščino jo brezplačno delijo mladim v Beogradu kljub temu, da na notranji strani stoji (četudi v cirilici) jasno zapisana cena: 25 kopejk. Skratka: Kosovo, Armenija, Azerbajdžan in podobni fenomeni na Slovenijo niso »aplikabilni«. Vsaj na stratejski ravni ne, pa čeprav je ta raven totalitarna – uporabna na socialistični republiki Sloveniji. V kolikor bi bil namreč ta poseg uresničen, bi bil to takšen minus za Jugoslavijo, da ga verjetno ne v Evropi ne v Aziji ne bi preživela. V Evropi zato ne, ker bi to bil, kot smo že zapisali, napad nanje, v Aziji pa zato ne, ker niti SZ ne bi odobrvala takšnega mednarodnega minusa.

Jugoslavija pa si je zaradi ravnanja z Albanci in Turki že pridobila precejšen minus pri muslimanih, natančneje, pri Arabcih, ki so že pred časom sklicali svet za zaščito Albancev v Jugoslaviji. Hipoteke ekspanzije je Jugoslavija tako rekoč že izčrpala. Preostaja ji le še državljanska vojna ali pa koncept demokratičnega pluralizma, koncept, ki ne gre v zanikovanje stvarnosti temveč njej naproti.

Kar se Slovenije in Slovencev tiče, je stvar odločena: pluralizem je tu: politika se počasi – hote ali ne hote – polni z njegovo vsebino. Med bistvena vprašanja, kot je npr. vprašanje izbire med nestransko ali strankarsko obliko pluralizma, se odločajo na tleh, kjer je ideja pluralizma v temelju že povsem legitimna slovenska politična in etična intenca. To so procesi, ki jih ne more nič več ustaviti. Izjema je zgodovinsko in moralno zaslepljen militarizem, kar pa je, kot smo pokazali, majhna možnost. Ves napor, ki ga slovenska politika ta čas potrebuje, mora iti v smeri ohranjanja pridobljenega civilnega prostora. Pri tem ne mislim le na državno verificirano slovensko politiko, temveč na politiko civilnih oseb v celoti. Tu pa zadenemo ob morda najbistvenejše vprašanje sedanje slovenske zgodovine in njene usode. Gre za vprašanje: **kako ta pridobljeni, skromni prostor demokracije – svobode, življenja, ali nasploh zgodovine ohraniti?**

Pravzaprav je odgovor enostaven. Glasi se: Ravnajmo suvereno!

Suverenost vse bolj vstopa in zavest občestva kot neogibni princip slehernega političnega delovanja: tega na zvezni, republiški ali čisto osebni ravni. Predstavlja tudi enega glavnih pogojev in meril za osnovni pogoj demokracije, ki mu npr. John Kean, angleški politolog in filozof (glej intervju v Mladini št. 12) pravi: »Emancipacija državljana od države, emancipacija, ki se vrši na podlagi ostrega razlikovanja med civilno družbo in državo.« Menim, da smo danes v Sloveniji že na tisti točki razvoja politične emancipacije, ko je razlika med državo in nami že evidentna. Dogodki, kot so bili aretacija in proces četverici, sprejemanje ustave na Kosovu, obnašanje zvezne in republiške (posebej srbskih) oblasti do nas, ter kot vrhunec nasilje na Kosovu (do katerega je pripeljala prav narcisoidna logika države), so nas iz poprejšnjega »dogmatičnega dremeža« le pomagali zbuditi. V tem smislu so nam služili kot stimulansi za zavedanje dejanske stvarnosti in dejanskega stanja stvari, ki ga prepoznavamo pod imenom država.

Po mojem mnenju je v zvezi z »drugo slovensko pomladjo« in politično emancipacijo občestva v Sloveniji mogoče tvegati še več in reči, da je bil z zborovanjem v Cankarjevem domu dosežen politični konsenz med slovensko pravno oblastjo in njihovo predstavniško bazo. Le-ta se je tudi samo-legitimiral v doslej najbolj jasni in razviti obliki kot princip in torej vrhovni pogoj vsake nadaljne slovenske politike. Z njim je postala suverenost in neodvis-

nost tudi javni pogoj slovenske politike. Razlika med državo in civilno družbo je s tem všla v slovensko politiko kot njen legitimni in konstitutivni element. Najsi jo v trenutkih nelagodja uradna slovenska politika še tako skuša potlačiti in pozabiti, brez nje ni več konsenza med predstavniki slovenske politike in tistimi, ki jih ti predstavniki predstavljajo. Tisto, kar je nasprotnike slovenske politike po njeni samo-legitimaciji najbolj razburilo, je bilo to, da so ostali brez slehernega, količaj razumnega argumenta proti prenovljeni slovenski politiki. Konsenz, ki se je etabliral v Cankarjevem domu, je namreč temeljil na načelih etike.

S tem, ko so Slovenci v enmož zahtevali in suvereno zastopali tisto, o čemer si Srbi NIKDAR NISO DOVOLILI DVOMITI (poštenost, človečnost, humanost, principielnost), je bila v srbski politiki izzvana agresije in maščevalnosti, ki se je nato še nekaj dni nemočno izlivala po beograjskih ulicah. Ta pasivnost, informacijska inertnost – ali kakorkoli bi že ta fenomen poimenovali – je sprožil pri nas cel val energičnih kritik. Pri teh pa je bilo, kolikor vem, precej manj refleksije v smislu spraševanja, čemu je temu bilo tako. Precej več je bilo obsojanj. Z vsemi se strinjam v tem, da je bila takšna medijska reakcija dejanje »nepoguma«, »ne-samozavesti«, »neosveščenosti«, »neodločnosti«. Morda bi jim lahko prideli celo vzdevek »neodgovornosti«. Hkrati pa menim, da je ta fenomen zlahka pojasnljiv, če se ozremo na zgodovino »slovenske medijske percepcije«, oziroma politične zavesti sploh. Zlahka ugotovimo, da slovenska demokracija – z izjemo zadnjih let, in nekaj ponesrečenih poskusov v preteklosti – zgodovine takorekoč nima. Slovenska politična zgodovina je predvsem zgodovina strahu pred politikom. V tej zgodovini je bila etika, označena s pojmi svoboda, suverenost, samostojnost odločnost in še bi lahko naštevali, praviloma podrejena politiki in ideji lojalnosti oblasti. Ta pa je bila, kot vemo, skoraj zmerom neslovenska oblast. Ali pa oblast, ki je simbiozno zrasčena z drugimi oblastmi in politikami, od katerih je tako ni bilo moč razločiti. Danes je poglavitni referenčni vir »srbske rehabilitacije« srbska zgodovina sama z vsemi (kot bi dejal morda Slavoj Žižek) simbolnimi registri in ostalo psihološko navlako. Poglavitni slovenski referenčni vir pa je predvsem etika sklicevanje na univerzalna občeveljavna ter v ustavi in nekaterih mednarodnih forumih tudi deklarirana načela. Če se torej srbski centralizem sklicuje na **etnično** t. j. srbska zgodovina, Kosovska bitka, itd. in na teh »falsifikatih stvarnosti« utemeljuje svojo »samo-zavest«, se Slovenci sklicujemo na svojo etiko. Na tisto, kar nima zgodovine, kar je bolj ali manj izven prostora in časa, kar je »umna entiteta«, kar je idealno, skratka nekaj, kar šele mora dokončno postati in se dokončno potrditi. Če upoštevamo ta dejstva, nam kajpak mora biti jasno, odkod strah in neodločnost slovenskih medijskih delavcev. Ker le-ti delu-

jejo javno, je njihov strah pred na Jugu rehabilitirajoče se zgodovine – toliko bolj razumljiv. Vsekakor je bolje, da so molčali ali dajali plašne komentarje k dogajanjem v Beogradu, kakor pa da bi – po tradiciji – hiteli sočustvovati s podivjanimi in razuzdanimi množicami, ki so rohnele proti Sloveniji in Kosovu.

Konec koncev pa se je psihični in verbalni teror – kakor se je o tem izrazil eden kritikov – obrnil proti njihovim akterjem samim. Orožje, ki so ga tam kriče zahtevali, so tudi dobili. Danes je uperjeno tudi že proti njim samim. Dvomim, da jih danes v Srbiji ne dvomi v svoje politične vodje precej več, kakor napr. pred mesecem ali letom. Kmetom, o katerih je govoril Bogdan Bogdanović, so se do danes gotovo pridružili še drugi »strahopetci«.

V Beogradu je bila tako vsa ideološka jugoslovanska mašinerija, ki jo označujejo parole »bratstvo in enotnost«, »centralizem«, »jugoslovanstvo«, itd., razkrita kot najbolj sprevržen in zakrknjen naci-šovinizem sam. Ta resnica je potrdila tudi »retrospektivne dvome« o prisotnosti »univerzalno človeškega« (kar naj bi izražala parola bratstvo in enotnost) v pretekli jugoslovanski zgodovini. Zgodovina bratstva in enotnosti se je razkrila kot zgodovina ultraslavističnega velikosrbstva. Podobno, kot je v Sovjetski zvezi »bratstvo in enotnost« zgodovina ruskega ultra-pan-slavizma. Zborovanju v Cankarjevem domu je tako bilo moč očitati le še očitne nesmisle, kot je tisti o uporabi židovskega simbola kot metafore za jugoslovanski, oziroma srbski odnos do Kosova. Skratka: zapletlo se ni pri Slovencih – zapletlo se je pri Židih. Besna reakcija na Jugu pa je posredno in simbolično potrdila upravičenost uporabe tega, skozi tako rekoč vso zgodovino zahodne civilizacije preganjanega simbola, na primeru Albancev. Bes, ki naj bi povzročil eliminacijo slehernega videza simbolne povezave med Židi in Albanci, se je, spričo lastne nemoči, hkrati že usmerjal v opravljanje tistega svojega poslanstva, ki ga je RK ZSMS s svojim »bedžem« v njem prepoznala. Skriti ni bilo več mogoče ničesar. Razen morda števila oseb, ki jih je POLITIKA TEGA BESA umorila. Ali ni dogodek v C. D.-ju skupaj z dogajanjem po njem že označeval bistven korak v smeri tistega, kar bi lahko simbolično izrazili kot PRIBLIŽEVANJE KONCU SLOVENSKE ZIME. Sam energično zastopam tovrstna pozitivno usmerjena vprašanja. V tem smislu menim, da se moramo odločneje posvetiti POZITIVNIM MOŽNOSTIM IN POGLEDOM, ki jih aktualna politična situacija v Sloveniji radikalno odpira. Če tega namreč ne bomo storili mi, se zna zgoditi, da se bo našel kdo drug, ki bo našo vitalnost – naše politično življenje – zamenjal. Izrabil bo našo nepripravljenost za »našo stvar« in jo napravil »za svojo«. Spomnite se tega, ko boste jutri kritizirali Miloševića, Gračanina, Dizdareviča, Drnovška ali Stanovnika. Ne pozabite, da je Milošević tujec.

Pojem odcepitve danes zato kar »vpije« po premisleku, ki bi ga »razbremenil« navlake predsodkov in napravil vsaj malo bolj smiselnega. Premiselek pa je navsezadnje tudi predhodnica ustavnopravne verifikacije in opredelitve vsebine »ločitev«.

S tem izrazom je podobno kot npr. s pojmom pluralizma. Še pred nekaj leti je pomenil »bavbava« v obliki »restavracije meščanske družbe«. Pluralizem pa še danes v nekaterih predelih Jugoslavije predstavlja srčiko sporov, ki jih sprožajo različne politične usmeritve in njih interpretacije. Danes nam je v Sloveniji glede pluralizma popolnoma jasno: imamo ga za normalen pojav demokracije. Po drugi strani pa se zavedamo še druge bistvene lastnosti, ki jo označuje ta pojem. Namreč to, da pluralizem ne pomeni nič drugega kakor tudi javno LEGALIZACIJO DEJSTVA. DA SMO SI LJUDJE A PRIORI MED SEBOJ RAZLIČNI, IN DA smo torej že po definiciji nosilci RAZLIČNIH NAMER. Danes, ko smo sposobni takšnega globljega dojetja pojma pluralizem se nam zdi »normalna stvar«, da je vsako nasprotovanje pluralizmu kot načinu delovanja politik hkrati tudi NASPROTOVANJE STVARNOSTI, t. j. ČLOVEŠKI STVARNOSTI. Ker, žal, živimo v času, ko na svetu še niso ustvarjeni politični civilni mehanizmi, ki bi nadzorovali ter uspešno usmerjali ideološke državce in sploh institucionalne politike, je pač IDEOLOŠKA IN POLITIČNA NOROST ŠE VEDNO POGOSTNA OBLIKA POLITIČNEGA DELOVANJA. Nemara se kaže celo kot »normalna« in zato tudi etično dopustna oblika političnega delovanja v dvajsetem stoletju. Prepogosto pač pozabljamo dejstvo, da nas od Kristusove smrti in starih Grkov ločuje le dva tisoč let, na moralnem in političnem nivoju pa le malo, ali pa celo sploh nič. Dobro vemo, da nam idealno merilo politične demokracije še danes v mnogočem predstavlja prav starogrška politika in njeni polisni temelji. Iz tega bi lahko celo sklepali na tisto pogostno resignirano misel v evropskem prostoru, da smo tako po mišljenju in domišljiji kot tudi po filozofiji in politiki nižje od tiste stopnje, ki so jo stari Grki dosegli. Spomnimo se samo dejstva, da se danes, kot v srednjem veku, masovno uničuje in sežiga čaravnice, le da se jih prepoznavajo pod drugimi imeni (iredentisti, separatisti, protiislamisti, protirevolucionarji, itd., vse do »protidemokratov«).

Podobno se sedaj dogaja s pojmom – oziroma vsebino in smislom pojma – »ločitev«. Ločitev Slovenije od jugoslovanske politične skupnosti ne predstavlja vrhovni ali celo izključni namen subjektov politike v Sloveniji. Nasprotno. Ločitev predstavlja zgolj enega od možnih učinkov, ki izhaja iz podrejenosti politike v Sloveniji drugemu principu, in sicer principu suverenosti, samostojnosti in upoštevanja lastne politične subjektivitete. In še naprej. Učinek odcepitve je v primeru, da se omenjeni vrhovni namen in princip slovenske politične volje ne bo v celotnem jugoslovanskem prostoru

spoštoval, CELO NUJEN, IN NEOGIBEN. V primeru nadaljnega nespoštovanja, zasramovanja in nasploh neupoštevanja principa suverenosti slovenske politike SE IZGUBLJA SLEHERNI SMISEL POLITIČNE POVEZAVE SLOVENSKEGA PROSTORA Z DRUGIMI ETNIČNO POLITIČNIMI PROSTORI. S tem je zanikana možnost vsake zdrave izmenjave in s tem že tudi skupnost sama. Vse, kar pri takšnem konfliktnem stanju lahko opravi nasilje in orožje, je zgolj to, da s krvjo »sešije« ali »poveže« ločene skupnosti med seboj in v najboljšem primeru vzpostavi VIDEZ SKUPNOSTI. Tedaj postane ta obsedenost zahteve »bratstva in enotnosti«, ki se sklicuje na krvno bratstvo med ljudmi in narodi, do kraja iztirjena norost. Namesto »bratske skupnosti« rezultira le še »krvavo bratstvo«, bratstvo Kajnov in Abelov. Takšnih »skupnosti« danes žal v socialističnem svetu ne manjka.

Če se vrnemo k osnovni stvari, stvari »ločitev«.

Kaj ločitev pomeni v širši stvarnosti? Pri tem se ponuja več možnih vidikov. Političnega in pravnega smo že upoštevali. Kar se ekonomskega aspekta tiče, je odcepitev nemara že dolgo mišljena, deloma verjetno že celo uresničena, vsekakor pa – česar se vsi zavedamo – najmanj krizna stvar. Srbska ekonomija in politika sta prispevali levji delež k temu, kar lahko imenujemo »ekonomska odcepitev« Slovenije od Srbije (in s tem posredno celo tudi od Jugoslavije), in sicer s tem, ko sta v en glas uvedli ekonomsko blokado Slovenije in jo tako pridružila starejši, tj. politični blokadi. Kar se ekonomije tiče, je ta morda v primerjavi z vsemi drugimi vidiki »odcepitve« še najbolj kočljiva stvar, saj kot vemo »denar ne pozna nobenih meja in ovir.« kakor v morali tudi v ekonomiji, na trgu ne. To velja tudi za kulturniška dogajanja v tej vse bolj »neobstoječi skupnosti«. Institucije pisateljev so si, kot vemo, že dolgo »v laseh«. V teku zadnjega leta pa so se jim v njihovi »politični idejni in moralni« različnosti priključili domala vsi estradni umetniki in kulturniki po »novi« Jugoslaviji. Tako danes Olivera Katarina in Emir Kusturica navijata za Miloševića in za uveljavitev »velesrbskih pravic« na Kosovu, Rudi Šeligo in Laibach pa za slovenski parlament in človekove pravice. Odcepitev je na področju kulture že domala popolna. Razna »jugoslovanska kulturna srečanja« tega dejstva ne zmanjšujejo, temveč predstavljajo kvečjemu dokaz o načelni prevladi umetnosti nad politiko: o prevladi, ki je v umetnosti sploh zelo redka, saj je le malo umetnin, ki jo resnično dosejajo.

Podobno je z dogajanjem, ki so etične narave. Pri tem se je jasno izrazilo neko dejstvo, s katerim ideologija politike tako rekoč nikdar ni resno računala. Nasprotno. Prizadevala si je za njegovo »ukinitiv«, oziroma potlačitev. Gre za to, da je etika tako slehernega človeka kakor tudi širše etične, jezikovne in narodne skup-

nosti, tesno povezana z okoljem, v katerem nastaja. Pri posamezniku je to najprej družina, pri etnični narodni skupnosti je to narod. S tem potrjuje SVOJO IDENTIETO. V tem smislu so »družinskost«, »narodnost«, »jezikovnost« in znotraj tega celo tudi »narečje« ABSOLUTNI POGOJ, MIMO KATEREGA NOBENA RACIONALNA IN ETIČNA POLITIKA NE MORE ITI, NE DA BI ZAPADLA TRAGIČNIM POSLEDICAM. V Jugoslaviji pa je vse to nekaj SPORNEGA, nekaj, kar bi po presoji politične ideologije BILO TREBA ZAMENJATI Z NOVIMI, SOC-REALISTIČNIMI IN KOMUNISTIČNIMI IDEALI, OBREDI IN NJIHOVO MORALO. Tako smo danes priča VRHUNCU RAZPADA TE IDEOLOGIJE. Dobro vemo, kam vse in kako globoko je ta ideologija in njena nezavedna religija posegla v ravneh medčloveških odnosov. Le malo je manjkalo, da niso ukinili tudi družine (spomnite se komunističnega zanosa s konca 19. in začetka 20. stoletja!). So pa jo zato bistveno prizadeli. Orwellovi fantastični viziji smo sicer ušli, a to je kaj majhna tolažba, če se spomnimo, da nismo ušli veliki zgodovinski utopiji. Ta pa je bila še strašnejša od Orwellove – če upoštevamo dejstvo, da je bila resnična, oziroma v mnogočem OSTVARJENA.

Naj za konec podam še eno cvetko o tej naši, že drugi zapovrstjo, slovenski pomladi (cvetke pač sodijo v ta kontekst, mar ne?!). Imperativ »bodimo subverzivni – ravnajmo naivno«, ki ga je lani lansiral Slavoj Žižek, lahko zamenja »bodimo pošteni – ravnajmo suvereno«. Menim na-

mreč, da ta drugi imperativ radikalno razvija tisto pozitivno vsebino, ki jo je nosil že prejšnji. To pove pa še nekaj: če je bilo še lansko leto »poštenje« nekaj »naivnega«, če je bila suverenost nekaj »subverzivnega«, pa danes temu ni več tako. Oboje – poštenje in suverenost – sta prešla v obvezo obnašanja političnih subjektov. In s tem je pravzaprav šele postalo jasno, kaj pomeni poštenost. Proces demokracije v svojem bistvu namreč pomeni prav to, da stvarnost sama »prihaja do besede«, oziroma veljave, in da se tisto, kar imenujemo politične pojme, razvija ob vse bolj polnem, racionalnem upoštevanju pogojev in mej človeške stvarnosti – tj. ob upoštevanju stvarnosti dejanskega občestva. Molk, anonimnost, nezavedanje, predsodki predstavljajo najširšo osnovo tako za poolitične kot tudi siceršnje manipulacije.

Glede slovenskega občestva lahko z gotovostjo trdimo, da je tisto krizno mejo nezavedanja, kjer »biti pošten« pomeni »biti subverziven« in kjer »biti suveren« pomeni »biti naiven«, prešla. Ne vem natakto, na katero pomlad se je to zgodilo, a zgodilo se je. Dejal bi: zgodila se je zavest, »etične« in »politične« bolezni – brezobzirnost, totalitarizem, paranoja, shizofrenija in nevroza – ki so krožile po našem socialističnem kozmosu in ga obvladovale, so njej že podrejena.

Z njo pa je avtomatično vzpostavljena že tudi civilna kontrola nad menjavo in logiko moči ter militarizma. Tisto, kar je gospod

Stipe Šušar javno pred nedavnim obljubljal – da se bo bobu moralo reči bob in popu pop – je v Sloveniji že stvarnost. Gospod Stipe pa se je medtem v samih temeljih znanega jugoslovanskega problema prve vrste – na samem dnu Kosova – že krepko zlagal, ko je zatrjeval tamkajšnjim rudarjem, da »ni nikakršnih zapiskov« o kontrarevolucionarnih med Albanci in da »novembrske demonstracije niso bile vodene z albanske strani iredente«. Pod vtisom znanega slovenskega rekla o oslu in ledu se sprašujem, koliko oslov je še na Balkanu, ki so pripravljani še enkrat stopiti na takšen tanek, lažnivi led, na katerega nas vabijo nekateri gospodje, ki se imajo za politike. In to ob upoštevanju dejstva, da se omenjeni led danes prodaja pod imenom »Jugoslavija«??? Hvala lepa. Cankarjevi hlapci so zdaj že zgodovina, ki je v Sloveniji, upam, nihče več ne želi ponavljati. Bob naj tako ostane z bobom (čeprav se je hotel razširiti na »Jugoslovane«), pop naj ostane s popom (čeprav se morda trudi, da bi postal Bog – saj nam je znana zgodovina »religij«), in Bog z Bogom (čeprav so ga nekateri hoteli zmanjšati na neobstoje ali nedostopnost). Besede pač navsezadnje le niso kot denar, ki bi ga bilo moč zamenjati v devize ali nepremičnino! (»Kdor ima ušesa, naj poslušaj!«).

Pa lepo zbogom, dragi bralci ali poslušalci!

Vaš ponižni, dežurni filozof,
ki se trudi hoditi po obljubljeni poti suverenosti in svobode:
svobodi in suverenosti naproti.

ROK



TOZD OSKRBOVALNI CENTER
TOZD VELEBLAGOVNICA LJUBLJANA
TOZD VELEBLAGOVNICA ŠKOFJA LOKA
TOZD VELEBLAGOVNICA KOČEVJE
TOZD VELEBLAGOVNICA TITOVO VELENJE
TOZD VELEBLAGOVNICA SLOVENJ GRADEC
TOZD VELEBLAGOVNICA RAVNE NA KOROŠKEM
TOZD VELEBLAGOVNICA ŽALEC
DELOVNA SKUPNOST ZA OPRAVLJANJE SKUPNIH DEL

namda

TRGOVSKA DELOVNA ORGANIZACIJA LJUBLJANA

SOJENJE KOMUNISTOM

Vendar je zadevo naknadno zapletel in popestril še sam Nikolay Tolstoj. Ker je novinar Nigel Watts svojo obremenilno oznako dokumentiral iz Tolstojeve knjige *Minister in pokoli*, se je Tolstoj prostovoljno pridružil Wattsu na zatožni klopi.

Kot rečeno, sojenje Nikolaju Tolstoju in Nigelu Wattsu, ki se neposredno tiče Slovencev, se pripravlja že več kot eno leto. V tem času se je intenzivno nabiral denar za najetje odvetnikov, pri čemer je **slovenska politična emigracija** angažirano sodelovala že od samega začetka. Na procesu bo zaslišanih okoli 300 prič in tudi zaradi tega bo ta proces trajal precej dolgo.

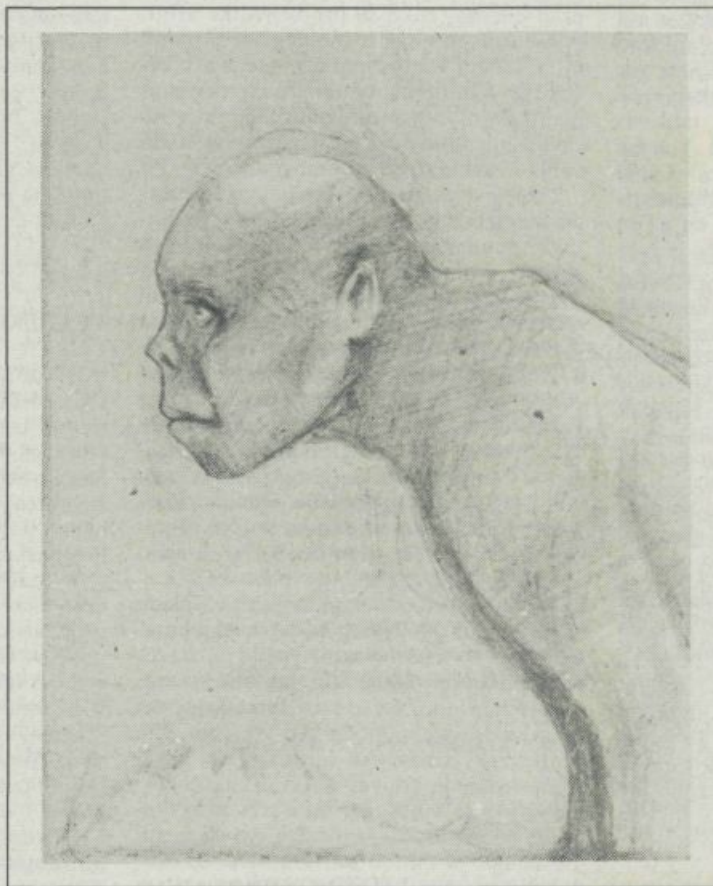
Kako se bo slovensko dnevno časopisje obneslo tokrat?

V primeru sojenja esdevejskemu najetemu morilcu Sindičiču je bilo s svojim pragmatičnim apologetskim »praznim prostorom« v nasprotju z Mladino popolnoma poraženo. Sojenje Tolstoj bo zato še kako indikativno.

MINISTER IN POKOLI

Nikolay Tolstoj je dal konec aprila 1986 v Londonu v javnost obširno (442 str.) knjigo *The Minister and the Massacres (Minister in pokoli)*. Že leta 1977 je njegova knjiga *Victims of Yalta (Žrtve Jalte)*, ki obravnava ameriško in angleško izročanje ruskih vojnih ujetnikov v Nemčiji in Avstriji, povzročila veliko razburjenje v Angliji. Knjiga *Minister in pokoli* je povzročila še večjo nejevoljo, ker je v njej prikazan **Harold Macmillan**, angleški ministrski predsednik od leta 1957–1963, ki je takrat še živel. Po Tolstoju je Macmillan glavni krivec za predajo Ljotičevcev in domobrancev iz Vetrinja in Kozakov iz Livenza, pa tudi za zavrnitev Hrvatov pri Pliberku.

Ker knjiga pomeni velik korak k spoznanju celotne resnice o **vetrinjski tragediji**, kakor tudi o kozaški in hrva-



6. junija se bo v Londonu začelo sojenje proti političnemu zgodovinarju in publicistu, grofu **Nikolaju Tolstoju**. – Toži ga nekdanji brigadni general **Toby Low** – sedaj **lord Aldington** ki je bil načelnik Keightleyevega štaba britanskega V. korpusa, ki je maja 1945 zasedel Koroško. Toby Low je eden redkih še živečih vodilnih akterjev, ki je neposredno sodeloval pri predaji slovenskih domobrancev maja 1945 iz begunskega taborišča Vetrinj pri Celovcu naravnost v partizanske roke. Velika večina od 12.000 vrnjenih je bila takoj po izročitvi pobita po raznih krajih Slovenije. Te dogodke je v knjigi *Minister in pokoli*, ki je izšla v Londonu 1986, podrobno opisal Nikolay Tolstoj.

Med mnogimi reakcijami na Tolstojevo knjigo je bil tudi zapis britanskega podjetnika **Nigela Watta** v samozaložniški brošuri *Vojni zločini in uprava šole Winchester*, kjer je Tobyja Lova naravnost obsodil vojnega zločinstva zaradi neposrednega sodelovanja pri izročanju beguncev. Ker je pač moral Toby Low kot lord Aldington nekaj dati na svoj lordovski naziv, je proti Nigelu Wattsu sprožil tožbo zaradi razžalitive.

ški, ne nazadnje pa bo tudi eden od glavnih elementov na bližnjem veleprocesu v Londonu, ki se bo začel 6. junija proti Nikolaju Tolstoju, bo koristno, da na kratko podam njeno vsebino. Mimogrede: knjiga je izšla v angleškem jeziku, zato jo revija slovenske politične emigracije **Tabor** iz Buenos Airesa že v več številkah objavlja v slovenskem prevodu. **Tabor se v Sloveniji ne sme brati!**

Zanimiv je Tolstojev uvod, kjer prikaže, kako je raslo njegovo poznavanje teh tragedij. Gradivo je zbiral 12 let.

V prvem poglavju **Srečanje na Dravi** prikaže prodiranje angleških armad v severovzhodno Italijo proti Vidmu in Trstu in kako so se tem četam – VI. oklopni diviziji – 3. maja pri Krminu predali srbski in slovenski četniki ter primorski domobranci. V naslednjih dneh je bila VI. divizija prestavljena na Koroško. General Murray je zapisal v svoj dnevnik, da je dobil dober vtis o četnikih, da so poštene in odkriti. Izceno jim je zagotovil varnost. Nato Tolstoj s poudarkom pove, da je bil tedaj sklep angleške in ameriške vlade, da morajo biti protikomunistične enote, ki se predajo, razorožene in poslane v begunska taborišča. Titovi predstavniki v Italiji pa da so zahtevali čimprejšnjo izročitev in da so temu bili naklonjeni tisti oficirji, ki so morali razmišljati o nalogah, ki jih bo imela vojaška vlada. Končno pove, da so dospеле v **Vetrinj** slovenska, srbska, ruska in nemška skupina.

V drugem poglavju **Beg naroda** Tolstoj podrobno prikaže umik teh skupin iz Ljubljane, čez Ljubelj in čez Dravo. Pri tem širše opiše bitko pri Borovljah.

Tretje poglavje je posvečeno prihodu kozaške skupine, ki se je v zgodnji jeseni 1944 pomikala skozi Ljubljano. Postojano. Gorico proti Vidmu, zavila tam proti severu in se nastanila v Carniji, nedaleč od Tolmezza.

Zlasti spomladi 1945 so

DEMOKRACIJA

SDZ
Slovenska demokracija

Kozaki tam imeli spopade z italijanskimi partizani. Nekaj dni pred prihodom angleških sil pa so se pomaknili čez prelaz Plöcken v zgornjo Ziljsko dolino. Ko so Angleži prišli tja, so kozaško skupino odvedli v Peggez pri Lienzu.

Četrto poglavje pojasnjuje Macmillanov obisk v Celovcu – kar je jedro Tolstojeve prejšnje knjige **Celovška zarota** – in posledice njegovega razgovora s štabom V. korpusa. Macmillanov poseg v dogajanja na Koroškem je bil že čez dva dni usoden za hrvaške begunce, ki so jih v Pliberku Angleži ustavili s silo, nekaj dni kasneje pa usoden za Srbe in Slovence v Vetrinju ter za Kozake v Lienzu.

V petem poglavju prikazuje Tolstoj **Strategijo prevare**, o načinu, kako predajati Titovim in sovjetskimi silam vojaške in politične begunce.

Predaja in izročanje v Jugoslavijo je vsebina 6. poglavja. Na 36 straneh je razložen in osvetljen ta tragični dogodek slovenske in srbske zgodovine.

Sedmo poglavje **The Pit of Kočevje (Kočevsko brezno)** je posvečeno streljanju domobrancev v Kočevskem Rogu. V zgoščeni obliki na 32 straneh navaja Tolstoj zgodbe treh slovenskih domobrancev, ki so se rešili iz množičnih grobov.

Najdaljše v knjigi je 8. poglavje **Predaja Kozakov**. Več odstavkov posveti dejstvu, da je bilo med njimi večje število carskih oficirjev, ki so med obema vojnama živeli v raznih evropskih deželah in niso bili sovjetski državljani. Angleži so najprej ločili vse oficirje od celotne skupine v Peggezu pod pretvezo, da gredo na važno »posveto vanje« v Spittal na Dravi. Tam so jih obkloplili in s silo natrpali na kamione, jih odpeljali v Judenburg in izročili Sovjetom. V naslednjih dneh so z zvijačo in grobo silo prepeljali v Judenburg Sovjetom v roke še ostale Kozake iz Lienza, vključno stare in mlade, družine in otroke.

Tragična usoda nekdanjih ruskih emigrantov iz prve svetovne vojne, ko so se v ruski državljanski vojni 1. 1919–1920 borili proti Sovjetom, je izražena v 9. poglavju **Stari emigranti se vračajo domov**. Na nekem mestu pove Tolstoj, da so se celo sovjetski oficirji čudili, da jim Angleži vračajo tudi te emigrante. Vračali so jih v gotovo smrt.

Pod naslovom **The Arrival of the Field-marshal** prikazuje 10. poglavje prihod feldmaršala Alexandra. Za Slovence je bil izredne važnosti, ker je Alexander z dekretom dokončno odredil, da slovenski civilni begunci ne bodo vrnjeni proti svoji volji. Za Kozake pa je bil ta dekret prepazen.

Že naslov sam – **Razplet dvojne zarote** – pove vsebino 11. poglavja: kako je v teh 40. letih po končani drugi svetovni vojni prihajala na dan resnica o treh tragedijah izročanja in predajanja beguncev na Koroškem.

V zadnjem 12. poglavju **Vprašanje motiva** razčlenjuje Tolstoj motive in razloge, ki so Angleže privedli do usodnega izročanja in predajanja. Navedba vsebine doka-

zuje, da je srbska in slovenska vetrinjska tragedija obširen sestavni del Tolstojeve knjige.

IZROPANI ARHIVI

Že ob pisanju o dachauskih procesih, Golem otoku, Nagodetovem procesu in v podobnih primerih se je publicist znašel pred dilemo, kako se problematike lotiti. Ali se spustiti v sizifovo obleganje poslopij in se soočiti z zahrbtnimi pogledi uradnikov, pri katerih naj bi bili arhivirani dokumenti o določenem dogodku, ali pa se ob zavedanju sizifovstva naslanjati le na pričevanja in shematske kronologije?

Danes vemo, da je o dachauskih procesih na razpolago kar precej arhivskega gradiva, vendar je dostop do tega gradiva skrbno koordiniran v obliki posebnih pravno-zgodovinskih komisij (konec 60-ih t. im. Janžekovičeva komisija, danes pa Bavcon-Nečakova komisija).

Kako pa je z vračanjem Slovenske narodne vojske konec maja 1945 iz Vetrinja pri Celovcu? Kako je z ravnanjem te množice ljudi, ki so jih Angleži predali partizanom? Danes vemo, da je bilo takrat izročeni od 11.000 do 12.000 vojnih ujetnikov – pripadnikov domobranske vojske in njihovih sorodnikov – civilistov. Ali obstajajo o tem dokumenti?

Medtem, ko so angleški arhivi glede tega dogodka zelo bogati, pa so slovenski arhivi na to temo »prazni«.

Iz pričevanj pobeglih iz taborišč in morišč je razvidno, da so se delali takrat vsaj spiski z osnovnimi podatki o vrnjenih. Kje so ti spiski danes? Ali se nahajajo v kakšnem skrivnem arhivu, ali pa so uničeni?

Na vsa ta vprašanja je ta trenutek skorajda nemogoče odgovoriti. Če dokumenti obstajajo, bi morali biti v arhivu OZNE, tako slovenske kot jugoslovanske, ki sta takrat sprejeli vrnjene begunce ter tudi izvajali usmrtnice. Dokumenti slovenske OZNE se nahajajo v arhivu RSNZ (Slavija). Za ta arhiv je znano, da smejo vanj vstopiti le posvečeni in da ni udeležen pri popisu fondov.

Za zgodovino pisje in torej tudi za publicistiko pa velja, če ni neposrednih dokumentov iz »prve roke«, ki veljajo za primarne zgodovinske dokumentne vire, uporabljamo kot primarne vire tudi pričevanja in spominé. Ob opisovanju strahotne kalvarije vrnjenih, posebej pa še samih usmrtnic, smo prisiljeni posegati po bogatem pričevanjskem gradivu, ki ga je skozi desetletja izdajala slovenska politična emigracija. Nasprotno pa je sam delež Angležev pri izročanju skrbno dokumentiran in arhiviran ter po zaslugi političnega zgodovinarja in publicista Nikolaya Tolstoja kar dobro monografsko publiciran v več knjigah.

Svojevrsten kulturni barbarizem je, če nekdo (ne)primerne zgodovinske dokumente načrtno uničuje, še posebej pa v času, ko ni več nobene posebne nevarno-

sti, da bi se lahko »sovražnik« dokopal do teh virov ter z njimi komu škodoval. V tej smeri je v javnosti kar precej govoril. V javnosti živi prepričanje, da v kolikor niso bili določeni »spiski« oziroma dokumenti uničeni takoj ali hitro po nekem »ekscenem dogodku«, je veliko dokumentarnega gradiva bilo osebno odtujeno ali po domače, ukradenega v »nadaljnji izgradnji socializma«. Določeni arhivski fondi z eventualno zelo »obremenilnim« materialom so bili skrbno pregledani in »počiščeni«. Dokumenti so izginili »neznanokam«. Zato se je potrebno ravnati po načelu, če neko arhivsko gradivo ni dostopno, bodisi, da je pod političnim embargom, ali da je enostavno izginilo, kot da tega gradiva ni. Nasloniti se je torej treba na pričevanja in spomine preživelih, pa tudi eksekutorjev.

VETRINJSKA TRAGEDIJA

Da je na Slovenskem v letih okupacije 1941–45 divjala **državljska vojna**, ni potrebno izgubljeni besed. Resda komunisti še danes ne priznavajo, da je šlo za državljansko vojno, vendar, ne vem, koga imajo za norca tisti, ki govorijo o **revoluciji**, hkrati pa trdijo, da državljanske vojne na Slovenskem ni bilo.

V začetku maja 1945 se je torej kot posledica končane državljanske vojne proti severu valila velikanska množica beguncev. Cilj je bila Koroška, ki so jo zasedli Angleži. Večje vojaške grupacije, ki so se valile proti severu, so poleg Nemcev sestavljali Kozaki, ustaši, ljotičevci in seveda Slovenska narodna vojska, oziroma domobranci, poleg teh pa še precej civilistov.

Slovenski domobranci so bili skupaj s civilisti nastanjeni v taborišču v Vetrinju pri Celovcu. Takoj za tem se je začela razvijati velika zarota in kupčija. Ker pri nas arhivskega gradiva o teh dogodkih ni, pišejo zgodovinske studije na osnovi arhivskega gradiva o tej tematiki tam, kjer so arhivi in nasploh odnos do arhivskih dokumentov na nekem civilizacijskem nivoju, to pa je Velika Britanija.

Do sedaj je najbolj poglobljeno o tem pisal britanski politični zgodovinar in publicist **Nikolay Tolstoj**, pranečak slavnega romanopisca Leva Tolstoja. Že leta 1977 je izdal o tej problematiki knjigo **Victims of Yalta (Žrtve Jalte)**, ki na več kot 600 straneh obravnava ameriško in angleško nasilno izročanje vlasovcev in kozakov v Nemčiji in Avstriji, ter z njo povzročil veliko razburjenje v Angliji.

Ker se je Tolstoj v Žrtvah Jalte omejil le na izročanje ruskih vojnih ujetnikov, ki jih je zajel dogovor med Združenimi državami Amerike, Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo v Jalti februarja 1945, zato v njej ne omenja **vetrinjske in pliberske tragedije**. Ko pa je zvedel zanj, sta pritegnili vso njegovo pozornost. Po večletnem zbiranju in preverjanju podatkov je leta 1983 izdal

v angleški kulturno-politični reviji *Encounter* v Londonu razpravo o tragičnih dogodkih na Koroškem v maju 1945 pod značilnim naslovom *The Klagenfurt Conspiracy* (Celovška zarota), ki je zbudila začudenje in osuplost. Za Slovence, Hrvate in Srbe po svetu pa je bila in je moralno zadoščenje.

Tolstoj je v razpravi dokumentarno dokazal, da je poglavitni krivec za nasilno izročitev slovenskih domobrancev, srbskih prostovoljcev in četnikov iz **Vetrinja** ter za ustavitve in zavrnitev hrvaških begunskih množic pri **Pliberku** britanski konservativni politik **Harold Macmillan**.

Macmillan je bil od anglo-ameriškega vdora v severni Afriki (1942) pa do konca vojne britanski rezidenčni minister pri vrhovnem poveljstvu v malem mestecu Caserta pri Neaplju. Macmillan je kot opolnomočeni minister večkrat odločal v nasprotju s politikom vlade v Londonu. Po vojni je bil član raznih britanskih konservativnih vlad, tudi zunanji minister in končno celo premier (predsednik vlade).

Med drugim **Tolstoj** v *Celovski zaroti*, ki je izšla leta 1986 v slovenskem prevodu pri **Mohorjevi družbi v Celovcu** in velja za tipično »prepovedano« literaturo, opisuje, kako so se spomladi 1945, ko so se Nemci umikali z Balkana, velike množice prestrašenega prebivalstva skušale prebiti v Italijo in (po 1. maju, ko je bil umik v Italijo onemogočen zaradi partizanskih divizij v Primorju) v Avstrijo. Med njimi so bili slovenski domobranci, srbski prostovoljci, črnogorski in hercegovski četniki ter ogromno število hrvaškega domobranstva in ustaši. Med temi slednjimi so vsekakor bili mnogi, ki so zagrešili vojna hudodelstva, ko so bili na oblasti. Pri Dravi na Koroškem je val beguncev zadel na prve oddelke britanske osme armade in bil odločen reko prekoračiti.

Krajevni britanski častniki so dobili zapoved, naj skušajo za vsako ceno preprečiti, da bi te množice prešle čez reko (to se nanaša na Hrvate pri Dravogradu). Pri Pliberku se je tem oficirjem posrečilo večino Hrvatov pregovoriti, da so se ustavili, čeprav bi si bili zlahka priborili prehod. Vendar je nekaterim močnim skupinam uspelo predreti redke britanske vrste in se jim vdati. To velja za manjše število Hrvatov, ki so prišli do Dravograda in še naprej pred 14. majem. Za tem omeni **Tolstoj taborišče v Vetrinju**, ki je bilo pred očmi poveljstva angleškega V. korpusa v Celovcu.

Vdaja jugoslovanskih beguncev Angležem in poznejša prisilna izročitev je od začetka do konca spadala britanskemu V. korpusu, ki je bil kot del 8. armade v zasedeni Avstriji (na Koroškem in na Štajerskem). Njegov poveljnik je bil generalni poročnik **Charles Keightley** s sedežem v Celovcu. 6. oklopna divizija tega korpusa pod gen. **Murrayem** je zasedla ozemlje vzdolž jugoslovanske meje. Murray je 13. maja sprejel vdajo 12.000 beguncev,

med katerimi je bilo večje število žensk in otrok. Ko jim je omenil, da bi jih rad premestil kam dlje od meje, so bili takoj za to.

Bali so se, da bi jih britanska vojska izročila Titu, ker so vedeli, kaj jih v takem primeru čaka. Murray je bil obveščen, da je Tito večkrat poslal Britancem zahteve, naj mu izroče njegove nasprotnike, a si ni mogel misliti, da bi londonska vlada v kaj takega privolila.

Privolila res ni, a je do nasilnega vračanja vendarle prišlo. Navzočnost slovenske manjšine na Koroškem je spodbujala Tita k novim ozemeljskim zahtevam. Močne skupine slabo discipliniranih partizanov so se vtihotapile na Koroško in v Trst in povzročale britanski vojaški upravi resne težave.

KUPČIJA

17. maja 1945 je bila divizijskim poveljnikom izdana tajna zapoved V. korpusa, da morajo vse jugoslovanske državljane, ki so sedaj na njegovem področju, čimprej izročiti Titovim silam. Povelje je podpisal brigadni general **Toby Low**, načelnik Keightleyevega štaba. Dva dni kasneje, zvečer 19. maja, se je **Low** sešel s Titovim polkovnikom **Ivanovičem**, podpoveljnikom 3. jugoslovanske armade. **Sporazumela sta se, da se bodo partizanski oddelki v prihodnjih dveh dneh umaknili južno od avstrijske meje; pa da bo V. korpus vrnil vse jugoslovanske državljane z zasedenega ozemlja, ki so se bojevali na strani Nemcev ter njihove somišljenike v taboriščih jugoslovanski armadi.**

Še isti dan je bilo v Področnici izročenih 1000 Hrvatov.

Vsekakor je glavna odločitev o predaji ujetnikov padla 13. maja, ko je britanski rezidenčni minister pri zavezniškem glavnem poveljstvu za Sredozemlje **Macmillan** precej skrivnostno pripotoval v Celovec h generalu **Keightleyu**. Kajti 14. maja 1945, dan po **Macmillanovem** odletu s Koroške, je gen. **sir Brian Robertson**, ki je bil glavni upravni častnik v zavezniškem poveljstvu v Caserti, dal 8. armadi zapoved, da je treba »vse ugotovljene jugoslovanske državljane, ki so se vdali in ki so služili v nemških oddelkih, razorožiti ter jih izročiti Titovim silam«. Ta zapoved je prevrgla vsa dotedanja navodila. 29. aprila 1945 je namreč angleški ministrski predsednik **Winston Churchill** svojemu zunanjemu ministru naročil, naj 15. armadna skupina »jugoslovanske protipartizanske sile razoroži in pošlje v begunska taborišča, ker je edino taka rešitev možna«. **Macmillan** je izkoristil svojo avtoriteto v vrhovnem štabu za Sredozemlje in z njo od **Robertsona** izsilil tak ukrep.

Ker je **Tolstojeva** razprava zbudila pozornost v angleški javnosti, je druga londonska televizijska postaja **BBC** 4. jan. 1984 predvajala 23 minut trajajočo doku-

mentarni film **Celovška afera**, ki je poskušala s prikazom dokumentov na ekranu, s pričevanjem še živih angleških oficirjev, ki so morali sodelovati pri nasilnem izročanju in s pričevanjem treh rešenih srbskih prostovoljcev, ki žive v Avstriji, osvetliti tragično dejanje izročanja jugoslovanskih beguncev Titovim silam.

Posebno pozornost je zbudil v tem dokumentarcu gen. **Low** (sedaj lord **Aldington**), ki se s **Tolstojem** za Celovško zaroto ni hotel pogovarjati. Priznal je, da je on kot načelnik štaba izdal povelje divizijskim poveljnikom V. korpusa za izročitev jugoslovanskih beguncev. Branil se je očitka, da je bila narejena politična kupčija s partizanskim poveljnikom v razgovoru 19. maja. A film nato pokaže dokument: prve štiri točke sporazuma obsegajo tehnično stran partizanskega umika s Koroške, peta točka pa organizacijo izročanja beguncev.

Low je nato skušal sporazum opravičevati, češ da je bil za Angleže ugoden, saj so partizani prostovoljno odšli s Koroške in je bila s tem odstranjena nevarnost grozečega spopada. Vodja oddaje je nato takoj pristavil, da je bila pri tem narejena politična kupčija: za umik partizanov s Koroške – izročitev beguncev! Bivši oficir **Nicholson** je k temu pripomnil, da je ob izročanju beguncev imel močan občutek, da je šlo za politično kupčijo, ki je bila verjetno narejena v Beogradu.

Leta 1979 je **Milovan Djilas** za londonski **Encounter** dal med drugim dve zanimivi izjavi. Prva je v zvezi z usmrčitvami: »*Ali je Tito izdal direktno povelje ali ne, ne ve nihče. Gotovo pa je bil naklonjen radikalni rešitvi – iz pragmatičnih razlogov, kot so tudi Angleži iz pragmatičnih razlogov vračali nesrečne begunce.*« In druga: »*Mi (jugoslovanski komunisti) sploh nismo mogli razumeti, zakaj Britanci pritiskajo k izročanju beguncev.*«

ŠTEVILKE

V **Vetrinju** je bilo z domobranci vred Slovencev več kot 20.000. S Srbi vred je bilo v **Vetrinju** ca. 25.000 do 26.000 beguncev. Od tega so v dneh od 27. do 31. maja 1945 Angleži z groznjo in prevaro izročili Titovim oboroženim silam 10.000 do 11.000 slovenskih domobrancev in več stotin civilistov ter 3000 srbskih (Ljotičevih) prostovoljcev in 500 srbskih četnikov.

Deset dni prej so Angleži pri **Pliberku** ustavili in zavrnili okrog 200.000 (dvesto tisoč) hrvaških beguncev redne hrvaške vojske domobrancev ter ustaških enot in 3000 črnogorskih in hercegovskih četnikov in več deset tisoč civilnih beguncev.

Kaj jih je ob nasilni vrnitvi v domovino doletelo?

Danes lahko z gotovostjo trdimo, da je bila velika večina vseh malo prej naštetih usmrčena!

CIRIL ŽEBOT

NARODNA VSTAJA NA GORENJSKEM (III.)

»LJUDSKA REVOLUCIJA« V LJUBLJANI

Videli smo, kako je prenos »narodnoosvobodilne vojne« z Gorenjskega v Ljubljansko pokrajino pozno poleti 1941 pokazal, da je namen te spremembe izzvati občutljive in razdražljive Italijane v takšne protislovenske represalije, ki bi prvotno zmernejšo italijansko zasedbo tako popolnoma sprevrgele, da bi za nezavarovano slovensko ljudstvo postala hujša od nemške. Konec ljubljanskega azila naj bi KP omogočil, da bi v Ljubljanski pokrajini izvedla načrtovano »ljudsko revolucijo« proti demokratičnim izročilom in prihodnosti slovenskega naroda. Nihče v Sloveniji ni tega načrta KP hitreje spoznal in globlje uvidel ter modreje svetoval, kako ga preprečiti, kot prof. Ehrlich.

Zaupnik KP v krščanskosocialistični »ustanovni skupini« v OF, Tone Fajfar, je v svojih spominih takole opisal partizanski umik iz Gorenjske v Ljubljansko pokrajino:

Poleg množičnega organiziranja je bila v poletnih mesecih (1941) glavna skrb Fronte ta, da prenese partizanstvo tudi na področje Ljubljanske pokrajine... Glavno poveljstvo in vodstvo komunistične partije sta se zavedali, da bo slovensko partizanstvo zatrto, če se bo omejilo samo na ozemlje zasedeno od Nemcev... (ker) sta bila nemška vojna sila in policijski aparat mnogo popolnejša od italijanskega... Po drugi strani pa sta ravno začetna nepripravljenost in občutje popolne varnosti pri Italijanih pomenila za organiziranje partizanstva neprecenljivo prednost... Tako je Glavno poveljstvo začelo tudi v Ljubljanski pokrajini organizirati partizanstvo: Prvi dotok v tukajšnje čete je prihajal z one strani Save, od koder so se prvi gorenjski... partizani morali umikati pod silovitim nemškim zasledovanjem...²¹ (Podčrtal C. Ž.)

Fajfar pa ni povedal vse resnice. Zamolčal je ključno dejstvo, ki ga je ugotovil Metod Mikuž, pisec prve zgodovine tako imenovane NOB na Slovenskem, da je namreč pri prenosu partizanstva z Gorenjske v Ljubljansko pokrajino v resnici šlo za »ljudsko revolucijo... proti lastni izdajalski kapitalistični gospodi«,²² tj. za načrtno ustrahovanje in uničevanje nosilcev predvojne slovenske demokracije, v kolikor so se rešili nacističnega uničenja na Štajerskem in Gorenjskem ter se ohranili pod dotlej zmernejšo italijansko zasedbo v Ljubljani. Mikuž svojo ugotovitev zanimivo razlaga, ko piše:

Najmočnejša buržuazna klerikalna frakcija (= predvojna SLS - C. Ž.) je poslala en del svoje eksekutive v London in Rim, en del pa je ostal v domovini. Tudi ta del je imel nalogo voditi morebitno simbolično borbo za okupatorjem, ki pa je... spričo tako zgodnjih začetkov narodnoosvobodilne vojne dobila tudi že svoje zgodnje reakcionarne izraze v znanih parolah, da še ni čas... (V Sloveniji) zaradi zgodnjih začetkov OF in njene revolucionarne borbe... ne moremo iskati kvistingov v pravem pomenu besede... Simbolično borbo proti okupatorju... je bilo nemogoče začeti drugače kot... s kontrarevolucijo... Če ne bi bilo (komunistične partije) in OF... bi zelo verjetno nastala tudi slovenska »ilegalna vojska«, ki bi... maja ali aprila 1945, ali pa morda celo nekaj mesecev prej, res simbolično udarila po premaganih Nemcih in tako bi se... slovenska buržuazija zmagoslavno ponovno (sic!) usedla za vrat delovnemu ljudstvu. Buržuazni računi so bili torej silno jasni in veličina jugoslovanske revolucije je... da jih je tako temeljito prekrizala...²³ (Podčrtal C. Ž.)

Ta citat je pomemben, ker domala cinično priznava stvari, ki jih je KP v času vojne trdovratno zanikavala. Ena od teh je priznanje, da bi se bila svetovna vojna za Slovenijo končala maja 1945, tudi če ne bi bilo komunistične »narodnoosvobodilne borbe«, tj. da le-ta ni pomembno vplivala na izid druge svetovne vojne. Še bolj pomembno pa je priznanje, da se je komunistično vodstvo ob nemškem napadu na Sovjetsko zvezo odločilo, da vojne razmere uporabi za nasilno boljševizacijo Slovenije. V ta namen je predvojno demokratično večino pavšalno označilo za »kontrarevolucionarno«. Njene kadre je bilo treba že po leninističnih, kaj šele stalinističnih pravih čimprej uničiti (politično za vsako ceno, fizično pa, v kolikor bi se pokazalo izvedljivo) brez ozira na to, kje je katera od tako zaznamovanih demokratičnih osebnosti med vojno bila - v Ljubljani, Londonu, Rimu, Gonarsu, na Rabu ali v Dachau - in kaj je tam delala.

Kako je komunistično vodstvo to svojo varljivo leninistično zasnovano med vojno prikrivalo; kako je izraza »izdajalec« in »kontrarevolucionar« namerno mešalo, enačilo ali združevalo; kako je za braneče se žrtve rdečega nasilja uporabljalo v Sloveniji nikdar rabljeno ime »bela garda« (oznaka oboroženih nasprotnikov boljševizma v ruski državljanski vojni 1917-1921) - vse to postane jasno iz Mikuževega priznanja, da je, enako kot morilska VOS, tudi »celotna propaganda (OF) bila izključno v rokah komunistov«.²⁴ Sicer pa je o tem ohranjeno izvirno povojno pričevanje Tita samega leta 1972, ko je v zvezi s tedanjimi političnimi čistkami na Hrvaškem, zatem pa tudi v Sloveniji, Srbiji in Makedoniji, izjavil:

Nekaj podobnega je bilo v zasedeni Sloveniji. To je bila državljanska vojna. Toda med vojno o tem nismo hoteli govoriti, ker

bi to ne bilo v našem interesu.²⁵ (Podčrtal C. Ž.)

Vemo že, da je v tej, v »ljudski revoluciji« usmerjeni NOB v Ljubljanski pokrajini odigrala izredno vlogo Varnostna obveščevalna služba (VOS) kot »specialna partijska borbena organizacija... proti slovenski kontrarevoluciji«. VOS je začela delovati že avgusta 1941 - en dokaz več, da je pri OF šlo predvsem za vnaprejšnje bratomorno nasilje nad protikomunističnimi Slovenci. V prvi povojni kroniki o tako imenovani NOB je Mikuž glede vloge VOS postal še bolj odkrit:

VOS (je) morala zaradi obrambe revolucije... včasih nujno poseči... po fizičnem uničevanju organizatorjev slovenske kontrarevolucije... Od začetka (v jeseni 1941) teh likvidacij (sic!)... do likvidacije enega od stebrov slovenske kontrarevolucije, bivšega bana Natlačena (13. okt. 1942), je bilo v Ljubljani 49 smrtnih obsodb...²⁶ (Podčrtal C. Ž.)

V nadaljnjem opisovanju Vosinih umorov, ki jih je ukazalo komunistično vodstvo, navaja Mikuž, da je odlok SNOO (Slovenski narodnoosvobodilni odbor = prejšnji »vrhovni plenum OF«) o »zaščiti slovenskega naroda« (sic!) 16. sept. 1941 določal, »koga razen izdajalcev je še treba kaznovati s smrtjo«, dalje, da o tem odločajo »posebna sodišča, katerih postopek je nagel, usten in tajen«, da zaslišanje »krivca« (sic!) ni potrebno in da je »smrtno kazen treba izvršiti takoj«.²⁷ (Podčrtal C. Ž.)

Marsikaj kaže na to, da je po tem džingiskanskem postopku umor prof. Lamberta Ehrlicha dne 26. maja 1942 naročil Edvard Kardelj. Po odhodu vodstva slovenske KP in OF iz Ljubljane na Dolenjsko sredi maja 1942 je namreč Kardelj še do srede septembra 1942 ostal v Ljubljani kot »opolnomočenec IOOF«.²⁸ V Ljubljani se je tedaj Kardelj skrival v prikletnem bunkerju pri Romihovih na Poti na Drenikov vrh tik pod Rožnikom, komaj lučaj od družinske hiše moje zaročenke Iče Korunove, na začetku Večne poti. Z Romihom sva se osebno poznala, ker je pred vojno bil zaposlen v kabinetu bana dr. Natlačena kot pomočnik banovega osebnega tajnika dr. Jožeta Kovačiča, katerega je Romih tako neverjetno za nos potegnil.²⁹

V Ljubljani so naročene umore izvrševale leteče skupine Vosinih morilcev pod vodstvom Zdenke Kidrič, ki je bila žena sekretarja CK KPS in OF Borisa Kidriča.³⁰ Na podoždelju pa so Vosini agenti med partizani morili vodilne člane predvojnih demokratičnih združenj in političnih strank, večkrat z njihovimi družinami vred, ter izbrane duhovnike³¹ na osnovi komunistične predpostavke, da »se je kontrarevolucija izoblikovala že v stari Jugoslaviji«.³² Italijanske oblasti teh zločinov KP nad slovenskimi žrtvami niso ne preiskovale ne ustavile, temveč so jih še stopnjevale z že omenjenimi represalijami proti slovenskemu ljudstvu, vključno s streljanjem talcev, med katerimi je le redkokdaj bil kak znan komunist.³⁵ V ta-

kem položaju, ki je postajal vedno brezupnejši, je ponovno nastopil na slovenskem zgodovinskem odru prof. Lambert Ehrlich. Tokrat je nastopil z izrazom morda najmočnejšega in gotovo najbolj neustrašnega protesta proti dvojnemu uničevanju v zasedeni in razkosani Sloveniji, okupatorskemu in komunističnemu, kar jih je bilo izrečenih v tistem času strahot, in to s polnim imenom neprikritega obtoževalca vseh uničevalcev slovenskega naroda.

*

Vemo že, da je prof. Ehrlich po vrnitvi iz Črne gore konec aprila 1941 predložil dr. Natlačenu daljnosežni predlog za čimprejšnjo podtalno obnovitev suverene narodne oblasti za zasedeno Slovenijo, da pa njegov nasvet ni bil sprejet. Enajst mesecev po tistem zamujenem zgodovinskem trenutku je prof. Ehrlich spričo stopnjevanjih grozot KP in italijanskih oblasti v Ljubljanski pokrajini po skrbnem posvetovanju s slovenskimi pravnimi strokovnjaki pripravil močno protestno spomenico italijanskim oblastem v Rimu in Ljubljani. Ker je v Ljubljanski pokrajini po 20. jan. 1942 dejansko vladala italijanska vojska, je prof. Ehrlich izvod svoje spomenice v začetku aprila 1942 poslal na italijansko vojaško poveljstvo generala Maria Robottija v Ljubljani. Spominjam se, da so študentje, ki so to Ehrlichovo spomenico nesli na zasedbeno vojaško poveljstvo, povedali, da jih je dežurni oficir nahrulil, češ da bi, če bi bilo po njegovem, avtorja in prinašalce take spomenice aretirali.

Na razširjeni seji sekretariata Zveze komunistov Slovenije 26. avg. 1969, ki je razpravljala o zatrti slovenski »cestni aferi« tistega poletja, me je javno napadel Edvard Kardelj. Silno se je hudoval nad mojim posredovanjem pri Svetovni banki v Washingtonu za rešitev že odobrenega posojila za slovensko avtomobilsko cesto od Šentilja do morja, ki ga je Beograd proti dogovoru usmeril v druge, južne namene. Nejevoljen zaradi mojega posredovanja me je Kardelj povezal z delom prof. Ehrlicha, kot ga ja sam zmaličeno prikazal. V odgovor na ta Kardeljev napad, ki je bil objavljen doma in v tujini,³⁴ sem izdal brošuro *Odgovor Edvardu Kardelju*,³⁵ v kateri sem med drugim zapisal: »Pozi- vam Edvarda Kardelja, da tisto spomenico (prof. Ehrlicha italijanskim oblastem) neokrnjeno v celoti objavi v istem tisku, kjer je njeno vsebino preuredil, besedilo pa zamolčal.« Kardelj tega ni storil. Ni popravil niti posmrtno krivice prof. Ehrlichu ne obžaloval njegovega umora, ki ga je bil verjetno prav on naročil.³⁶

Zaradi mojega težavnega odhoda iz Ljubljane po italijanski predaji jeseni 1943 sta ostala moj in Ehrlichov arhiv v Ljubljani. Zato nimam kopije izvirnega besedila Ehrlichove spomenice, katere osnutek sem tipkal najprej po njegovem narekovanju, nato pa ga po njegovih popravkih pretipkal tudi na čisto. Šele več let po vojni sem dobil v roke odlomke te spomenice, kot so bili objavljeni leta 1951 v Ljubljani v knjigi Frančka Sajeta³⁷, ki takrat ne bi

bila mogla biti niti pripravljena niti tiskana brez režimskega naročila ali vsaj pristanka. Iz tega drugega in pristanskega vira je nekoliko bolj zadržani poznejši kroničar OF in NOB dr. Metod Mikuž povzel nekaj kratkih odstavkov Ehrlichove spomenice, čeprav je v isti sapi o njej pristavil, da je »zelo dolga«.³⁸ S to pripombo je Mikuž morda želel povedati, da v svoji slavospevni kroniki NOB ni smel objaviti Ehrlichovega izvirnega dokumenta o vojni stiski slovenskega naroda v celoti ali vsaj izčrpnije. Zavoljo izrednega pomena Ehrlichove spomenice pač navajam tu vse odstavke, stavke in besede, kolikor in kakor jih je objavil partijski avtor *Belogardizma*, da bodo mogli vsi Slovenci presoditi, kako »obremenilno« zvenijo celo tisti deli Ehrlichove spomenice, ki so jih po vojni s posebno skrbjo izbrali cenzorji takratnega stalinističnega režima v Beogradu in Ljubljani.

Čeprav je te odlomke izbrala partija, sklepamo po poznanem mi Ehrlichovem slogu pisanja, da ti iz izvirnika iztrgani in pristrženi citati v Sajatovi knjigi niso bili prenarejeni. Navajam jih v istem zapovrstju, kot so bili tam objavljeni. Da bo lažje razvidna vsebinska zgradba nepopolno ponatisnjene spomenice, sem nekatere stavke objavljenih citatov delno podčrtal, tri vsebinsko različne skupine citatov pa ločil z zvezdicama (**):

Dne 3. maja 1941 je Visoki komisar za slovensko ozemlje Ekse. Grazioli razglasil zastopnikom slovenskega javnega življenja Kraljevi ukaz, da se ustanovi Ljubljanska pokrajina. Po tem ukazu bi imela *Ljubljanska pokrajina* glede na svoje strnjeno slovensko prebivalstvo *avtonomni ustroj*, upoštevajoč etnične značilnosti prebivalstva.

Vladno oblastvo vrši Visoki komisar, njemu v pomoč pa naj bi bil svet 14 predstavnikov, izbranih iz produktivnih skupin slovenskega prebivalstva (konzulta).

Z istim kraljevim ukazom je bilo slovensko ozemlje *priključeno* kot sestavni del *Kraljevini Italiji*.

Slovenci so gledali na to *ново nastali položaj* kot na *manjše zlo* in za tisti hip ugodno rešitev, če so primerjali stanje v Ljubljanski pokrajini s strahotnim preganjanjem Slovencev na slovenskem ozemlju, ki so ga zasedli Nemci. *Vendar* pa so bili vsi slovenski juristi mnenja, da po mednarodnem pravu *more Italija izvrševati le začasno državno oblast*, kakor ji to dovoljuje vojaška zasedba. Italija vrši po tem naziranju državno oblast *namesto suverena* na osnovi dejanske oblasti in *v skladu z vojnim pravom* – v korist okupatorja in zaščito prebivalstva na zasedenem ozemlju. *Končni pravni položaj slovenskega ozemlja pa bo se uredil šele po sklepanju miru*. O »debeleciji«, t.j. popolni podreditvi, zdaj še ne more biti govora, ker je državna oblast kr. Jugoslavije od mnogih držav še pravno priznana. Vsekakor bo pri mirovnih pogajanjih jugoslovanska vlada, ki se javlja iz Londona, še nastopila kot sopodpisnica.

²¹ Fajfar, op. cit., str. 39–40.

²² Glej 17. pogl. te knjige, str. 427.

²³ Mikuž, *Pregled I*, str. 301–302.

²⁴ Mikuž, *Pregled I*, str. 207. – Čeprav so komunisti skušali na vse načine prikrivati boljše- viško-prevratni značaj svoje zatrjevane NOB, so se v tem prikrivanju kmalu sami izdali: Demokratične žrtve svojega nasilja so imenovali z rusko-boljševskim nazivom »bela garda«, ki je bil ime protiboljševskih (ne protiruskih) sil v sovjetski državljanski vojni.

²⁵ *Vjesnik*, Zagreb, 24. maj 1972. – V svojem poročilu Titu 17. jan. 1943 ga je Kardelej tako-le poučil o razvoju v Sloveniji: »OF ni koalicija... so (pa) v (vrhovnem) plenumu OF elementi koalicije, vendar ti niso odločilnega pomena... Osnovne... skupine, ki drže tudi OF: poleg nas (še)sokoli in krščanski (socialisti)... da OF ne bi bila koalicija... je bila med nami in njimi dosežena dokajšnja enotnost celo za etapo sovjetske revolucije... gre za... blok Kompartije s srednjimi sloji in drugimi patriotskimi elementi, ki se spreminja v *enotno gibanje pod vodstvom Partije*. (T. Ferenc, op. cit., str. 583, podčrtano v izvirniku.)

²⁶ Mikuž, *Pregled I*, str. 205–206. – T. Ferenc pa je leta 1987 povedal, da jih je že do maja 1942 v Ljubljani bilo umorjenih precej več. Glej op. 52 k temu poglavju.

²⁷ Mikuž, *Pregled I*, str. 207. T. Ferenc pa je leta 1987 priznal, da večinoma sploh ni bilo kakršnikoli sodič in da ni bilo »niti zapisnikov zaslišanj osumljenih in usmrčenih ljudi niti utemeljitev izreka smrtne kazni« (op. cit., str. 360–261). Mikuž navaja dve vrsti smrtne kazni nad drugimi »razen izdajalci!«: »belogardistični organizatorji, ki so zaloteni brez orožja v rokah«, in pa tisti, ki so bili obtoženi »organizirane, sistematične belogardistične propagande«. (Mikuž, op. cit., II. str. 160–161). Ko Fajfar v istem smislu navaja »ilegalne organizacije zunaj fronte«, tj. nekomunistične odporne organizacije proti okupaciji, ki so nastale že spomladi 1941 (še prej kot OF!), omenja, da je eno teh organiziral (Ivo) Peršuh. Zato ga je »spomladi 1942 zadela kroglja narodne pravice«. (Fajfar, op. cit., str. 35.)

²⁸ Fajfar, op. cit., str. 89; tudi *Jesen* 1942, str. 30, op. 4 ter Ivan Maček, op. cit., str. 142.

²⁹ Kolikor je meni znano, so »podrobnosti« o Romihovi predvojni zaposlitvi v kabinetu bana dr. Natlačena zgrešili vsi kroničarji OF.

³⁰ Mikuž, *Pregled II*, str. 136; *Jesen* 1942, str. 30, op. 4, str. 110, 202 in 443, ter več pisenu v Dokumentih, op. cit.

³¹ O teh žrtvah komunistične revolucije v Ljubljanski pokrajini v času italijanske okupacije gl. *Črne bukve*, op. cit., in *Bela knjiga slovenskega protikomunističnega upora 1941–1945*, 2. izdaja, Cleveland 1985.

³² Mikuž, *Pregled*, str. 300.

³³ Zelo pomembna izjema je bil Tone Tomšič, organizacijski sekretar CK KPS, ki so ga Italijani ustrelili v Ljubljani 21. maja 1942. (Mikuž, *Pregled II*, str. 29.) Glej opombo 54. poglavja te knjige o podobni tragični smrti krščanskega socialista dr. Aleša Stanovnika. Bežno se spominjam vojnodobnih govoric, češ da so tudi Tona Tomšiča Italijanom izdali komunisti sami.

³⁴ Kardeljev govor je bil objavljen v slovenski izdaji v štirih posebnih prilogah v DELU in tedniku KPJ *Komunist* konec okt. in 2. nov. 1969, v angleškem prevodu pa v ameriškem informativnem vestniku v dogajanjih v deželah vzhodne Evrope (F. B. I. S., Eastern Europe, Yugoslavia, 21. nov. 1969, No. 222, Supl. 16).

³⁵ Selovec 1969. Celotno besedilo *Odgovora* je navedeno v 16. pogl. te knjige.

³⁶ Glej op. 26 v tem poglavju.

³⁷ Franček Sajeta, *Belogardizem*, str. 284–289, se nadaljuje

KLARIS

Izrazna sredstva v arhitekturi so vse njene sestavine in slogovne prvine. V današnji organski arhitekturi so vse sestavne prvine obenem tudi slogovne. Možnosti za njihovo sestavljanje in prepletanje so neskončne.

Vloga arhitekture v cerkveni umetnosti je bistvena, ker so vse druge vrste umetnosti vsaj do neke mere podrejene prostorninskemu organizmu cerkve.

Judovska vera je bila v času očajev vezana na štiri svetišča – Sihem, Betel, Mambre, Beršaba – med tavanjem po puščavi na šotor, pozneje na jeruzalemski tempelj. Krščanska vera pa ni vezana na kraje in stavbe: zadnja večerja je bila v navadni obednici in prvi kristjani so se zbirali k lomljenju kruha v privatnih hišah.

Konec drugega stoletja je takratni najboljši apologet v latinščini, Mark Minucij Feliks, doma iz Severne Afrike (po poklicu advokat v Rimu) zviška podučil pogana Cecilija: »Mi, Kristjani nimamo ne templja ne oltarja.«

Hotel je reči – ju ne potrebujemo, kajti »Bog je duh in tisti, ki ga molijo, ga morajo moliti v duhu in resnici.«

Seveda so kristjani kmalu spoznali, da izraz – v duhu in resnici – nikakor ne prepoveduje zunanjih izrazov verskega življenja. In že v prvih desetletjih po milanskem ediktu, leta 313, je nastala velika in v svojih mejah popolna krščanska cerkvena arhitektura.

Cerkev je zakrament ali učinkovito znamenje odrešenja in edinosti. Tudi najmanjša krajevna cerkev je v vsem svojem delovanju znamenje, ki »oznanja in gradi božje kraljestvo«. Liturgija pa je vrh, h kateremu teži cerkvena dejavnost in vir, iz katerega izvira njena moč.

Cerkvena skupnost je torej nujno bogoslužno občestvo in naravni prostor za bogoslužje.

Tako mora cerkev izražati strukturo cerkvene skupnosti in pospeševati bogoslužno občestvenost. In kar je pri tem še posebej pomembno: stavba sama postane znamenje cerkvene zakramentalnosti, ki jo je deležna.

Kot prostor in struktura se mora ujemati s posebnimi



Estetsko življenje je večkrat edina špranja v duhovni svet in najlažja pot k Absolutnemu, ki mu Kristjani pravijo Bog.

Poglejmo, kaj pravzprav cerkev z vidika stavbarstva predstavlja za krščansko občestvo, ki se v njej zbira.

Arhitektura je obenem s kiparstvom in slikarstvom objektivno – prostorninska umetnost, kjer je njeno osnovno izrazno sredstvo objektivna prostorninskost snovi. Gre za oblikovanje razsežne snovi in volumna, za ustvarjanje notranjega prostora. Pri tem je potrebno določiti neskončno potencialnost prostora, ga razdeliti, omejiti, urediti in oblikovati kot snov.

značilnostmi in potrebami konkretne cerkvene skupnosti.

Kristjani so se najprej zbirali v privatnih hišah; v večjem prostoru v prvem nadstropju, kjer so stanovali gospodarji. Pozneje so začeli preurejati notranjost privatnih hiš, ki so ostale na zunaj nespremenjene, notranjščina pa je služila izključno skupnim potrebam občestva. Imenovali so jih Domus ecclesiae.

V začetku 3. stol., še med preganjanjem, so nastale prve posebne stavbe, ki so bile zunaj še vedno povsem enake zasebnim hišam, znotraj pa so bile že od samega začetka urejene za bogoslužne in vzgojne namene skupnosti.

Ta novi tip stavbe so sredi 3. st. imenovali Kyriakon ali Dominicum (gospodova hiša).

Tudi uradne listine govori o Krščanskih templjih. Prve so postavili v »zunanjih« rimskih provincah, posebno na vzhodu. V sredini so imele dvorano, okoli nje so bili manjši prostori.

Najlepši ohranjen primer je v helenističnem mestu Dura Europos ob Evfratu. Stavbo so sezidali in znotraj poslikali pred letom 256.

Ko je v srednjem veku prevladovalo juridično pojmovanje cerkve (poudarek je z liturgične skupnosti prešel na institucijo) je bila cerkev – stavba še vedno dom vernikov, a ne več povsem sedež bogoslužnega občestva; verniki so bili bolj ali manj pasivno navzoči pri obredih, ki so jih opravljali duhovniki onkraj pregraje, prezbiteriju, v nerazumljivem jeziku.

Z razvojem individualizma so se začela množiti središča zasebne pobožnosti – družinski ali cehovski oltarji, podoče...

Hiša molitve mora biti jasna – nitida – in pripravna za molitev in svete obrede. Pomeni naj bo jasna, sijajna kot kristal, preprosta in razumljiva, obenem pa v polni meri funkcionalna; s svojimi posebnostmi in potrebami evharistične daritve.

Praktični vidiki, ki naj jih današnja arhitektura pri zidavi cerkvenih objektov upošteva, so naslednji:

- funkcionalni in družbeno-družabni vidik - plastična podoba žive in dejavne cerkve;

- oznanjevalni - že s svojim obstojem oznanja odrešenje;

- ekonomski - tovrstni čut narekuje prostorsko gostoljubnost, obzirnost in pravo mero tudi za neverujočega;

- eshatološki - tudi tloris in oprema naj izražata romarsko naravo cerkve, njene dinamične vere.

V prvi krščanski dobi je bil poudarek svetosti, sakralnosti na občestvu in ne na kraju, kjer se zbirajo. Kasneje pa se tudi razvoj imena - *Domus ecclesiae* - preusmeri na dom Boga, sedež sakralnosti oz. svetišče.

Ime *Dominicum*, ki so ga uporabljali prva stoletja za cerkev, se jasno nanaša na izraz *Cena domini* (Gospodov obed) in *Memoriale Domini* (Gospodovo spominsko slavlje), ki pomenita evharistično daritev.

Stavba je sveta, posvečena, ker se v njej zbira duhovniško občestvo. Škof posveti kraj in prostor za »sveto skupnost«, ki v njem opravlja bogoslužje, in sicer s tem, da v njem opravi sveto mašo.

Nekatere pomembne sestavine cerkve kot svetišča; umetnine kot znamenja in simbol nadnaravnih stvari; Tabernakelj z Evharistijo - cerkev jo shranjuje šele od 9. stol. Ostanke mučenecv in svetnikov, ki jih je do nadaljnjega moral imeti vsak posvečen oltar, Križ in Kristusova podoba (smrt, vstajenje, poveličanje, drugi pri-

hod) ter druge svete podobe in kipi.

Prostor je lahko sakralen z dveh vidikov:

ker je s posebnim obredom posvečen in določen - pravni in obredni vidik, ali pa ker sam po sebi izraža neko nadnaravno stvarnost - izkustveni vidik.

- Naravna zakramentalnost prostora (v stēnah so odprtine, da ostanemo v stiku z neskončnim prostorom veselja).

- Izrazna ali estetska (versko izkustvo, ki ga je dal prostoru arhitekt).

- Izraznost pa podeli prostoru le umetniška ustvarjalnost.

Sodobni arhitekturi priznavajo večjo pripravljenost za izražanje verskega izkustva, kot sta bili npr. eklektična arhitektura prejšnjega in racionalistična na začetku tega stoletja, ker je njena interpretacija prostora bolj duhovna.

Začetek moderne cerkvene arhitekture postavljamo, vsaj za Evropo, v prva leta po prvi svet. vojni, ko so nastale prve železobetonske cerkve. Glavni dejavniki razvoja so bili: potreba po obnovi ali popravilu po uničenju v vojni, nadalje splošni razvoj arhitekture, ki so ga omogočile nove gradbene snovi, še posebej beton, in nazadnje liturgično gibanje, ki je močno vplivalo na vrednotenje in pojmovanje bogoslužnega prostora.

Za dobo po drugi svet. vojni je značilna izredna stavbena dejavnost. Samo v Nemčiji, na Nizozemskem in v Franciji so v letih 1945-1965 postavili okoli 12.000 novih cerkvenih poslopij.

Arhitekti skušajo doseči predvsem liturgično funkcionalnost in izrazno sakralnost z izvirnimi, modernimi, včasih prav drznimi oblikami. Istočasno nastajajo preproste, cenene serijske cerkve za posebne potrebe (priseljenci), začasne cerkve, misijoni).

Prvi preobrat v cerkveni arhitekturi je prinesel šele 2. vatikanski cerkveni zbor z liturgično reformo ter z novimi ekleziološkimi pogledi in pastoralnimi metodami.

Pri zidanju cerkvenih objektov naj bi skrbno pazili, da bodo primerni za opravljanje obredov in dejavno sodelovanje vernikov.

S tem so nenadoma odpadle vse vezi prejšnjih tisočletnih obrazcev v tlorisu in oblikovanju cerkvenega prostora. Pri vsem tem pa naj bi bil poudarek bolj na plemeniti lepoti kot pa na razkošnosti.

Na splošno se zadnja leta v cerkvenem stavbarstvu pojavljata med seboj povezani težnji - zidanje majhnih cerkva in večnamenskih prostorov.

Papež Janez je pri neki avdienci dejal, da razkošne cerkve v mestih, kjer obstajajo revne četrti, predstavljajo pravo izživanje.

Razvoju na tem področju ne botrujejo samo finančni in urbanistični razlogi, temveč tudi novi ekleziološki vidiki in duhovne usmeritve. Omogočila ga je tudi demitizacija cerve, ki ni le »božja hiša«, ampak tudi dom vernikov in gostoljubna hiša tudi za neverne.

METKA JAKŠIČ

CIKLUS - PESMI ZA RUMENO BARVO

na dnu morja pišem pesmi za rumeno barvo

na dnu morja pišem pesmi za rumeno

na dnu morja pišem pesmi za

na dnu morja pišem pesmi

na dnu morja pišem

na dnu morja

na dnu

na dnu

čisto majhen

na dnu

bolestno zvit z mučeniškimi kretnjami pišem

na dnu

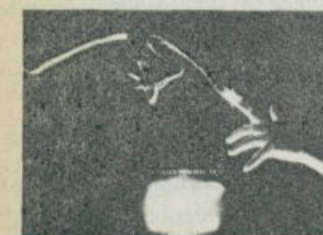
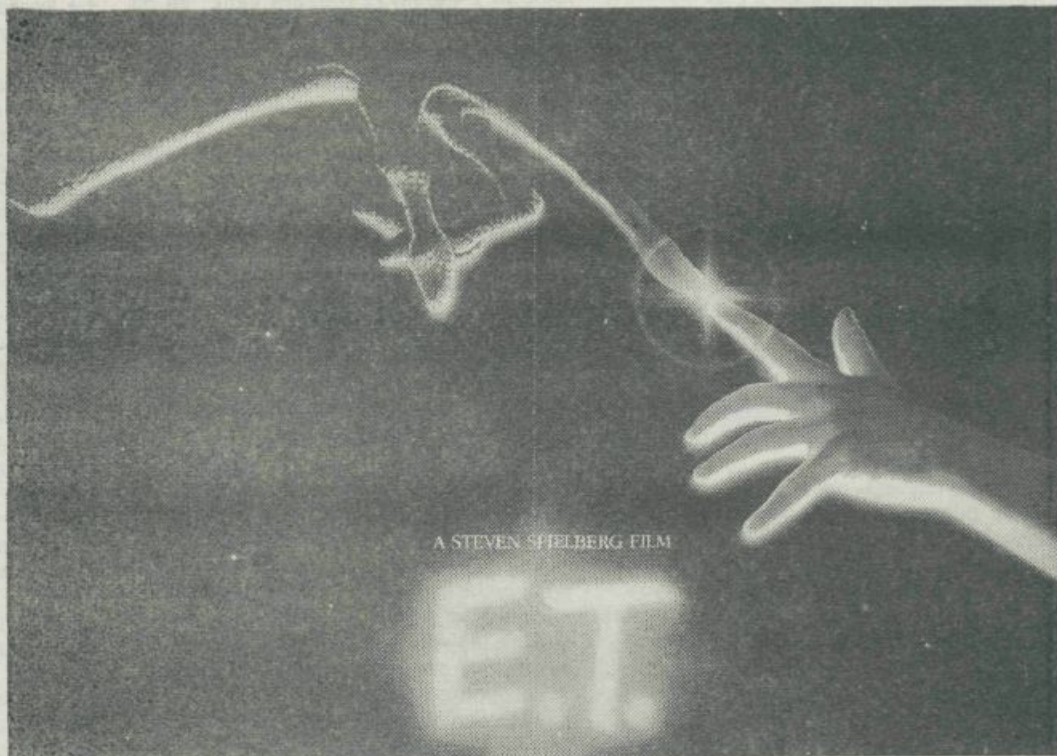
več zraka za rumeno barvo na dnu morja



KLJUČ

mar niste nikoli vedeli kako lepo je biti ključ
s teboj odpirajo vrata v novi prostor ali čas
s teboj se zapirajo pred svetom med štiri stene
s teboj si mlad fant odpre vrata terase preden bo naredil
odločilen korak z desetega nadstropja
ko te imajo zraven se sploh ne zavedajo koliko pomeniš
ko pa te ni te rabijo
preklinjajo
prosijo te
vendar ti si ključ
preklet ključ
nepomemben kos kovine
imajo te le za to da lahko s teboj ustvarijo
popolni mehanizem za odpiranje vrat
ti si nula
lepo je biti ključ

NOVICE



– Ljubljanski kinematografi so vzporedno s predvajanjem **CESARSTVA SONCA**, ki te dni poteka v kinu Komuna, pripravili retrospektivno predstavitev filmov Stevena Spielberga. V Mini kinu Union bodo tako po vrsti prikazani: **Lov za izgubljenim zakladom** (Raiders of the Lost Ark, 1981), **Teksas ekspres** (The Sugarland Express, 1974), **Indiana Jones in Tempelj smrti** (Indiana Jones and the Temple of Doom, 1984), **E. T. – Vesoljček** (E. T. – The Extra Terrestrial, 1982), **Smešna invazija na Kalifornijo** (1941, 1979), **Barva škrlatna** (The Color Purple, 1986), **Dvoboj** (The Duel, 1971) in **Žrelo** (Jaws, 1975). Za popolno predstavitev tega superuspešnega avtorja manjkata le **Bližnja srečanja tretje vrste** (Close Encounters of the Third Kind) in TV film **Nekaj zlobnega** (Something Evil). Zamudniki in Spielbergovi navijači pa bodo le prišli na svoj račun in si premierno ali reprizno ogledali manjkajoče delce iz njegovega opusa.

Če je šlo vse po načrtih, se v času, ko tole berete, izteka že tretji film iz te retrospektive. Termini predvajanja so vnaprej določeni in zaenkrat veljajo naslednji podatki: **6., 7. junij** – E. T. – Vesoljček, **8. – 11. junij** – Smešna invazija na Kalifornijo, **12. – 14. junij** – Škrlatna barva, **15. – 17. junij** – Dvoboj ter **18. – 21. junija** – Žrelo.

Filmi Dvoboj, Žrelo in Teksas ekspres bodo prikazani v sodelovanju s Kinoteko.

Kot je mnogim znano je Steven Spielberg tudi uspešen filmski producent. Pri Kinematografih so mislili tudi na to plat njegovega ustvarjanja in pripravljajo retrospektivni prikaz filmov, ki jih je produciral. Ta cikel bo predvidoma na sporedu po izteku zgoraj naštetih filmov.

– Na vstop na platna ljubljanskih kinodvoran že čakajo: ameriška komedija scenarista in režiserja **Roberta Bentona** (Kramer proti Kramerju, Prostori v srcu (NADINE s Kim Basinger in Jeffom Bridgesom v glavnih vlogah, film **Roberta Redforda** MILAGRO (Milagro Beanfield War), pa **HIŠA IGER** (House of Games) **David Mameta** in še ena komedija iz ameriške produkcije – **DVA PARA DVOJČIC** (Big Business)). Ta film je režiral **Jim Abrahams** iz Kentucky Fried Theatra, nam bolj znan kot režiser (skupaj z bratoma Zucker) filmov **Ali je pilot v letalu?** in **Kdo mi ubije ženo?**, glavni vlogi pa igrata Bette Midler in Lily Tomlin.

Ko smo že pri čakanju na »vstop« – usoda ljubljanske premiere **Remingtona**, filma Damjana Kozoleta, je do nadaljnjega še neznana. Pri Kinematografih so nam povedali, da je vzrok za večmesečno čakanje menda tehnične narave. Filmska kopija ni najboljša za javno predvajanje in ekipa jo poskuša izboljšati.

– Dvorana kinoteke proti siceršnjim načrtom za mesec dni zapira svoja vrata. Zaradi intervencijskih del v dvorani (priključitve na mestni toplovod) bo kinoteka **JULIJA ZAPRTA**.

– Še obvestilo iz kinotečnega sporeda. Ob rednem programu so v kinoteki pripravili tudi obsirnejši cikel filmov z naslovom »**Negativci v ameriškem filmu**«. Kot ste lahko že opazili (trije njegovi filmi so se odvrteli že v maju, zadeva pa se nadaljuje tudi v juniju) je prvi na vrsti **Charles Bronson** (pravo ime Casimir Buchinsky), igralec, ki smo si ga najbolj zapomnili v filmih Sedem veličastnih, Ducat umazancev. Bilo je nekoč na Divjem zahodu, Chatova zemlja... (glej spored kinoteke)!

M. K.

PROGRAM KINOTEKE

Torek, 6. 6. 89

DIVJA REKA (WILD RIVER), ZDA, 1960. Režija: Elia Kazan. Glav. vl.: Montgomery Clift, Jo Van Fleet, Lee Remick, Albert Salmi, Bruce Dern (v barvah)

ob 22. uri

MIRNI DNEVI V CLICHYJU (STILLE DAGÉ I CLICHY/QUIET DAYS IN CLICHY), Danska, 1969. Scenarij (po delu Henryja Millerja) in režija: Jens Jorgen Thorsen. Glav. vl.: Paul Valjean, Wyne John Rodda, Susanne Krage

Sreda, 7. 6.

MADAME X (L'ETRANGE MADAME X), Francija, 1951. Režija: Jean Gremillon. Glav. vl.: Michèle Morgan, Henri Vidal, Arlette Thomas, Louise Conte

DRAGA MOJA. OSTANI Z MENOJ (...UND DU MEIN SCHATZ, BLEIBST HIER), Avstrija, 1961. Režija: Franz Antel (Bockerer). Glav. vl.: Vivi Bach, Hans von Borsody, Hans Moser
STRAH NAD MESTOM (PEUR SUR LA VILLE), Francija, 1974. Scenarij in režija: Henri Verneuil. Glav. vl.: Jean-Paul Belmondo, Charles Denner, Lea Massari (v barvah)

Petek, 9. 6.

JULIA, ZDA, 1977. Režija: Fred Zinnemann. Glav. vl.: Jane Fonda, Vanessa Redgrave, Jason Robards ml., Hal Halbrook, Maximilian Schell (v barvah)

Sobota, 10. 6.

PLAMEN NAD SMIRNO (YOU CAN'T WIN'EM ALL), Vel. Britanija, 1970. Režija: Peter Collinson. Glav. vl.: Tony Curtis, Charles Bronson, Michèle Mercier, Grégoire Aslan (v barvah)

Nedelja, 11. 6.

KINO ZA GROŠ (NICKLEODEON), ZDA - Vel. Britanija, 1976. Režija: Peter Bogdanovich. Glav. vl.: Ryan in Tatum O'Neal, Burt Reynolds, Brian Keith (v barvah)

Ponedeljek, 12. 6.

VISOKA NAPETOST (HIGH ANXIETY), ZDA, 1977. Režija: Mel Brooks. Glav. vl.: M. Brooks, Madeleine Kahn, Cloris Leachman, Harvey Korman (v barvah)

Torek, 13. 6.

PIRANA (PIRANHA), ZDA, 1978. Režija: Joe Dante. Glav. vl.: Bradford Dillman, Heather Menzies, Kevin McCarthy (v barvah)

ob 22. uri

POZABLJENI (LOS OLVIDADOS), Mehika, 1950. Režija: Luis Buñuel. Glav. vl.: Alfonso Mejia, Estella India, Miguel Inclán, Roberto Cobo

Sreda, 14. 6.

LENNY, ZDA, 1974. Režija: Bob Fosse. Glav. vl.: DUSTIN HOFFMAN, Valerie Perrine, Jan Miner

DVA V AVTU (ZWEI IN EINEM AUTO), Avstrija, 1951. Scenarij in režija: Ernst Marischka. Glav. vl.: Hans Moser, Johanna Matz, Susanna von Almassy

Četrtek, 15. 6.

VELIKI JACK (SAINT JACK), ZDA, 1979. Režija: Peter Bogdanovich. Glav. vl.: Ben Gazzara, Denholm Elliott, James Villiers, Joss Ackland (v barvah)

Petek, 16. 6.

SERPICO, ZDA, 1973. Režija: Sidney Lumet. Glav. vl.: Al Pacino, John Randolph, Jack Kehoe (v barvah)

Sobota, 17. 6.

CHATOVA ZEMLJA (CHATO'S LAND), Vel. Britanija, 1971. Režija: Michael Winner. Glav. vl.: Charles Bronson, Jack Palance, Richard Basehart (v barvah)

Nedelja, 18. 6.

KRVAVA MAMA (BLOODY MAMA), ZDA, 1969. Režija: Roger Corman. Glav. vl.: Shelley Winters, Pat Hingle, Don Stroud, Robert de Niro (v barvah)

Ponedeljek, 19. 6.

DIPLOMIANEC (THE GRADUATE), ZDA, 1967. Režija: Mike Nichols. Glasba: Dave Grusin (pesmi: Simon & Garfunkel). Glav. vl.: DUSTIN HOFFMAN, Anne Bancroft, Katharine Ross (v barvah)

Torek, 20. 6.

POLETJE '42 (SUMMER OF '42), ZDA, 1971. Režija: Robert Mulligan. Glav. vl.: Jennifer O'Neill, Gary Grimes, Jerry Hooper (v barvah)

ob 22. uri

EKSTAZA (EXTASE), ČSSR, 1932. Scenarij (po zgodbi Viteslava Nezvala) in režija: Gustav Machatý. Glav. vl.: Hedy Kiesler (kasneje Hedy Lamarr!), Aribert Mog

Sreda, 21. 6.

OGLEDALO Z DVEMA OBRAZOMA (LE MIROIR A DEUX FACES), Francija-Italija, 1958. Scenarij in režija: André Cayatte. Glav. vl.: Michèle Morgan, Bourvil, Ivan Desny

PET MINUT PRED DVANAJSTO/ZDAJ SMO PA TAM - (ES SCHLÄGT), Avstrija, 1950. Režija: E. W. Emo. Glav. vl.: Theo Linggen, Hans Moser, Susi Nicoletti

Četrtek, 22. 6.

PRISLUŠKOVANJE (THE CONVERSATION), ZDA, 1974. Scenarij in režija: Francis Ford Coppola. Glav. vl.: Gene Hackman, John Cazale, Allen Garfield, Frederic Forrest (v barvah)

Petek, 23. 6.

OSAMLJENEC Z ZAHODA (THE BULL OF THE WEST), ZDA, 1971. Režija: Paul Stanley. Glav. vl.: Charles Bronson, Lee J. Cobb, George Drury (v barvah)

Sobota, 24. 6.

POBESNELI BIK (RAGING BULL), ZDA, 1980. Režija: Martin Scorsese. Glav. vl.: Robert de Niro, Cathy Moriarty, Joe Pesci (v barvah)

Nedelja, 25. 6.

DOBER, GRD. HUDOBEN (IL BUONO, IL BRUTTO, IL CATTIVO), Italija, 1966. Režija: Sergio Leone. Glasba: Ennio Morricone. Glav. vl.: Clint Eastwood, Eli Walach, Lee Van Cleef (v barvah)

Ponedeljek, 26. 6.

Z LEPOTO IN ŽALOSTJO (UTSUKUSHISA TO KANASHIMI TO), Japonska, 1965. Režija: Masahiro Shinoda. Glav. vl.: Mariko Kaga, Kaoru Yachigusa, So Yamamura (v barvah)

Torek, 27. 6.

PUSTOLOVŠČINE ARSENA LUPINA (LES AVENTURES DE ARSEN LUPIN), Francija-Italija, 1956. Režija: Jacques Becker. Glav. vl.: Robert Lamoureux, Liselotte Pulver, Otto Hasse (v barvah)

ob 22. uri

ZADNJI TANGO V PARIZU (LAST TANGO IN PARIS), Francija-Italija-ZDA, 1972. Režija: Bernardo Bertolucci. Glav. vl.: Marlon Brando, Maria Schneider, Jean-Pierre Leaud (v barvah)

Sreda, 28. 6.

ZAKAJ PRIHAJAŠ TAKO POZNO? (POURQUOI VIENS-TU SI TARD?), Francija, 1959. Režija: Henri Decoin. Glav. vl.: Michèle Morgan, Henri Vidal, Francis Blanche

KVARTET SCHRAMMEL (SCHRAMMELN), Avstrija, 1944. Režija: Geza von Bolvary. Glav. vl.: Marte Harell, Paul Hörbiger, Hans Moser

Četrtek, 29. 6.

GRK ZORBA (ZORBA THE GREEK), Vel. Britanija-Grčija, 1964. Scenarij (po romanu Nikosa Kazantzakisa) in režija: Michael Cacoyannis. Glasba: Mikis Theodorakis. Glav. vl.: Anthony Quinn, Alan Bates, Irene Papas, Lila Kedrova

Petek, 30. 6.

MOŽ, KI GA NI BILO (THE MAN WHO NEVER WAS), Vel. Britanija, 1955. Režija: Ronald Neame. Glav. vl.: Giffon Webb, Robert Flemyng, Gloria Grahame (v barvah)

Ali res? The Cure so prišli k nam, ko so dejansko ustvarili zadosti močno zaledje (kapital), ki jim omogoča vse. Tudi popolno perfekcijo na koncertu. In to, kar smo doživeli v hali Tivoli v sredo zvečer, je bila res paša za oči in (kar se zvoka tiče) ušesa. Manjkala pa je glasba, utripajoča in živa. The Cure so nam prodajali dolgočasne blink, blink akorde z zadnje plošče, ki so jih prepletli z nekaterimi starejšimi poskočnicami. In ob vsem tem je prepolna hala padla dol. Zakaj? Vsega hudega vajena publika se zbaše v dvorano. Vročina, dim, znojna telesa ali na pol trupla (alkohol in drugi omamljajoči elementi!). Do tukaj vse enako kot ponavadi. Potem pa kristalno čist zvok in 5000000000 lučk v različnih kombinacijah. Seveda ob tem še dober show (ubogega Roberta Smitha karizma lije kar v potokih, najbolj seveda v srca najstnic, na katere The Cure sedaj štartajo očitno in brez pretvarjanja). Za nameček pa še tri ure koncerta! Ali ni to... mega?

Mislím, da ne! Vse naštetó je le predpogoj za dober koncert. Muzika pa je dogodek.

Ista vasica, dan potem! Dogodek - Pixies! Kdo sploh so? Band, ki je »in«, pa ne na vasi. Na njih so padli dežurni kritiki NME-ja, in MM že lani, ko so njihov drugi album **Surfer rosa** proglasili za album leta. In le mesec po izidu nove plošče **Doolittle** so se Pixies ustavili pri nas. Ponudili so nam:

- na trenutke in v pavzah precej škripajoče ozvočenje,
- malo število nevpadljivih lučk,

- ter muziko.

Pred polnimi Križankami so trije bostonski fantje in eno dekle stali na odru ter igrali in se nam smehljali skozi »hrup«, ki so ga povzročali. Ob popolnoma nezvezdniškem in »no image« nastopu, so nam v glave filali neverjetno količino energije, ki so jo sproščali popolnoma kontrolirano. Predstavili so nam prerez svojega delovanja, priigravali so materiale s prvih dveh in seveda večino (deset) komadov z zadnje plošče. Pixies so odigrali uro in pol koncerta, torej dvakrat manj kot prej omenjeni »mega« zvezdniki; in bilo je cool (kul)!

IGOR IVANIČ

THE CURE SO »mega«, PIXIES PA SO!

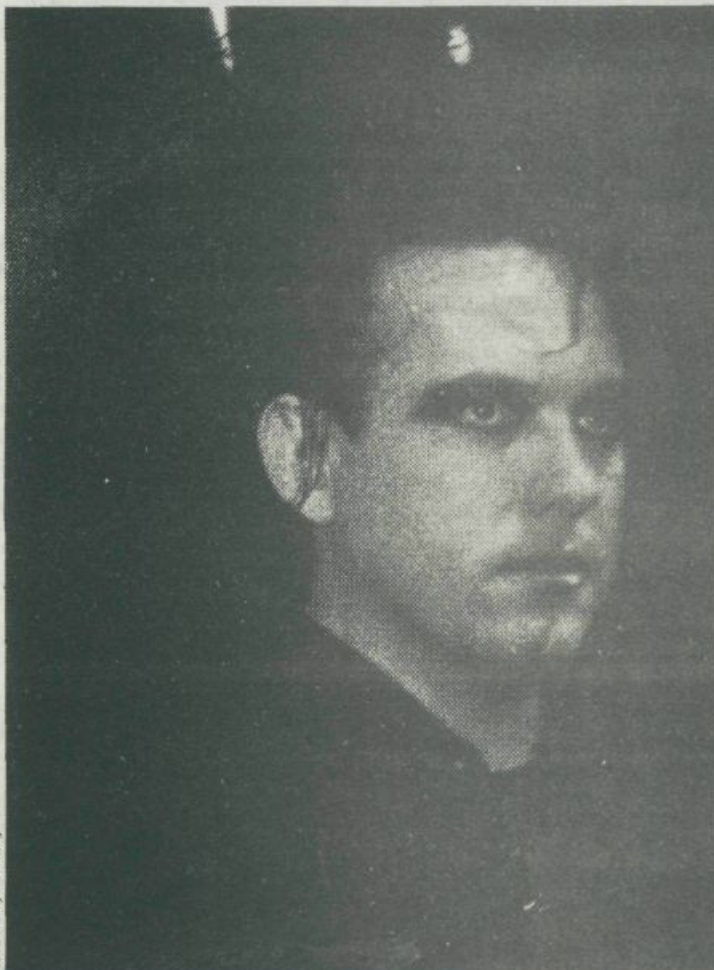


Foto: Bojan Šalaj



Foto: Milan Mrčun



24. 5. 89, HALA TIVOLI - THE CURE
25. 5. 89, KRIŽANKE - PIXIES

Mala vasica na severu Balkana. Dogodek - THE CURE. Band, ki je »in«. In sploh, a veš... mega! Pa tud koncert, a veš... mega!

Aja, še to! Jasno je, da so Pixies tako kot The Cure band, ki igra zaradi slave, uspeha, in seveda denarja. Razlika med njimi je le v načinu, na katerega se nam prodajajo. Pixies to počnejo z glasbo... in zaradi te jih poznamo (in hodimo na koncerte).

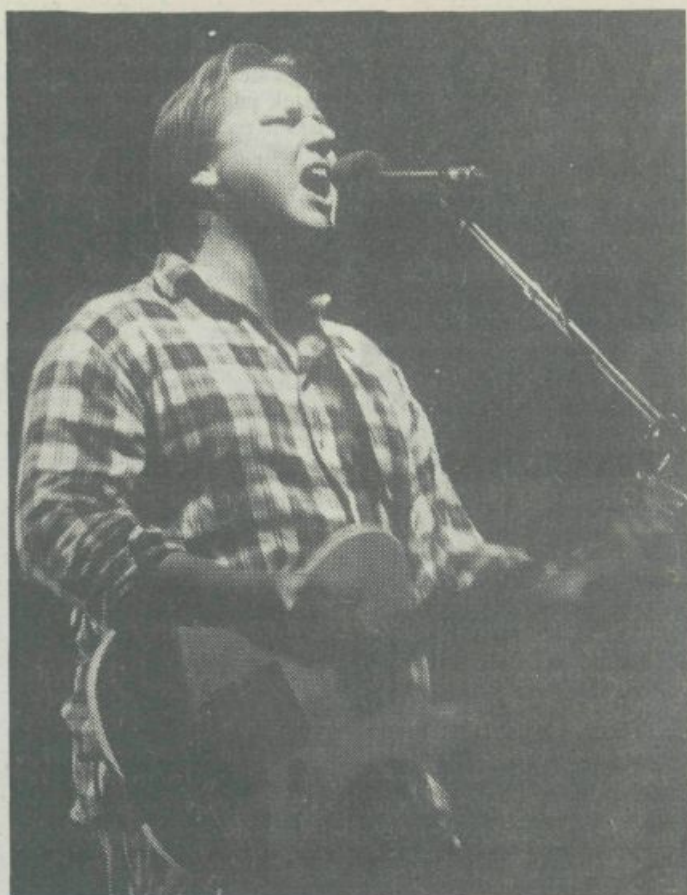


Foto: Milan Mrešan



Foto: Bojan Šolaj

PAS KOJI JE VOLEO VOZOVE?

Bila so leta, ko je potovanja z vlakom predstavljalo avanturo. In potem statusni simbol tedanjega jet-seta. In še potem nekakšno »socialo«. In danes eleganten način potovanja na krajših relacijah. Seveda v svetu, ki je znova vzpostavil nekako normalne odnose na nivoju življenja, ki se tiče tovrstnih »dobrin«.

V tem kontekstu predstavlja železniška postaja prvi stik z mestom. Popolnoma irelevantno je, ali je to prvi stik, ki se ponavlja iz dneva v dan, ali pa le enkrat, recimo turističen. Gre za motiv prihajanja in zapuščanja nekega mesta, v tem primeru Ljubljane.

Nova ureditev blagajniškega dela Železniške postaje Ljubljana je bil vsekakor njen poseg v del mesta, ki komaj še zasluži ime Postaja. Vendar je očitno, da je to mesto še preveč »vas«, da ne bi padalo iz enega ekstrema v drugega. In vsak ta drugi ekstrem je ekscesen. Če naj bi bil vsak prostor namenjen določeni uporabi in ljudem, ki taisti prostor na določen način uporabljajo, močno dvomim, da je med potniki Jugoslovanskih železnic prav veliko takih, ki bi jih ob nakupu vozovnice navdajal občutek



Leta 1972 je Italo Calvino (1923, Kuba; tehnični prašič) spisal ciklus črtic z naslovom »Le città invisibili«. Sodeč po uporabljenosti citata – pogovora med Kublaj kanom in Marcom Polom (most-kamenobok), je bila ta knjiga med arhitekti v zgodnjih 80-ih letih best-seller. Izposodil si bom črtico, v kateri popotnik prispe v Trudo: »... ko sem pristal v Trudi, bi pomislil, da sem spet na letališču, s katerega sem vzletel... svet je prekrit z eno samo Trudo, ki se ne začne in ne konča, le ime na letališču je drugo.«

bogoslužja. Menjava določene števila denarnih enot za listek papirja z vpisano relacijo je pač popolnoma brezoseben, gol funkcionalni akt, pri čemer človeka navdušujeta samo dve stvari: čim krajša vrsta in čim manj smradu. Nikakor pa ni potrebe po gotovosti nekakšne strukture, baročnosti baldahiniziranja, »kao«-igrivosti pohodne površine, še najmanj pa po misteriozni prisotnosti nečesa svetega, kar naj bi prihajalo skozi okna. Železnica je v svojem bistvu zelo funkcionalen izum. Najbolje bi bilo, če bi tudi njene (arhitekturne) pritikline svojo pojavnost začenjale iz te pozicije. Stvar romantike na železnici je namreč nekaj povsem drugega, tudi dogaja se povsem drugje.

Zato se zdi popotniku, ko prispe v Trudo, drugačen samo napis na letališču. Zato povsod kupujemo vozovnice na železniških postajah pri okencih, samo v Ljubljani v kapeli.

In zato malce zavidam Suzanni Vega, ki še vedno lahko z istim glasom prepeva: »I finish up my coffee / It's time to catch the train.«

Tomaž Brate

Foto: Aljosa Peršin

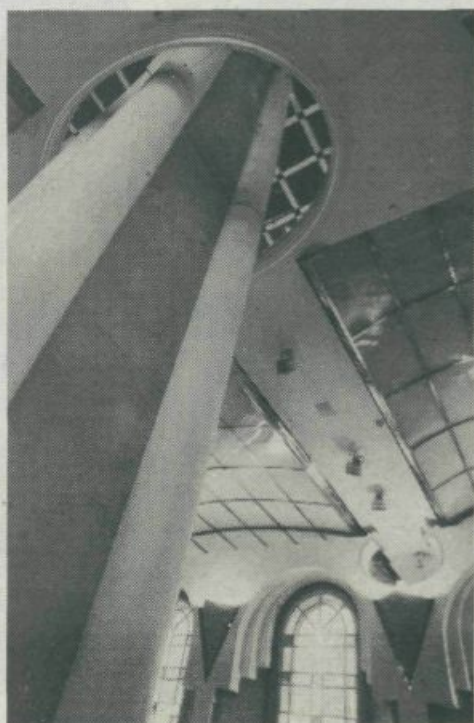
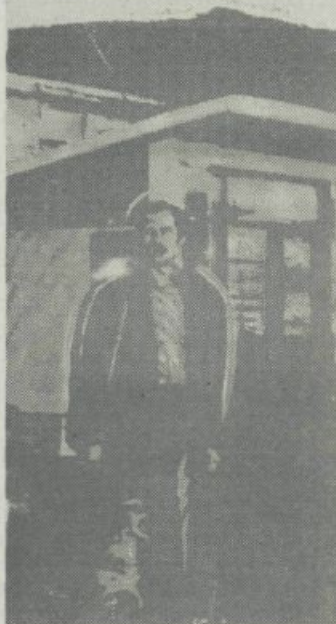


Foto: Mila Dobni

seminarji Slovenije
19. junij
10. julij

VIDEO LABORATORIJ



VIDEO
WORKSHOP
SNEMANJA
RAZSTAVE

Prvi del, 15. - 19. junij

- A. FILMSKA SLIKA/PROSTOR
- B. UVOD V TEHNIKO/FILM/VIDEO
- C. PRAKTIČNE POSTAVITVE/ANALIZE

A 1. SCENARISTIČNA DELAVNICA / ADAPTACIJA / DRAMATURŠKA STRUKTURA

Dogajanja: teorija/praksa filmske govornice, praktične postavitve analize, artikulacija luči; pisanje teme, scenaristično oblikovanje, snemalna knjiga, dramaturgija; projekcije filmov/analize, razgovori

Pričetek: ZKOS, Kidričeva 5, četrtek, 15. junij ob 16. uri
sejna soba

Drugi del, 30. junij - 10. julij

- A. FILMSKA SLIKA/PROSTOR - PRAKSA/ŠTUDIJSKE SEKVENCE
- B. ADAPTACIJA SCENARIJEV/STORYBOARD
- C. SNEMANJE PROJEKTOV
- D. GROBA MONTAŽA, MIX, TON

EKSPERIMENTALNI STUDIO

- A. PREDAVANJE IZ TEORIJE EKSPERIMENTA
- B. MIŠLJENJE/FILM/ŠIVANJA
- C. EKSPERIMENTALNI STUDIO/VIBRACIJE

Vodi: Ivan Obrenov

Dogajanje: oblikovanje snemalnih knjig, realizacija študijskih/eksperimentalnih projektov, analize, refleksije; projekcije filmov /video/ analize; montažni studio; tonski studio; gostovanje avtorjev/pogovori/nočne seanse/day and night session/

Pričetek: petek, 30. junij ob 15.30 - ZKOS, sejna soba, Kidričeva 5

SEMINAR/LABORATORIJ bodo vodili: Jovan Jovanović (Beograd), Ivan Obrenov (Novi Sad), Radovan Čok, Janez Stare (AGRFTV), Janez Horvat (RTV) in gostje z različnih področij!

film slovenski porno film

Na seminarju in v laboratoriju boste lahko realizirali svoje ali skupinske študijske in avtorske projekte v multimedijalnem izrazu, ali s fotografijo, 16 mm in N 8 filmom, U metic in VHS videom!

Uspeli in zreli projekti se lahko vključujejo v nizko/nizkoporačunsko produkcijo ZKOS, programe ljubljanske TV, sodelujejo na festivalih ipd.

TO JE VASA PRILOŽNOST, NE IZPUSTITE JE !

ROK PRIJAVE: 12. junij 1989

prijavite se lahko tudi osebno na ZKOS

KOTIZACIJA: 100.000 din

Nakažite jo na žiro račun ZKOS
žiro rač.: 50101-678-47478
z oznako ZA LABORATORIJ!

Dijaki, študenti in člani filmskih klubov imajo popust!

NASLOV ORGANIZATORJA:

ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE
Ljubljana, Kidričeva 5

tel.: 061 211-828 int. 37, tov. Jarh
061 217-860

Za vse, ki ste izven Ljubljane ste zagotovljena prehrana in prenočišče v Dijaškem domu I. Cankarja, Poljanska 26-28, tel. 061 318-5771 Šobe si rezervirajte dovolj zgodaj!



JAVOR

LESNA INDUSTRIJA PIVKA

HAREM

SPOLNA DIHOTOMIJA PRI MUSLIMANIH

Vpliv islama in njegovih verskih ter socialnih principov je bilo čutiti tudi v naši neposredni bližini, zlasti v II. polovici 14. stoletja, z naseljavanjem Turkov na balkanski polotok. Njegov močan vpliv je bilo čutiti celih šest stoletij, zlasti v tistih predelih, kjer so prebivalci že konec 15. stoletja sprejeli islam kot edino pravo vero in pod njenim vplivom spremenili svojo socialno strukturo ter poglede na religiozno, socialno ter pravno življenje.

S propadanjem Arabske moči in kulture je začela propadati tudi islamska družba. Vse svobodne ustanove iz prvih dni islama so se izgubile v zadušljivi sferi teoloških farizejev, ki so dolga stoletja ohranjali status quo in njihova krivda je, da preteklost kot Damoklejev meč visi nad sedanostjo. Breme preteklosti je moč čutiti tudi pri nas in namen pričujočega dela ni zgolj spoznati vpliv muslimanske religije na spolno dihotomijo v Arabskem delu sveta, temveč tudi posredno nakazati njen vpliv v tistih predelih Jugoslavije, kjer prevladuje prebivalstvo islamske vere.

OBDOBJE PREDISLAMSKIH ARABCEV

Za lažje razumevanje muslimanske religije in njenega odnosa do moških in žensk, je potrebno osvetliti tudi način življenja pred uveljavitvijo islama, ki pomeni revolucionarno spremembo v običajih in tradiciji predislamskih Arabcev. Stari običaji in navade imajo še vedno močan vpliv v islamskem svetu, glas ženske je komaj slišen in milijoni od njih nimajo zagotovljenih osnovnih človeških pravic, ki izhajajo iz korana. Pogosto se krivda za slab položaj, seveda predvsem žensk, v tem delu sveta pripisuje verskim zakonom. Dejansko pa vzrokov ne smemo iskati zgolj v muslimanski veri, temveč predvsem v navadah nekdanjih poganskih narodov, ki nimajo ničesar skupnega z islamom, ne zadnje pa tudi v napačnem interpretiranju korana kot svetega pisma muslimanov.

Rojstvo ženskih otrok je bilo v obdobju predislamskih Arabcev nezaželeno. Da se ne bi rojeni ženski otrok predal grehu, so jih žive zakopali

v pesek ter pripisali Bogu. Na ta grozen in nečloveški način je opozorjeno tudi v koranu:

»Ne ubijajte svojih otrok, boječ se siromaštva. Mi hranimo njih in vas; njihovo ubijanje je velik greh. (Koran, 17:31)

ali

»Skriva se pred ljudmi zaradi nesreče, s katero je obdarovan. Razmišlja, ali naj obdrži otroka kot ponižanje ali naj ga živega zakoplje v zemljo. Grozno, kako odločajo. (Koran, 16:59)

Zaradi siromaštva so se posluževali tudi drugačnih oblik. Zakoni so moškimi dovoljevali nakup in prodajo žensk. Njihova cena je bila pogosto zelo nizka, v zameno zanjo si lahko dobil tovrno žival. Ženska je bila del hišnega inventarja moža, brez pravic in dolžnosti. Izrazito negativen odnos je bil do vdov, ki po moževi smrti niso imele nobene pravice do imetja, prav tako se tudi niso poročali z njimi, saj bi morali skrbeti za njihove otroke. Šele z islamom se odnos do vdov spremenil, zlasti po bitki z JUDI na Uhudu. Po Koranu vdovam in njihovim ženskim ter moškim otrokom pripada del imetja po umrlem možu, prav tako je priporočena poroka z vdovo, saj se na ta način poskrbi za otroke – sirote. Zaželena poroka z ovdovelimi ženskami je tudi eden od poglavitnih vzrokov ohranitve poligamije v muslimanskem svetu.

Zakonska zveza je bila brez materialnih in moralnih obvez. Moški so lahko imeli neomejeno število žensk, tako tudi začetek poligamije in haremov izhaja iz obdobja predislamskih Arabcev. Islam pa je kasneje poligamijo omejil, kajti povsem ukiniti poganske navade, ki je nastajala v stoletjih, ni bilo mogoče. Poroke so se vršile v krogu najbližjih sorodnikov, možje so se lahko poročali s svojimi sestrami, materami, sestričnami, nečakinjami, kar je islam prepovedal in prepoved tudi razširil. Polog ožjih sorodnikov je poroka prepovedana tudi z materami in sestrami po dojenju ter pastorkami. (Koran, 4:23). Po Koranu tudi ni dovoljeno vzeti ženo v prisilno nasledstvo (Koran, 4:19), (poroka žene umrlega moža) z najstarejšim bratom ali kakšnim drugim



Zahteva arabskih muslimanov po izročitvi ter smrtni obsodbi avtorja Satanskih stihov R. Rushdija ni sprožila zgolj val ogorčenja pri napredni svetovni javnosti ter svetovni uspeh Satanskih stihov temveč tudi pojav nove rushdiade, tokrat na Kitajskem. Kitajski muslimani so zahtevali, da se prepove prodaja knjige »Seksualne navade« dveh kitajskih seksologov, v kateri med drugim opisujeta tudi spolne navade pri muslimanih, hkrati pa zahtevajo, da se njuno pisanje kaznuje s smrtno obsodbo.

V Jugoslaviji se lahko »pohvalimo« s paleto kopij originalov, kot so stalinizem, pinochizem, Libanon... Tako tudi razvsem strasti, ki jih je sprožila afera Rushdi, ni popolnoma nemogoč. Rushdiadi navkljub je v pričujočem članku prikazana spolna dihotomija pri muslimanih (s poudarkom na položaju žensk), hkrati pa je posredno podan tudi opis spolnih navad vernikov islamske religije.

sorodnikom. Prepoved takšne zakonske zveze pa ni vidna pri Kurdi, kjer je takšna zakonska zveza celo obvezna, kar je bilo tudi vidno v turškem filmu Jol (Pot). Tako lahko zopet potrdimo, da so stari običaji in tradicija predislamskih Arabcev še vedno močna, kljub verskim zakonom, ki jih predpisuje Koran.

Ženskam so moški v času menstruacije dodelili posebno samico, v katero so popolnoma zakrite ženske prinašale hrano. Odnos do žensk v času menstruacije se tudi z islamsko vero ni znatno spremenil. Pokrivanje ženskih obrazov (tako imenovane feredže) se je začelo s stikom Arabcev z drugimi vzhodnimi narodi. Pobudniki zakrivanja ženskih obrazov so bili epikurejski kazuisti, ki so se v prvem stoletju islama zoperstavili ženski svobodi in se pri tem sklicevali na določena poglavja v Koranu. Omenjena poglavja govorijo o zakrivanju telesa pred nezaželenimi pogledi, vendar iz njih ni razvidna zahteva po zakrivanju obraza (Koran, 24:30, 31 ter 33:59). Pravila zakrivanja telesa pa so določena tudi za moške in se bistveno ne razlikujejo od pravil, ki veljajo za ženske.

ODNOS DO TELESNOSTI

Po Koranu je človek ustvarjen iz zemlje, vode in kosa mesa skladne ali neskladne oblike (Koran, 22:5). Iz moškega je nastala ženska, vendar ne kot pri krščanski veri iz njegovega rebra, temveč sta oba, moški kot ženska nastala iz zemlje ter blata. V Koranu je uporabljena množina, kar pomeni, da je iz moškega nastalo več žensk. »Bog je ustvaril od vas žene, od vaših žen sinove in vnuke...« (Koran, 16:72) Moškemu so napravljene družice, da se pri njih pomiri in poišče ljubezni, s čemer je poudarjena telesna in duhovna ljubezen med možem in njegovimi družicami.

Kljub vsemu, da sta moški in ženska enaka pred Bogom, (Koran, 13:3) so še vedno velike razlike na področju družbene življenja in spolnosti. Muslimanska religija je s številnimi zakoni poskušala odpraviti slab položaj žensk, kar pa ji seveda ni povsem uspelo. Po Koranu so ženske njive moških in moški lahko k njim pristopijo kot želijo (Koran, 2:223). Kadar ima moški spolni odnos z žensko in nima pri roki vode, da bi se umil, mora vzeti čisto zemljo, s katero si otre lica in roke. (Koran, 5:7) V času menstruacije se je potrebno žensk izogniti, dokler ne postanejo zopet čiste. V tem času se prekine spolni odnos in mož ter žena sta v tem času ločena.

Dobre žene so pokorne možu in v odsotnosti moža skrbijo za »skrivnosti«. Vernikom in vernicam je pogled na tuje stvari prepovedan. Pogosto je seveda kot tuja stvar smatrana ženska. Svoje spolne organe morajo verniki in vernice zakrivati. »Reci pravovernim, da obrnejo svoje poglede in varujejo svoje spolne organe. To jim je najbolj čisto. Bog ve, kaj oni počnejo.« (Koran, 24:30) Od telesnih organov je dovoljeno pokazati obraz, dlan in stopalo, torej je trditev, da je po Koranu zahtevano zakritje obraza, kot so trdili epikurejski kazuisti, neutemeljena. Svoj nakit lahko ženska pokaže samo tistim, ki zahtevajo do žensk nimajo, torej otroci in

ljudje, ki ne vedo za sramežljiva mesta žensk.

Otroci v okviru svoje družine ne premejo nobene spolne izobrazbe. Tako si znanje o spolnosti v glavnem pridobijo od starejših otrok ali pa z neposrednimi izkušnjami. Fantje se zbirajo v skupine, v krogu katerih se učijo masturbiranja. Takšno skupinsko učenje vodi mlade fante v homoseksualnost v zgodnjih letih, ki pa je seveda s poroko prepovedana. Vsak moški, ki se obnaša kot ženska, je ostro obsojen s strani družine in okolice in pomeni sramoto za družino. Pri dekletih je kakršnokoli izražanje spolnega nagona pred poroko prepovedano. Svet spolnosti je tako razdeljen na dva dela. V takšni skupnosti nikakor ne veljajo enaka pravila za oba spola, sicer pa, ali sploh v kateri? Ženska aktivnost se odvija doma, verskih obredov večinoma ne obiskujejo, temveč opravljajo molitve doma. V kolikor pa v mošjeji sodelujejo pri verskem obredu, sedijo ločeno od moških, za zaveso. Duhovniki so lahko samo moški, takoimenovani imami, vendar niso posvečeni kot krščanski duhovniki ali židovski. Ženske se na ulici zadržujejo blizu zidov, medtem ko se moški sprehajajo po sredini ceste. Moški opravljajo svoje aktivnosti zunaj doma, z ostalimi moškimi se srečujejo v kavarnah, kamor ženske nimajo vstopa.

Gledanje nasprotnega spola in pogovarjanje z njim v družbi je seksualni tabu za oba spola, razen za otroke do adolescentnega obdobja ter zelo stare ženske in moške, ki se lahko svobodno pogovarjajo, vendar pa tudi starejši ženski ni dovoljeno sedeti v družbi moških izven hiše. V okviru družine je prepovedana vsakršna telesna intimnost med možem in ženo pred družbo in otroci.

Pravila obnašanja se seveda v posameznih okoljih razlikujejo. Zlasti na vasi je še vedno močno prisoten konzervativizem, ki gre z roko v roki z denarjem in družbenim prestižem. Družina skrbi za ugled hčerke, kajti od njenega ugleda je odvisna dobra omožitev. Vsaka ilegalna nosečnost je obsojena s strani družine in pogosti so primeri, ko je oče raje ubil hčer, kot pa da bi prenesel poglede skupnosti. Niso redki tudi primeri, ko je mož pustil ženo raje umreti, kot pa da bi jo pregledal moški zdravnik.

Velik korak k drugačnemu odnosu do telesnosti pomeni ukinitve feredže, tradicionalnega ženskega zakrivala. Šele v letu 1936 si je kraljica Irana (žena šaha Pahlavija) dovolila priti na zaključek diplome brez feredže. Do največje prelomnice pa pride v Turčiji, v času vladavine Ata Türka, ki je uvedel številne spremembe, med njimi tudi ukinitve nošnje feredže.

V mestih je zaradi drugačnega tipa družin odnos do obeh spolov spremenjen, še posebej do žensk. Ženskam je dovoljeno spremljati moža na obiskih, sprejemih, lahko si tudi same izbirajo zaročenca, brez posredovanja staršev in ostalih sorodnikov. Zaradi novih generacijskih trendov v mestih, kot tudi na vasi, pa postajajo pravila lepega obnašanja nejasna, dekleta in fante so zmedeni in frustrirani, saj so standardi od družine do družine različni.

ZAKONSKA SKUPNOST

Po Koranu je pomemben pogoj za vstop v zakonsko skupnost nedolžnost neveste. Moški si lahko nevesto svobodno izbira, pri dekletih pa je izbira pogosto prepuš-

čena staršem. V interesu družine je, da se dekleta poročijo v družinskem krogu, kar je v nasprotju z muslimanskim zakonom (Koran, 4:23). Do takšnih porok še vedno prihaja v oddaljenih plemenskih skupnostih, pri beduinih, pa tudi spodnji in zgornji sloji v mestih Sirije imajo velik interes, da poročajo hčere s sinovi svojih bratov, kajti takšna poroka poveča prestiž družine v okviru sorodstva, pa tudi lastnina se obdrži v družinskem krogu.

Poroka muslimanke ali muslimana s pripadnikom druge vere je prepovedana. »Ne vzemite za prijatelja tisti narod, na katerega se Alah jezi.« (Koran, 60:13) V Turčiji je bil sprejet civilni zakon, ki dopušča poroko s pripadniki druge vere, vendar ga muslimanske ženske zelo redko izkoristijo. Prav tako je v Koranu priporočeno, da se moški ne poroča z vernicami vse do takrat, dokler ne verjamejo v Alaha. (Koran, 2:221)

»Moški, ki nimajo dovolj sredstev za poroko, naj bodo toliko časa krepostni, dokler jim Alah ne pomaga« (Koran 4:33). V preteklosti so lahko tako moški brez bogastva poročali sužnje, ki so bile v njihovi lasti, ženitveni dar pa je bil seveda v tem primeru dosti manjši kot pri častiljivih ženskah. Zakon s poročeno svobodno žensko je bil prepovedan, dovoljen pa je bil z nesvobodnimi, že poročenimi ženskami (Koran, 4:24,25). Če je sužnja v zakonu grešila, se jo je lahko kaznovalo s polovico manjšo kaznijo kot svobodno žensko. Gospodar sužnjaj ni smel siliti v prešuštvo, če so bile poštene. Če pa je prišlo do prešuštva, je Alah prisiljenim v prešuštvo oprostil. (Koran, 4:33)

Muslimanski zakon je postavil moškega nad žensko, saj je moškemu dodeljena skrb za ženo in trošenje njegovega imetja za vzdrževanje družine (Koran, 4:34). »Dobre žene morajo biti pokorne svojemu možu«, v kolikor je mož menil, da mu žena ni dovolj pokorna, jo je lahko pretepel in pustil v postelji, dokler se mu ni podredila (Koran, 4:34).

Opisane razmere so se kljub ohranitvi muslimanskih zakonov v današnji čas precej spremenile, zlasti velja to za mesta, kjer je predvsem izobrazba žensk vplivala na spremembo odnosov med spoloma. Veliko žensk je zaposlenih in finančno niso odvisne od moža. Kljub velikim spremembam pa lahko ženska še vedno naleti na vrsto težav. V hiši vlada avtoriteta moža in njegovega očeta, skupno življenje mora deliti z mlajšimi brati in sestrami moža, pri opravljanju gospodinskih del pa ji je dodeljena vloga pomočnice svoje tašče.

Status ženske, ki rodi sina, je večji od statusa ženske, ki rodi hčerko. Razlogov za takšen odnos je seveda več, posebno pri tradicionalnih skupnostih. Dekle je za družino po poroki izgubljeno, fant pa prenaša naprej družinsko ime, skrbi za družbeno-ekonomski položaj družine, hkrati pa pomeni tudi varnost za starše na stara leta ter odvovele in neporočene sestre. Staršem je dodeljen poseben prostor v hiši sina (Pi-eteta do starejših v muslimanskem svetu – skrb za starejše v muslimanskem svetu zaradi relativno kratke življenjske dobe ne predstavlja nobenega problema, ker pa se tudi tu starostna doba veča, se pričakuje, da bo tudi v arabskem svetu prišlo do povečanega generacijskega konflikta). Moški otroci so tudi jamstvo, da ne bo prišlo do ločitve med zakoncem.

V večini zakonov muslimanskih držav

mora zaročenec ob vstopu v zakon dopolniti 18 let, zaročenka pa 17 let (teh zakonov ne upoštevajo oddaljene skupnosti - beduini). Tudi izbira zaročenca, kot smo že omenili, je marsikje še vedno določena, v preteklosti je bilo prepovedano videti ženina ali nevesto pred poroko, kar danes seveda precej redko upoštevajo.

Moški, ki želi zapustiti prvo ženo in poročiti drugo, ne sme vzeti od prve žene nobenega imetja. Po muslimanskih zakonih ni grešnik tisti moški, ki zapusti ženo, s katero ni bil v zakonski zvezi in kateri ni odredil višino imetja (Koran, 2:236). Poskrbeti pa mora za njeno vzdrževanje. Pred islamom so mnoge poročene ženske živele kot ujetnice, njihov status je bil nejasen, z islamom pa so pravila obnašanja do poročenih, ovdovelih ali ločenih postala natanko določena. Vdove morajo do ponovne poroke počakati 4 mesece (Koran, 2:234), zakonska zveza pred potekom tega roka je nezakonita. Tudi ločitveni rok traja 4 mesece, v tem času lahko moški žensko ponovno poroči ali pa se lahko po tem roku poroči z drugim. (Koran, 2:226)

Ločitev zakona poteka v dveh stopnjah. Prva je občasna ločitev, ki traja »tri mesečna perila« (Koran, 65:1) ženske in v tem času se lahko obnovi zakonska zveza. Pri nosečih ženskah je čas čakanja do rojstva otroka. V času »čiščenja« mož žene ne sme nagnati iz hiše, razen če je storila grdo dejanje. Dolžan je poskrbeti za njeno existenco, v najslabšem primeru zgolj prve tri mesece. V drugem obdobju gre za ponovno vračanje v zakon, ki pa je možno samo dvakrat. Mož in žena se lahko poročita po prvi in drugi ločitvi, po tretji ločitvi pa mož ne more več poročiti svoje žene. Da bi jo lahko ponovno poročil, se mora žena najprej prostovoljno poročiti z drugim in šele po smrti ali ločitvi z drugim možem, se lahko zopet poroči s prvim. (Koran, 2:229) Ločitev zakona lahko po pravilu zahteva le mož, vendar si lahko po muslimanskih zakonih tudi žena pridržijo pravico do ločitve v ženitni pogodbi, kar pa je seveda zelo redko. V primeru, da zahteva ločitev žena, mora pustiti otroke možu, odnese lahko le svoje osebne stvari. Torej ni zaman trditve, da je ločitveni zakon, ne pa ohranitev poligamije, glavni vzrok trpljenja muslimanske ženske.

Ob vsaki ločitvi mora mož ženi izplačati celotni ženitveni dar, kar ga seveda lahko odvrne od ločitve. V primeru storjenega greha s strani žene (potrditi ga morajo štiri priče), ji mož ni dolžan izplačati ženitvenega daru (beduin je za vsak najmanjši dvom ubil svojo ženo). Kadar mož ne najde prič. »mora izjaviti pred Bogom štiri pričanja, da je žena grešnica« (Koran, 24:3).

Ta muslimanski zakon nikakor ne zadoštuje za popolno zaščito žene pred nasiljem moža, saj je mož v primeru lažnega pričanja zgolj moralno odgovoren pred Bogom.

Z muslimanskim zakonom je možu dovoljeno imeti največ štiri žene, s pogojem, da vsem omogoči enakopraven položaj. Če

mož ni pravičen do vseh žen enako, naj ima samo eno (Koran, 4:3). Biti do vseh enako pravičen pa po Koranu presega človeške moči, s čemer se potrjuje, da je posedovanje več žen nepravično.

POLIGAMIJA

Poligamija, stara poganska navada, postaja vse redkejši pojav v muslimanskih državah. Seveda pa do sodobnih sprememb ni prišlo povsod. Muslimanski zakoni so poligamijo omejili, povsem odpravili pa je niso. Do poligamije je prišlo zaradi prestiža, kajti edino bogat moški si je lahko privoščil več žensk, do poligamije pa je prišlo tudi v primeru, ko prva žena ni rodila moških potomcev. Po borbi Muslimanov na Uhudu z Izraelci, je padlo veliko muslimanskih borcev in tako je ostalo veliko sirot v breme vdov, zato se je priporočala poroka s temi vdovami. Po bitki je število žensk narastlo, zato so se moški poročali z več vdovami. Tako posedovanje več žen po islamu ni norma, temveč izredna mera za ureditev družbenih odnosov.

S poligamijo je povezan tudi harem, poseben del hiše, v katerem so prebivale ženske, skrite pred nezaželenimi pogledi. Harema ni bilo dovoljeno zapustiti, razen ob obisku v Meko. Mnogi so imeli harem za prostor, v katerem muslimanske ženske brezdelno preživljajo dan, ponoči pa služijo užitek razvratnih moških.

Sodobna družina ni več poligamno urejena, saj ji ekonomski razlogi niso več naklonjeni (industriizacija hišnih opravil). Drugače je pri beduinih, kjer gre za patriarhalni tip družine, ki je močno odvisen od ženskega dela v kuhinji in na polju, verjetno pa so prisotni tudi zgoraj navedeni razlogi poligamije.

PRAVNI POLOŽAJ OBEH SPOLOV

S polnoletnostjo postaneta ženska in moški svobodna državljana in dopuščeno jima je opravljanje pravnih zadev. V zakonu ostaja ženska gospodar svojega imetja, zakon, ki bi bil sklenjen brez njenega privoljenja ne velja. Moški ima pravico do ločitve, pravico pa si lahko pridržijo tudi ženska v ženitni pogodbi, kar pa je žal še vedno redko.

Po Koranu moškim kot ženskam pripada del, ki jim ga zapustijo starši in sorodstvo (Koran, 4:7), seveda pa je razlika v deležu. Moškim pripada dvojni delež žensk, kajti moški je tisti, ki mora skrbeti za materialno blagostanje žene, ne glede na to, koliko je žena bogata. V primeru, da so dedinje samo ženske, jim pripada 2/3 imetja, če pa je dedinja samo ena ženska, ji pripada 1/2 imetja. V primeru smrti moža pripada ženi brez potomcev 1/4 imetja, kadar so dediči še otroci, ji pripada 1/8. (Koran, 4:11,12)

Moški upravljajo imetje in skrbijo za ženske, svoje imetje trošijo za vzdrževanje žen. »Svojih darov ne dajte razsipnim, temveč z njimi dobro upravljajte, hranite žene s tem imetkom in prijazno se pogo-

varjajte z njimi) (Koran, 4:5). Mož lahko ženo tudi kaznuje, če je grešila. Po muslimanskih zakonih mora pripeljati štiri priče in če žena prizna krivdo, mora biti zaprta v hiši, dokler je smrt ne utruji. Lahko se tudi pokori. V primeru ločitve mora mož ženi, ki ni grešila, vrniti ženitveni dar ter skrbeti za njeno existenco, v najslabšem primeru tri mesece ali do rojstva otroka. V Koranu seveda ni nobenih zakonov, ki bi govorili o tem, da lahko žena kaznuje moža, ki je grešil.

Po Koranu so moški kot ženski otroci pod posebno zaščito zakona. Starši in njihovi varuhi so dolžni paziti na njihovo imetje in ni jim dovoljeno zapravljati imetja njihovih otrok oziroma varovancev. Njihovega imetja se lahko dotaknejo samo v primeru, če ga želijo povečati.

Vernik ali vernica, ki napravi dobro delo, lahko pride v nebesa. (Koran, 4:124) Žena, ki napravi dobro delo bo nagrajena, dobila pa bo tudi nagrado za dobra dela svojega moža (Koran, 55:25).

ZAKLJUČEK

Kljub vidnemu napredku v zadnjih petdesetih letih, so korenine preteklosti še vedno močno zasidrane v miselnosti muslimanske mlade generacije. Tradicionalni vzorci obnašanja so v nasprotju s sodobnim načinom mišljenja industrijske ere. Iz zivi tradicionalnega in sodobnega se prelamljajo, cena prilagoditve novemu načinu življenja pa povzroča konflikte in vnaša zmedo v odnose med starejšo in mlajšo generacijo.

Napačne in nazadnjaške razlage vere so prodrle v islamski svet kot dogma in povzročile predvsem izolacijo in zapostavljanje žensk dolga stoletja. Prvi korak na poti osvoboditve se je zgodil šele v zadnjem stoletju. Podiranje bremen preteklosti se je seveda začelo najprej v mestih in počasi prodiralo na vas, najbolj trdno trdnjavo patriarhalnih odnosov. Z novimi civilnimi zakoni je postajala poligamija vedno bolj redek pojav, pa tudi vpliv industrializacije ji ni prizanesel. Z izobraževanjem žensk se razlike med spoloma zmanjšujejo, kljub temu pa so še vedno ženske tiste, ki se še vedno srečujejo s številnimi problemi. Rodnost je v tem delu sveta visoka, metoda kontrole rojstev pa še vedno ni razširjena. Tehnike kontrole rojstev po Koranu niso prepovedane, vendar mnogi religiozni in nacionalni voditelji smatrajo, da je kontrola rojstev v nasprotju z muslimansko etiko. Prav tako so še vedno prisotni številni seksualni tabuji.

BISERKA KARNEŽA



MOJA LJUBA KOKOŠKA!

Ponoči sem sanjal, da sem se vrnil k tebi. Bil sem zelo žalosten, ker je vsak odhod žalosten. Ti si mi rekla, da sem ratal drugačen, jaz pa sem ti povedal, da postajam vojak. Oba sva bila ponosna. Še bolj si bila vesela, ko sem ti rekel, da bodi vesela, ker živiš v tako svobodni in veseli državi, ki je ne bo nič ustavilo v napredku, dokler sem tudi jaz vojak in dokler ne bo red že čisto do konca dosežen. Tedaj bo naša država umrla, ostali pa bomo samo še ljudje. V sanjah sva bila zelo srečna. Potem sva se pa zbudila in spet sem bil sam. Ko sem zjutraj poslušal na ploščo posneto melodijo trobente, sem spoznal, da je sreča tudi v resnici. Bil sem zato ves dan srečen. Bilo je kot ko sem bil majhen. Podiral in gradil sem lepe gradove iz peska. Bil sem najsrečnejši človek na svetu. Povem ti, da bi se morala imet še rajši, ker čas beži in minute grejo in se ne vrnejo več nikoli.

Tvoj vojak.

MATJAŽ KRALJ

MOJA LJUBA!

Hvala za pismo. Jest sem priden. Prišel sem sem na deželo. Je vse ravno in vmes imamo hiše. Jaz živim v hiši bele barve. Zdadaj je še nekaj hiš. Moja je podkvasta in hrapava. Zdadaj je travnik. Imam tudi puško in čeladu. Ko sem dobil tvoje pismo, sem jokal pod belo rjuho svoje nove postelje, ki je zdaj moj dom. Moja čelada je zelo lepa, velika in se svetlika. Ponoči je zelo mrzav in vse okoli rata belo. Minute grejo počasi. Imamo tudi vaje, če bi bila vojna. Tako gre čas hitreje, kot če bi samo gledali v zrak. Vadimo zato, da nam gre čas hitreje in če bi bila vojna. Poznamo praktičke in teoretičke vaje. Vsaka ima svojo teoretičko in svojo praktičko stran. Veliko tudi tečemo. Najraje spim, ker potem sanjam. Najraje sanjam o tebi. Tukaj smo vsi kakor bratje. Živimo kot en sam mož. Čisto sam pa si samo, ko kakaš. Kakaš vsaka dva dni. Nekateri ne morejo kakati tudi štirinajst dni. Potem še težje vadijo, če bi bila vojna. Nekaterim tudi smrdijo riti. Poleti pa rasejo zdadaj na travniku rožice in metuljčki letijo po zraku okoli. Zdadaj pa moram nehat, ker tuli sirena in imamo kosilo. Zelo te mam rad.

Tvoj zvesti ljubimec in vojak,

KRALJ MATJAŽ

DRAGA MOJA KOKOŠKICA!

Imam te rad. Smo zelo utrujeni. Zato počivamo pred hišo in zdadaj ti pišem. Spredaj rasteta dva drevesa. Eden je tudi topol. Oba imata tudi korenine. Je zelo lepo, ko šumita. Tudi zdadaj šumita. Prej sem drgnil cev od puške. Zdadaj pa imam mir. Tudi rožice imajo korenine, ampak ker so bolj majhne od drevesa, jim rečemo koreninice. Z njimi jejo zemljo, ko so lačne. Mi pa jemo stvari, ki pridejo ven iz zemlje, ker zrastejo. Na travniku imamo: ivanščice, trobentice, marjetice in regrat. Rožice imajo nad koreninicami še stebelce. Stebelce se deli na: prašnike, pelod in cvetke. Gor prihajajo čebelice. Potem naredijo med in mi ga zajtrkujemo. S čebelicami živimo kakor pravi bratje. Vsak dan gremo tudi na grič in gledamo dol. Vmes prepevamo pesmi in vzklikamo. Tam je še več rožic in dreves, in če bi bila vojna, bi se oblekli in skrili vanje, da nas ne bi ubil in zaslužnil sovražnik. V zemljo smo skopali tudi luknjico in se skrili vanjo, če bi bil sovražnik, za vsak slučaj. Tako padajo bombe čez, če jih kdo meče. Vsak je moral izkopati eno luknjico za sebe in za svojo puško in mitraljez. Potem se je vsak lepo skrili noter in streljal ven. Zunaj pa je napadal sovrag, če bi bil zares. Potem pa nam je oficir ocenil luknjico, da bi vsak vedel, kako je dobra. Jaz sem dobil štiri. Bilo je dobro. Za druge primere imamo tudi municijo. Kot vidiš, zelo veliko garamo. Imam pa te rad.

Tvoj zvesti ljubimec in vojak,

KRALJ MATJAŽ

DRAGICA MOJA! KOKOŠKA MOJA!

Imam te rad. Vstajamo ob šestih zjutraj. Zbudi nas himna in potem je radio. Imamo tudi posneto trobento za zjutraj in zvečer. Potem imamo vesti. Na njih imamo tudi pohvale za vojake okrog po svetu. Ne maram pa telovaditi, ker je kot če bi bil robot. Telovadimo v vrsti in eden šteje do tri. Potem naredimo gib. Takrat mi je težko. Lažje je, ko gremo na zajtrk. Rad imam zajtrk. Najraje pa imam jajčka na oko. Potem pridejo oficirji in nas učijo o velikih stvareh na tem svetu in okrog. Danes so bile na vrsti reči iz rdečih knjižic, ki so o narodu, kako živi. Narodi se delijo na svobodne narode in na nesvobodne narode. Nesvobodne narode morajo svobodni narodi osvoboditi, da so potem bolj srečni. Na koncu bomo vsi na svetu srečni in vsi bomo stražili svobodo. Mi branimo narod, da ga ne bi ubil in zaslužnil sovražnik. Sovražnik pa je huda beseda, ker je hudoben. Je potuhnen kot lisica, zato je treba biti pozoren kot jastreb, da se ne skrije v ljudstvo. Sovražniki sploh nimajo srca. Zato se skrivajo v tujini, doma pa pustijo lačne in bolne ljudi. Drugič ti pa bom povedal tudi o metku, koliko je težek in koliko meri. Zdadaj pa grem poslušat poročila, da bom videl, če se je sovražnik že prebudil. Potem grem pa spat. Adijo.

Tvoj zvesti vojak, vitez, ljubimec in čuvar,

MATJAŽ KRALJ





MANIPULATOR

ZAHVALA :

uredništvo in sodelavci študentskega časopisa tribuna se najlepše zahvaljujemo glavnemu in odgovornemu uredniku mladinske rubrike

MANIPULATOR

g. Ivu Štandekerju za nesebično, požrtovalno, predusem pa brezplačno reklamiranje našega časopisa .

za domovino
3 g. manipulatorjem
v ključu

MANIPULATOR

MANIPULATOR

MANIPULATOR

S K L O

Temeljno sodišče v Ljubljani-Eno v Ljubljani je v zadevi predlagatelj Igorja Bavčarja, Ljubljana, Proletarska 2, ki ga zastopa mag. Drago Demšar, odvetnik iz Ljubljane proti nasprotni stranki: 1. Uk ZSMS, Ljubljana, Kersnikove 4 in 2. Tomaž Drozg, odgovorni urednik Tribune, Ljubljana, Kermikova 4 zaradi predloga za izdajo začasne odredbe

s k l o n i l o :

UK ZSMS, Ljubljana, Kersnikova 4 in Tomažu Drozgu, odgovornemu uredniku Tribune, Ljubljana, Kersnikova 4 se prepoveduje tiskanje predlagateljevega avtorskega dela "Moji pogovori" v časopisu Tribuna in razširjanje eventualno že natisnjene delo v časopisu.

U b r a z l o ž i t e v :

V svojem predlogu predlagatelj navaja, da je avtor zapisa z naslovom "Moji pogovori", ki obseva 33 tipkanih strani formata A 4.

Navaja, da je besedilo neredigirano in namenjeno za osebno rabo članov kolegija Odbora za varstvo človekovih pravic v Ljubljani. Zapis ni bil objavljen in ni namenjen objavi.

Predlagatelj še predlaga, da se izda začasna odredba tudi proti tiskarni Ljudske pravice s tem, da se zanežejo otevek, filmi in tiskarske plošče, ki so predloge za tisk predlagateljevega zapisa.

Predlog za izdajo začasne odredbe je deloma utemeljen.

Pravni pouki Predlagatelj ima pravico do pritožbe v roku 8 dni od prejema pisnega odprave tega sklepa. Pritožbo je potrebno vložiti pisno v treh izvodih ali jo podati ustno na zapisnik pri tem sodišču. Pritožbo rešuje Višje sodišče v Ljubljani.

Nasprotni stranki imata pravico do ugovora v roku 8 dni od prejema pisnega odprave tega sklepa. Ugovor je potrebno vložiti pisno v treh izvodih ali pa podati ustno na zapisnik pri tem sodišču. Ugovor rešuje temeljno sodišče v Ljubljani-Enota v Ljubljani.

Na podlagi 4. odstavka 8. člena Zakona o izvršilnem postopku pritožba ali ugovor ne zadržata izvršbe.

Pred sejo Stanovniku. Menim, da najinimi pogovori na su... najinimi pogovori ni sam... dejal, da tudi tokrat ni sam... Briški je stopil in kakor da je... Briški in Sinigoj. Briški je nasmešnil in kakor da je... začetku nekako kislilo nasmešnil in kakor da je... nato pa je dejal: "Kako?" Saj vidite, sem mu odvrnil... skupaj se moramo potruditi, da ne bo tako.

Pri Stanovniku sem začel govoriti jaz. Normalno, zaprosil sem za sprejem. Rel... sem, nekako z nasmeškom, da smo si prek vikenda zamenjali nekaj pogled... sem mu rekel, da se mi z... Skomignil je z rameni, češ... Dejal sem, da nas je prvi odgo... kakor zelo pozdravljamo pripravljenost predsedstva, da vsaj... v pozdravljamo pripravljenost predsedstva, da vsaj... druga konstatacija o tem, da mi vsiljujej... v konflikt, ki ne koristi Slove... ovsem nerazumljiva.

Drugi odgovor... končanem procesu... sem mu rekel, da se mi z... javnosti svoje poglede in, da silimo... in tudi na obtoženim, nesprijemljiva, hkrati... rekel, da vidite v drugem odgovoru... prebral vaš prvi odgovor na naš odgovor... so bili zelo globoko prizadeti. Upoštevati... robrava a... jihove a... javnosti... zadržanih... da bi se...